

P. C. Janse (1935), studeerde theologie aan de Rijksuniversiteit van Utrecht van 1954-1958. Was van 1960 tot 1963 werkzaam bij de Alg. Ned. Metaalbedrijfsbond N.V.V. Sinds 1963 in dienst bij de Stichting voor Maatschappelijk Werk in Zuid-Holland te Dordrecht als konsulent samenlevingsopbouw. Maakte gedurende een studieverblijf in de V.S. (1969) kennis met Saul David Alinsky en diens werk.

p. c. janse — saul david alinsky — organisator tegen onrecht

NIMO CAHIER

saul david alinsky
organisator
tegen onrecht

p. c. janse

LZ

304
11
10

TPC-Antw

----- Text continues after this page -----

This publication is made available in the context of the history of social work project.

See www.historyofsocialwork.org

It is our aim to respect authors' and publishers' copyright. Should you feel we violated those, please do get in touch with us.

Deze publicatie wordt beschikbaar gesteld in het kader van de canon sociaal werk.

Zie www.canonsociaalwerk.eu

Het is onze wens de rechten van auteurs en uitgevers te respecten. Mocht je denken dat we daarin iets fout doen, gelieve ons dan te contacteren.

----- Tekst gaat verder na deze pagina -----

saul david alinsky
organisator
tegen onrecht

p. c. janse

2000-0436

© 1971 door het Nimo, Wagenaarweg 12 te 's-Gravenhage

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotocopie, microfilm of op welke andere wijze ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

nimo-cahier • no 10. maart 1971
nederlands instituut voor maatschappelijke opbouw

LZ

304
11
10

Voorwoord

Saul David Alinsky is een veelbesproken man; zeker in zijn eigen vaderland, de Verenigde Staten van Amerika. En zoals dat vaak gaat: het besprokene begint een eigen leven te leiden, waarin zin en onzin heel nauw verstrengeld raken.

Nu zijn naam en faam ook in Nederlandse "opbouwkringen" door gaan klinken, is het daarom verheugend dat in dit geschrift een nuchtere poging tot introductie van deze man en zijn methoden geboden wordt.

Deze nuchterheid blijkt vooral daaruit, dat Janse niet aarzelt om juist de centrale controverse uit de doeken te laten komen waarom het bij de Alinsky-discussie steeds weer draait: nl. het ethisch-hete hangijzer van het zogenaamde appèl op eigen-belang.

Gelukkig wordt Alinsky hierbij voornamelijk zelf aan het woord gelaten — zodat we hem leren kennen als de onverbeterlijke onorthodox die hij is, maar ook als de diep-overtuigde gelovige in de waarde van de menselijke zelfontplooiing. Een waarde die bij Alinsky — in de praktijk van zijn handelen, bepaald door het besef van de onverbrekelijke samenhang van *aller* zelfontplooiing — wel eens veiliger zou kunnen zijn, dan bij velen van zijn bezorgde critici wier bedenkingen veeleer met voeten treden wat zij in "ethische lippendienst" belijden.

PAUL E. KRAEMER

---

inhoud

Voorwoord	2
Verantwoording	4
I. Inleiding	5
II. Saul David Alinsky	9
III. Reveille for radicals	11
IV. De rol van participatie van de bevolking en community organization bij planning en stadsanering	29
V. Van apathie naar participatie van de bevolking	45
VI. De praktijk	55
VII. Is er leven na de geboorte?	67
VIII. Over doel en middelen	81
IX. De kerken en Alinsky	95
X. Alinsky en zijn critici	101
XI. Betekenis van Alinsky	105
Literatuur	119

In dit geschrift heb ik getracht Alinsky zo veel mogelijk zelf aan het woord te laten.

■ *Hoofdstuk III* is een samenvatting van zijn boek *Reveille for Radicals*, dat, hoewel het in 1945 werd geschreven, nog niets aan actualiteit heeft ingeboet. Het is daarom verheugend, dat dit boek onlangs opnieuw is uitgegeven.

■ *De hoofdstukken IV en V* zijn vertalingen van lezingen van Alinsky. Voor zijn toestemming deze integraal in vertaling in dit boek te mogen opnemen ben ik hem erg dankbaar.

Ik heb deze hoofdstukken opgenomen, omdat Alinsky in deze lezingen op duidelijke wijze een aantal van zijn organisatieprincipes uiteen zet.

■ *In hoofdstuk VI* wordt getracht te beschrijven hoe een en ander nu in de praktijk werkt in een drietal door Alinsky geïnspireerde organisaties. In dit hoofdstuk zijn ook een aantal eigen ervaringen opgenomen.

■ *De hoofdstukken VII en VIII* zijn vertalingen van een lezing en een artikel, waarin wordt ingegaan op de achtergronden van de organisatie methode en waarin de ethische vragen aan de orde worden gesteld.

Het artikel "Over doel en middelen" zal Alinsky opnemen in zijn boek *Rules for Revolution*, dat zal verschijnen bij de uitgeverij Random House, New York. Desondanks gaf hij mij toestemming dit artikel reeds hier op te nemen.

■ *Hoofdstuk IX* is gewijd aan de vraag hoe de kerken in Amerika op Alinsky reageren. Dit is daarom van belang, omdat zij op dit moment tot de voornaamste dragers van het werk van Alinsky behoren.

■ *In Hoofdstuk X* komen de critici van Alinsky aan het woord. Het was niet eenvoudig gedegen kritiek te vinden. De meeste kritiek — veelal in dag- en weekbladen — is in sterke mate emotioneel gekleurd en is voor een werkelijke beoordeling van de wijze van werken van Alinsky nauwelijks van enige betekenis.

■ Pas in *hoofdstuk XI* geef ik mijn eigen mening over de aanpak van Alinsky en tracht ik aan te geven hoe deze in de nederlandse situatie zou kunnen worden gebruikt.

Tenslotte wil ik hier mijn dank uitspreken voor de medewerking van enkele mensen. Mej. Mr. Pauline van Aardenne verzorgde de vertalingen. Miss Bobby Wells leverde een belangrijke bijdrage aan het literatuuroverzicht. Dr. G. Dekker zorgde voor een deel van het fotomateriaal.

Ik heb ook heel veel te danken aan Mr. Tom Gaudette en The Organization for a Better Austin.

Mr. Saul. D. Alinsky heeft zeer veel medewerking verleend door het beschikbaar stellen van veel materiaal en door zijn toestemming te geven tot het opnemen van een aantal vertalingen.

inleiding

Er wordt de laatste jaren veel gesproken over inspraak in diverse sectoren van het maatschappelijk leven. Het begrip fundamentele democratisering speelt daarbij een zeer belangrijke rol.

Het meest opvallend zijn ongetwijfeld de acties van de studenten, die de maatschappelijke veranderingen die zij beogen op een andere wijze wensen te realiseren *dan die in het algemeen wordt gehanteerd*.

Inspraak van de bevolking is in ons land immers nauw verbonden met de begrippen samenlevingsopbouw en opbouwwerk.

Het is evident dat in de processen van opbouwwerk zoals wij die tot nu toe kennen het anders toe gaat dan in de acties van de studenten. Binnen het kader van de samenlevingsopbouw is er de laatste jaren veel gedaan aan het tot stand brengen van vormen van overleg, die aangeduid worden als provinciale, regionale en stedelijke organen van overleg en advies op maatschappelijk terrein (stedelijke opbouworganen) en wijk-opbouworganen. In al deze vormen speelt het begrip participatie van de bevolking een zeer voornamelijk rol.

Steeds worden in de overlegorganen overheid en partikulier initiatief vertegenwoordigd en wel op een paritaire basis.

In deze vormen van overleg gaat men er van uit dat wij allemaal verstandige mensen zijn die, wanneer wij maar lang genoeg met elkaar praten, het wel met elkaar eens zullen worden. Men meent dat de belangen van allen uiteindelijk toch gedekt zullen blijken te worden door het algemeen belang. Afzonderlijk groepsbelang zou het best kunnen worden bevorderd door het algemeen belang te bevorderen.

Een ander uitgangspunt van deze vorm van overleg is de gedachte dat wij allen weten hoe het democratische spel moet worden gespeeld en dat wij allen daartoe voldoende zijn uitgerust door opvoeding en instelling.

Er wordt van uitgegaan dat in onze democratische samenleving ieder die iets belangrijks te zeggen heeft ook werkelijk wordt gehoord.

Het lijkt er veel op dat de studenten in die vooronderstelling niet meer geloven. Met hen moet inderdaad betwijfeld worden of wij allen wel over de mogelijkheid beschikken om het democratische spel te spelen en dan bedoelen wij niet in de eerste plaats individuele mogelijkheden, maar mogelijkheden die het gevolg zijn van de maatschappelijke positie die men bezit.

Het is onbegrijpelijk dat men sprekende over democratie het woord macht aan de kant gezet heeft en wel in een kwade hoek.

Druk uitoefenen, van macht gebruik maken wordt niet fatsoenlijk geacht.

Democratie — regering door het volk — gaat er van uit dat er verschillende meningen en wensen leven. Wanneer dat niet het geval was dan zou iedere totalitaire bureaucratie regeringsvorm te rechtvaardigen zijn. Wanneer het volk over alle zaken hetzelfde dacht dan zouden wij met een diktator kunnen volstaan. Hij zou immers alleen dat doen wat wij allen wilden.

In tegenstelling tot een totalitaire wijze van regeren erkent democratie het bestaan van verschillen van inzicht. Niet voor niets is door de jaren heen in het democratische stelsel zoveel waarde gehecht aan de vrijheid van meningsuiting. Wanneer er in de samenleving verschillen van inzicht zijn dan zal via een botsing der meningen steeds weer een kompromis moeten worden gevonden.

Er van uitgaande, dat de verschillen van inzicht werkelijke verschillen van inzicht zijn en dat het kompromis een werkelijk kompromis is, moeten wij vaststellen, dat het kompromis geen der partijen voor honderd procent zal bevredigen.

Aangezien het voor alle mensen een moeilijk te verteren zaak is, wanneer hun wensen niet worden gerealiseerd, zullen zij altijd streven naar een honderd procent verwerkelijking daarvan. Zij zullen daartoe gebruik maken van alle middelen, die hen ter beschikking staan om hun doel te bereiken. Een werkelijk kompromis kan wel voldoen wanneer de partijen over middelen kunnen beschikken om hun wil door te zetten. Werkelijk machtelozen kunnen nooit verwachten een aanvaardbaar kompromis te bereiken met hen, die over de absolute macht beschikken.

Omdat het in onze tijd nauwelijks fatsoenlijk is een dergelijke opmerking te maken, willen wij herinneren aan de wijze waarop belangrijke maatschappelijke veranderingen in de afgelopen decennia hun beslag hebben gekregen. De arbeiders stonden zonder macht tegenover hun werkgevers. Ik heb begrepen, dat zij de door hen gewenste maatschappelijke veranderingen nooit verkregen zouden hebben, wanneer zij er niet voor gezorgd hadden eveneens over macht te beschikken. Hun macht werd de macht van het aantal.

Door middel van organisatie, door de macht die zij via hun organisaties wisten te ontwikkelen, konden zij de werkgevers dwingen tot onderhandelen.

In christelijke kringen wordt er met name wel eens afkeurend gesproken over het hanteren van machtsmiddelen.

Daarom zij er hier aan herinnerd, dat nog slechts tientallen jaren geleden in de schoolstrijd ook zij voor hun doel gebruik maakten van de machtsmiddelen, die hun ter beschikking stonden. Alle argumenten die tegen hen werden aangevoerd zijn in het verleden algemeen aangevoerd tegen mensen die door actie hun doel trachtten te bereiken.

Na hun strijd om erkenning bij het afsluiten van arbeidsovereenkomsten

hebben de vakbonden zich gericht op de inspraak in de onderneming. Met name in de eerste tijd na de oorlog werd er veel gesproken over medezeggenschap. Men onderscheidt: mede-weten, mede-spreken en mede-beslissen.

In de eerste periode wordt met medezeggenschap ook wel degelijk bedoeld medebeslissing. Men heeft dit niet kunnen realiseren. De wet op de ondernemingsraden die in 1951 tot stand kwam, was slechts een slap aftreksel van wat de vakbonden hadden gewild. Van het moment dat de vakbeweging de strijd op ging geven is er beweging gekomen in andere maatschappelijke sectoren, tot bij dienstplichtige soldaten en dienstweigeraars toe.

Terwijl de strijd om de zeggenschap over de onderneming voorlopig wat geluwd lijkt, is er beweging gekomen in andere sectoren van de samenleving. In 1960 zei een vakbondsbestuurder mij dat de tijd van demonstratieve acties voorbij was. "Je krijgt geen hond de straat meer op". Slechts enkele jaren later bleek, dat hij zich vergist had.

Er kwamen provo's, actie-komite's tegen de oorlog in Vietnam e.a. en de mensen kwamen de straat op. Sindsdien is duidelijk, dat de demonstratieve actie niet tot het verleden behoort.

De studenten gebruiken dit middel. Bevolkingsgroepen in steden en streken, die menen niet aan hun trekken te komen, maken dat op demonstratieve wijze duidelijk.

Zonder de oorzaak te onderzoeken van de opnieuw opgeleefde behoefte aan medezeggenschap zullen wij in dit stuk uitgaan van het feit dat deze behoefte weer in sterkere mate aanwezig is. Ik acht dat een zeer gelukkig verschijnsel. Wij zijn in Nederland de strijd echter zo ontwend dat wij nauwelijks nog weten hoe deze gevoerd moet worden.

Er is een groot gevaar voor revolutionaire retoriek die de eigen onmacht moet verbergen en die daar tegenover de reactie van de tegenstander vergroot.

In dit stuk wil ik een poging wagen een bijdrage te leveren ten behoeve van hen die werkelijke maatschappelijke veranderingen willen en die, wanneer dat nodig is, daarbij het hanteren van machtsmiddelen niet uit de weg gaan.

Daarom zal gestreefd worden het werk en de gedachten van Saul David Alinsky, die reeds vanaf de dertiger jaren in Amerika machtelozen aan macht helpt, weer te geven.

De naam van Alinsky is in Nederland nog weinig bekend.

Zelf heb ik hem aangetroffen in het boek van Harvey Cox: De stad van de mens. Op bladzijde 164 vermeldt hij het verslag geschreven door Charles E. Silberman van de organisatie in het negerghetto Woodlawn in Chicago.

Voorts trof ik de naam van Alinsky aan in een artikel van H. v. d. Berg, in Mens en Maatschappij van september/oktober 1967.

Door een reis naar de Verenigde Staten in februari en maart 1969¹⁾ was ik in staat meer materiaal te verzamelen over het werk van Alinsky en dit zelf mee te maken in acties van The Organisation for Better Austin in Chicago. Deze reis werd mede mogelijk gemaakt door een subsidie van het ministerie van CRM.

¹⁾ Het verslag van deze reis is uitgegeven onder de titel "Urban training" en verkrijgbaar bij het Universitair Instituut Vormingswerk Bedrijfsleven, Oostmaaslaan 80, Rotterdam.

Hoofdstuk II

saul david alinsky

Hij werd geboren op 30 januari 1909 in een huurkazerne in een slum in Chicago. Zijn ouders waren orthodoxe joden die geïmmigreerd waren uit Rusland. Hoewel Alinsky van zichzelf zegt dat hij geen enkel geloof heeft zal in het vervolg van dit stuk wel blijken dat hij in zijn werk en zijn gedachten zijn joodse afkomst niet verloochent. Wij zullen hierop met name terugkomen in hoofdstuk VI.

Alinsky studeerde van 1926 tot 1930 archeologie aan de universiteit van Chicago. Tijdens zijn studie volgde hij ook veel kolleges in de sociologie. Het is heel merkwaardig dat deze man, die in Amerika wel een "professional radical" genoemd is, zijn leven had willen doorbrengen met het bestuderen van de oudheid.

In zijn studietijd echter was hij al betrokken bij acties door de mijnwerkers in Illinois. Toen zij in opstand kwamen tegen John Lewis en zijn United Mine Workers Union verzamelde hij voedsel voor de stakers en bracht dat naar hen toe. Hij is zich zelf bewust van de ironie van dit gevecht tegen John Lewis met wie hij later nauw samenwerkte in de C.I.O. (Congres of Industrial Organizations). Toen hij zijn studie in de archeologie beëindigde was de crisis in volle gang en ook Alinsky kon geen werk vinden.

Daarop ontving hij een beurs die hem werd aangeboden door Robert Maynard Hutchins, president van de universiteit van Chicago, om kriminologie te gaan studeren.

Alinsky is altijd een man geweest die geen overdreven achtung had voor schoolse kennis maar die grote waarde hechtte aan de rechtstreekse kennis van de werkelijkheid. Als zijn doctoraal project koos hij de bestudering van de gang van Al Capone.

Om over informatie van binnen uit te kunnen beschikken wist hij zich in deze gang binnen te dringen. Hij raakte zeer goed bekend met Frank Nitti, een van de luitenanten van Al Capone.

Zo leerde hij in een persoonlijk omgaan met gangsters begrijpen wat hen dreef. Zijn studie in de criminologie maakte hij niet af, maar in 1931 aanvaardde hij een baan bij de Illinois State Division of Criminology om te werken onder jonge delinquenten. Twee jaar later, in 1933, werd hij kriminoloog bij de

State Prison Classification Board van de staats-strafgevangenis van Illinois in Joliet. Gedurende deze tijd was hij sociaal zeer geëngageerd.

In zijn vrije tijd verzamelde hij geld voor de seizoen-arbeiders in het Zuiden, steunde hij de Internationale Brigade in Spanje en werkte vanaf het begin van de start van de C.I.O. veel voor deze organisatie.

Door zijn werk als kriminoloog was hij gesterkt in de overtuiging, dat de voornaamste oorzaak van de misdaad gezocht moet worden in slechte behuizing, diskriminatie, werkeloosheid, economische onzekerheid en ziekte.

In 1938 organiseerde hij zijn eerste People's Organization in Back of the Yards. Deze buurt, hoofdzakelijk bewoond door Ierse arbeiders, was een slum achter de toenmalige slachthuizen van Chicago, die model heeft gestaan voor het boek van Upton Sinclair: The jungle.

Door betogingen, sit-downs, stakingen en boycots vocht de buurt zich omhoog tot wat deze nu is: een model arbeiderswijk. Reeds toen was zijn voornaamste doel: mensen hun gevoel van eigenwaarde zo terug te geven dat zij in staat zouden zijn om voor zichzelf op te komen. Het grote bezwaar van Alinsky tegen de liefdadigheid is dat het de onmondigheid en het gevoel van minderwaardigheid van de mensen versterkt. Niemand wordt een man door steeds zijn hand op te houden.

"To hell with charity. The only thing you get is what you are strong enough to get - so you had better organize".

In 1940 was het hem mogelijk om met de morele steun van de rooms-katholieke bisschop Bernard J. Sheil en de financiële steun van Marshall Field, directeur van het grootste warenhuis van Chicago, de Industrial Areas Foundation op te richten. Met deze organisatie kan men een kontrakt sluiten om een Peoples Organization te helpen organiseren.

Sedertdien zijn door de akties van de I.A.F. meer dan 40 organisaties tot stand gekomen. Enkele van deze organisaties zullen worden beschreven in hoofdstuk IV.

Alinsky heeft zijn vrienden in zeer verschillende sectoren van de samenleving. Hij was zeer bevriend met John Lewis, de vakbondsleider, met Senator Romney, Jacques Maritain, de filosoof en omstreeks 1950 adviseerde hij zelfs de toenmalige bisschop van Milaan, de huidige paus Paulus VI.

Charles E. Silberman, die in zijn boek "Crisis in black and white" het werk van Alinsky in Woodlawn in Chicago beschreef, heeft van hem gezegd: het verschil tussen Alinsky en zijn tegenstanders is dat Alinsky in de democratie gelooft.

Hij heeft echter ook grote tegenstanders: de plaatselijke autoriteiten zijn er allesbehalve gelukkig mee wanneer de organisatie van Alinsky in hun stad een People's Organization gaat oprichten. Dat was ook het geval toen hij in 1945 in een kleine plaats in het Midden Westen kwam, waar hij bij wijze van preventie in de gevangenis werd opgesloten. Hij is de establishment voor deze gevangennamen nog altijd dankbaar want in deze periode schreef hij zijn tot nu toe belangrijkste boek: Reveille for radicals, uitgegeven in 1945 bij de University of Chicago Press.

In het volgend hoofdstuk zullen we uitvoerig ingaan op de inhoud van dit boek.

Daarnaast schreef hij een biografie over Lewis en een aantal artikelen die u vermeld vindt in het literatuuroverzicht.

Hoofdstuk III

reveille for radicals

Alinsky's boek "Reveille for radicals" is fundamenteel voor zijn denken en zijn werk. Daarom besteden wij er hier uitvoerig aandacht aan.

Konservatieven, "liberals" en radikalen

In de eerste plaats is het belangrijk te weten wat Alinsky verstaat onder Radicals en Liberals. Een groot aantal Amerikanen voelt wel wat voor mensen, maar dat gevoel gaat niet diep. Dat is alleen het geval bij de radikalen, die begrijpen dat het volk de substantie is van het visioen van de democratie. Kernvraag is "Houdt u van mensen?" Er zijn wel een heleboel mensen, die zeggen dat zij van mensen houden, maar die hun liefde tot andere mensen steeds beperken met "maar". Alinsky voert sprekend in de grote Amerikaan "De heer Maar": "Niemand kan zeggen, dat ik geen vriend van Mexicanen ben of dat ik bevooroordeeld zou zijn, maar . . . .".

"Niemand kan zeggen, dat ik een antisemiet ben. Waarom, sommigen van mijn vrienden zijn Joden, maar . . . .".

"Ik geloof niet, dat er iemand hier in deze kamer is, die sympathieker tegenover negers staat dan dat ik doe. Ik heb er altijd een aantal voor mij werken, maar . . . .".

"Iedereen weet, dat ik de eerste zou zijn om te vechten tegen onrecht, maar . . . .".

"Vakorganisaties zijn oké, maar . . . .".

De mensen die zo van mensen houden, houden niet van mensen, maar verdragen hen slechts. In feite is het aantal mensen, waarvan zij werkelijk houden beperkt tot een zeer kleine kring.

Thomas Jefferson zei al in 1824 in zijn brief aan Henry Lee: "De mensen worden door hun instelling verdeeld in twee partijen.

1. zij die het volk vrezen en erdoor verontrust worden en die alle macht wensen te leggen in de handen van de hogere klassen;
2. zij die zich met het volk identificeren, die vertrouwen hebben in het volk, die het liefhebben en die het beschouwen als zeer eerlijk en veilig, hoewel het niet het meest verstandige deposito van publieke belangen is.

In ieder land bestaan deze twee partijen. De benaming van aristokraten en demokraten is werkelijk een uitdrukking, die de essentie van het geheel aangeeft".

Voor Jefferson waren de woorden demokraat en radikaal synoniem. De radikalen, dat zijn de menselijke fakkels, die de harten der mensen zodanig in vlam zetten dat zij gepassioneerd vechten voor de rechten van hun medemensen, alle mensen. Een radikaal wil een wereld waarin de waarde van het individu wordt erkend. Hij wil de schepping van een soort samenleving, waarin alle menselijke mogelijkheden kunnen worden gerealiseerd; een wereld waarin mensen kunnen leven in waardigheid, veiligheid, geluk en vrede. Een wereld, die gebaseerd is op het zedelijk gedrag der mensheid. De radikaal is niet alleen bezorgd om het economische welzijn van de lichamen der mensen, maar ook om de vrijheid van hun geest. De radikaal wil de mens niet alleen economisch en politiek vrij zien, maar ook sociaal. Hij gelooft, dat alle mensen een hoog peil van voeding, huisvesting en gezondheid zouden moeten hebben. Hij stelt de menselijke rechten ver boven eigendomsrechten. Hij is voor vrij openbaar onderwijs en ziet dat als fundamenteel voor de democratische manier van leven. Hij zal plaatselijk misbruik van het openbaar onderwijs, of het nu al in de vorm van diskriminatie of corruptie is, veroordelen. Hij zal staan op correctie daarvan door de nationale regering, wanneer deze noodzakelijk is. Maar tegelijkertijd zal hij zich fel verzetten tegen volledige federale controle van het onderwijs. Hij zal vechten voor de individuele rechten en tegen een gecentraliseerde macht.

De radikaal is ten diepste geïnteresseerd in sociale planning, maar hij staat evenzeer argwanend tegenover iedere idee van planning, die werkt van boven naar beneden. Voor hem is de democratie werken van onderaf. Hij zal voorrechten en macht bevechten, of die nu al geërfd of verworven zijn door welke kleine groep ook. Hij zal konservatieven bevechten, of zij zich nu al in het bedrijfsleven bevinden of vakbondsleiders zijn. Hij zal iedere concentratie van macht, die vijandig is aan een brede volks-democratie bevechten. De radikaal ziet in, dat een voortdurend verschil van mening en konflikt het vuur onder de "boiler" van de democratie is. Wanneer hij naar het zwaard grijpt, dan is hij niet vervuld van haat tegen de individuen die hij aanvalt. Hij haat deze individuen niet als personen maar als symbolen, die ideeën of belangen vertegenwoordigen, waarvan hij gelooft dat zij vijandig zijn aan het welzijn van het volk. Voor het grote publiek kan de radikaal een gewelddadig mens lijken te zijn. Maar als zij naar buiten vechten, dan bezitten zij een innerlijke vrede. Het is de rust, die alleen kan voortkomen uit een overeenstemming van geweten en gedrag. Het eerste deel van het gebed van Franciscus van Assisi drukt in hoge mate de hoop, de aspiraties, de dromen en de filosofie van de radikalen uit: "Heer, laat mij een instrument zijn van Uw vrede. Waar haat

is, laat mij daar liefde zaaien; waar twijfel is geloof; waar wanhoop is hoop; waar duisternis is licht en waar droefheid is vreugde".

Maar laat niemand, die zijn naaste meedogenloos uitbuit, hieruit opmaken dat de radikaal niet in opstand zal komen, want naast dit gebed draagt hij met zich de woorden van Jahwé: "Wanneer ik Mijn blinkend zwaard slijp en Mijn hand uitstrek ten oordeel: Ik zal wraak nemen op Mijn vijanden en hen, die Mij haten zal ik verdelgen. Ik zal Mijn pijlen dronken maken van bloed en Mijn zwaard zal vlees verslinden".

Er zijn een heleboel "liberals", die voorgeven dezelfde doelstellingen in het leven na te streven, die de filosofie van de radikaal karakteriseren, maar er zijn vele duidelijke lijnen ter onderscheiding tussen radikalen en "liberals". Aan de konservatieven behoeven wij geen tijd te verspillen, aangezien de tijd zelf hen voor zijn rekening zal nemen.

"Liberals" houden van mensen met hun hoofd. Radikalen houden van mensen met hun hart. "Liberals" praten gepassioneerd over de rechten van minderheidsgroepen. Zij protesteren tegen misstanden, maar zij doen er niets aan. "Liberals" zien zich zelf als goed geïnformeerd en zeer evenwichtig. Radikalen noemen zij "krukken", maar zij vergeten dat de definitie van een kruk ook is "een voorwerp, dat veranderingen bewerkstelligt". "Liberals", samen met vele konservatieven, eisen voor zich op de gave van de onpartijdigheid, van de koude objectiviteit, die hen in staat stelt beide zijden van een zaak te zien. Aangezien er altijd tenminste twee kanten aan iedere zaak zijn en alle gerechtigheid aan de ene kant een zekere graad van onrecht aan de andere kant met zich meebrengt, aarzelen "liberals" om te handelen. "They discuss and discuss and end in disgust". "Liberals" hebben een overdreven beeld van hun belangrijkheid op het sociale terrein. Zij delibereren zwaarwichtig en zo tijdloos als of hun beslissingen de wereld zouden doen schudden en beven. De steun, die "liberals" geven aan sommige maatregelen van radikalen kan begrepen worden uit een verklaring, die een welgestelde Franse boer gaf toen hij socialistisch stemde: "Ik stem altijd socialistisch" zei hij "omdat er nooit socialisme zal zijn". Een fundamenteel verschil tussen "liberals" en radikalen wordt gevonden ten aanzien van het vraagstuk van de macht. "Liberals" vrezen macht of de toepassing daarvan. Zij handelen verward over de betekenis van macht en zijn niet in staat om in te zien dat alleen door het konstruktieve gebruik van macht mensen hun situatie kunnen verbeteren. Deze vrees voor gebruik van macht door het volk vindt zijn weerslag in wat het motto van de "liberals" geworden is "Wij zijn het eens met uw doeleinden, maar niet met uw methoden". Dat hebben zij altijd gezegd in iedere grote crisis. "Wij zijn het met u eens, dat Amerika vrij zou moeten zijn, maar wij zijn het er niet mee eens dat daarvoor een bloedige revolutie nodig is". "Wij zijn het ermee eens, dat de slavernij moet worden afgeschaft, maar wij zijn het niet eens met de chaos van een burgeroorlog".

Geen radikalen in de vakbeweging

Het is in toenemende mate duidelijk geworden, dat de mentale instelling van de georganiseerde arbeidersbeweging evenzeer medeschuldig is aan de kapitalistische economie als het kapitaal.

Eric Johnston, voorzitter van de Amerikaanse Kamer van Koophandel: "Ik ben voor kapitalisme en bijna alle vakbondsleiders, die ik ken zijn er evenzeer voor als ik. Zij lopen niet rond met de gedachte, dat het kapitalisme dood is. Zij weten, dat of het vrije bedrijfsleven of de regerings-bureaucratie dit land moet redden wanneer de oorlog voorbij is. En zij geven de voorkeur aan het vrije bedrijfsleven".

Victor Reuther, C.I.O.-leider: "Tenslotte, als de geschiedenis iets heeft bewezen omtrent de rol van de vakbeweging in hoog geïndustrialiseerde maatschappijen, dan heeft hij bewezen dat het een grote vergissing is om de vakbonden een revolutionair karakter toe te schrijven, dat er op uit zou zijn het kapitalistische systeem omver te werpen".

Nu de vakbonden sterk, welvarend, dik en respectabel geworden zijn, zijn zij zich meer en meer gaan gedragen als het georganiseerde bedrijfsleven.

De vijandigheid van de vakbonden van geschoolde arbeiders binnen de A.F.L. ten opzichte van de massa's van ongeschoolde arbeiders is bekend. Er is een splitsing in de vakbeweging — het ontstaan van de C.I.O. — voor nodig geweest om de ongeschoolde arbeiders in de massa-industrieën te kunnen organiseren. Bekend is ook, dat vele vakbonden nauw hebben samengewerkt met de werkgevers om ten koste van alles de werkgelegenheid te handhaven. De geschiedenis van de United Mine Workers is een geschiedenis van voortdurend ingrijpen van de kant van de vakbeweging om de verhoudingen tussen de producenten en de markt te stabiliseren. Door de acties van de mijnwerkers zijn vaak de kolenprijzen zeer opgedreven. De vakbeweging heeft zich ook vaak niet onttrokken aan de encaïlleren met bepaalde politici. Tom Pendergast, de diktatoriale burgemeester destijds van Kansas City, werd in sterke mate bekend door de vakbeweging. Edward J. Kelly, destijds burgemeester van Chicago, die verantwoordelijk was voor de Memorial Massacre op 30 mei 1938 in Chicago, waarbij vele stakers door de politie brutaal in de rug werden geschoten, werd desondanks gesteund door de vakbeweging.

Op het terrein van de rassenverhoudingen heeft de vakbeweging wellicht het ergste gefaald. Hoewel de meeste vakbonden in hun statuten geen enkele restrictie kennen ten opzichte van negers, worden negers vaak als lid geweerd.

De huidige situatie: een crisis

Het Chinese woord voor crisis heeft twee karakters. Het ene betekent "gevaar", het andere betekent "gelegenheid". Samengevat betekenen zij crisis. Er zijn gevaren. Wij zien een ongewisse toekomst tegemoet.

1. Wij weten, dat de atoombom en de lange-afstand raketten, tenzij wij definitief een einde maken aan de oorlog, definitief een einde zullen maken aan ons.

2. Wij weten uit alles wat er om ons heen gebeurt, dat de democratie het meest efficiënte instrument is, dat men gebruiken kan om de barrières die er zijn tussen de mens en zijn hoop voor de toekomst omver te halen.

3. Wij weten, dat het grootste deel van ons ongenoegen, onze frustraties en ons falen veroorzaakt wordt door een onvolkomen instrument, namelijk een partiële democratie.

4. Wij weten, dat één van de grootste obstakels om de zaken van de mensheid weer in orde te brengen de verwarring, het innerlijke konflikt is dat zich in

de mensen afspeelt. Er is een grote kloof tussen onze moraal en onze praktijk.

5. Wij weten, dat de mens geloof in zichzelf moet krijgen, in zijn medemens en in zijn toekomst.

6. Wij weten nu, na de ervaringen opgedaan in de tweede wereldoorlog, dat onrecht, hoe klein ook, kwaadaardig is en zich uitstrekt over de gehele wereld, tenzij het onmiddellijk beteugeld wordt.

7. Wij weten, dat de mens moet ophouden de god van goud en het monster van het materialisme te vereren.

Wij zijn zover gekomen, dat de mens moet kunnen beschikken over geestelijke waarden als hij lichamelijk wil blijven bestaan.

8. Wij weten, dat wij ons bezig moeten houden met belangrijke fundamentele oorzaken en niet met eind-produkten.

9. Wij weten, dat wij de vraag onder ogen moeten zien van 's mensen verplichtingen evengoed als van zijn rechten. Wij moeten erkennen, dat één van de beste manieren om te verzekeren dat mensen hun verplichtingen ten opzichte van hun medemens op zich willen nemen is, hen te laten voelen dat zij beslist een deel van de maatschappij zijn en dat de maatschappij genoeg voor hen betekent, zodat zij zichzelf verplicht voelen.

Hoeveel mensen hebben ooit gedacht aan het soort leven, dat de gemiddelde Amerikaanse werkman leeft. Niet het soort leven wanneer hij werkeloos is of aan de steun, maar het leven dat hij leeft wanneer hij werkt. Dat is een eenvoudig leven. Hij staat 's-maandagsmorgens op, neemt zijn plaats in aan de lopende band. Hij werkt aan de lopende band, terwijl hij eindeloos dezelfde gestandaardiseerde bewegingen herhaalt. Hij doet dat tot vrijdag. Vrijdagavond komt hij uit de hel van monotomie met zijn loonzakje en gaat naar huis. Als het zomer is dan gaat hij wellicht de volgende dag naar een honkbalwedstrijd. Misschien gaat hij naar de bioscoop die avond of speelt hij met wat vrienden een spelletje poker. 's-Zondagmorgens wordt hij door zijn vrouw gewekt om naar de kerk te gaan. Misschien gebruikt hij de middag om vrienden te bezoeken of samen maar wat te zitten, luisterend naar de radio, een biertje drinkend en gaat dan naar bed. 's-Maandagsmorgens is hij weer terug aan de lopende band. Op die manier gaat het leven door met zekere veranderingen, als de jaren voorbij gaan en hij zich afvraagt wat hij en zijn familie doen wanneer zij oud zijn.

De opbouw van organisaties van het volk

Een poging om de in het vorige deel gememoreerde crisis het hoofd te bieden is gelegen in de vorming van organisatie van het volk, waarin niet alleen over democratie gesproken wordt, maar waarin de democratie in praktijk wordt gebracht.

Het programma

Het programma van een dergelijke organisatie moet worden ontwikkeld door de mensen zelf. Wanneer zij hun programma ontwikkelen, dan zal dat één van de sterkst motiverende krachten zijn. U behoeft dit programma niet mooi te vinden, als zij het maar mooi vinden. Laten alle apostelen van de planning nooit vergeten, dat de inhoud in het leven belangrijker is dan de vorm. De inhoud van een democratie is het volk en als die inhoud goed is, als de mensen gezond zijn, geïnteresseerd, geïnformeerd, participierend, vervuld

van geloof in zichzelf en anderen, dan zal de vorm onvermijdelijk een weergave zijn van die inhoud. Een organisatie van het volk zal zich realiseren, dat zijn problemen even talrijk zijn als de aspecten van het leven. Daarom is het programma van de organisatie breed en allesomvattend. Het is niet mogelijk om de verschillende problemen die er zijn, los te zien van elkaar. Een jeugdprobleem kan niet als een geïsoleerd verschijnsel worden gezien. Wanneer het gaat om jeugdkriminaliteit moeten de oorzaken daarvan aan het licht worden gebracht: werkeloosheid, ziekte, huisvesting. Je mag niet naar mensen toekomen die werkeloos zijn, die niet weten waar de volgende maaltijd vandaan moet komen, wier kinderen en die zelf in bittere wanhoop verkeren, en hen geen voedsel, geen werk, geen veiligheid aanbieden, maar gesuperviseerde ontspanning, handenarbeid en karaktervorming. Toch wordt dat gedaan. In plaats van met een beetje brood en boter komen wij naar hen toe met een heleboel "bats" en ballen. Wij moeten begrijpen, waarom mensen in een slum wonen. Zij wonen daar niet, omdat zij het zo leuk vinden. Niemand leeft daar om een andere reden dan gebrek aan geld.

Er zijn mensen, die het met deze denkwijze niet eens zijn. Zij zijn trots op zichzelf en op hun technieken, waarmee zij mensen aan moeilijke situaties kunnen aanpassen. De mensen zijn onaangepast. Zij komen de mensen leren zich aan te passen, zich aan te passen aan het leven in een hel en het nog leuk te vinden ook. Een hogere vorm van sociaal verraad kan moeilijk bedacht worden. Toch wordt deze schande begaan in de naam van de liefdadigheid. "Weg met je liefdadigheid, wij willen werk". Want werk is belangrijk en het vechten voor werk lijkt één van de meest genadeloze arena's. De strijd van kapitaal en arbeid. De strijd om het leven. Deze punten zijn voor de bedrijvers van liefdadigheid te fundamenteel. Heel veel liefdadigheidsinstellingen houden zich bezig met deelproblemen. Zij zien niet in, dat één probleem in een wijk samenhangt met alle andere.

Een duidelijk voorbeeld van deze onderlinge samenhang is te vinden in een kleine industriële stad in het Midden-Westen. De economie van deze plaats is volledig gekoncentreerd op de konserven-industrie. Het nieuws in het plaatselijke blad bestaat hoofdzakelijk uit drie delen. De beschrijving van de toestand, waarin de weidegronden in het Westen zich bevinden en hoe het daar met het vee gaat. Aan de andere kant de werkgelegenheid-indexen in het Oosten van het land. Daar tussenin het plaatselijke nieuws. Men begrijpt dat wanneer het slecht gaat in het Westen of in het Oosten het ook slecht zal gaan in deze kleine stad.

Leiderschap

Reeds in wat gezegd werd over het programma voor de organisatie werd sterk de nadruk gelegd op het feit, dat de mensen het zelf moeten doen. Het is duidelijk, dat het onmogelijk is om alle mensen met elkaar te laten praten. De mensen kunnen alleen bereikt worden via hun leiders. Wil het werk, dat er in de organisatie gebeurt, werkelijk hun werk zijn en de beslissingen die genomen worden hun beslissingen, dan is het noodzakelijk dat de leiders inderdaad hun leiders zijn en hen werkelijk vertegenwoordigen. De konventionele community organizations beperken zichzelf heel vaak tot het coördineren van professio-

nele instellingen, die eerst van buitenaf aan de wijk zijn opgelegd en als gevolg daarvan nooit meer dan een overbodige rol in het leven van de wijk spelen. Wanneer dit soort community organizations praten over vertegenwoordiging van de plaatselijke bevolking, dan hebben zij het meestal over de personen die zij uitgekozen hebben om de mensen te vertegenwoordigen. De werkers van deze organisaties zoeken, ook wanneer zij spreken over het zoeken naar leiderschap in de buurt, naar mensen, die als twee druppels water op hen zelf lijken. Het gevolg is, dat de besturen dan vaak worden samengesteld uit artsen, tandartsen, advocaten, sociale werkers, zakenlieden en bankiers. Men zoekt naar mensen, die men gemakkelijk kan begrijpen of omgekeerd, die de bedoelingen van de organisatoren goed begrijpen. Of zij ook inderdaad iemand vertegenwoordigen vraagt men zich nauwelijks af. Zo worden deze besturen tot gezellige kleine klubjes, die eenmaal per maand bij elkaar komen om met elkaar te babbelen. Een duidelijke demonstratie van de grote kloof die er is tussen de verschillende definities van leiderschap, tussen de mensen uit de wijk zelf en goeddoeners van buitenaf, was te vinden in een vergadering tussen het bestuur van een buurthuis en vertegenwoordigers van het volk in die buurt.

Het bestuur bestond uit mensen, die in economisch zeer comfortabele omstandigheden verkeerden en die één avond per maand in het buurthuis vergaderden om al het goede, dat zij in de wijk aan het doen waren, te overzien. Dit buurthuis was echter alleen in de buurt vertegenwoordigd door het gebouw en door niets meer. Het had geen deel aan het leven in de wijk en werd door de buurtbewoners niet gezien als een faktor van enige betekenis. Gedurende een gesprek trachtten sommige leiders van de organisatie van het volk uit te leggen, wat zij bedoelden met "uit de buurt afkomstige leiders". Zij maakten duidelijk dat de mensen die op dat moment in het bestuur zaten, heel weinig afwisten van de problemen van de buurt en dat zij nog minder geïnteresseerd waren in de oplossing van die problemen. Zij stelden, dat de bestuursleden buitenstaanders waren. Op dat moment zei één van de bestuursleden, een jonge professor, "jullie zijn isolationisten, jullie begrijpen niet wanneer jullie over leiderschap of representatie praten, wat wij vertegenwoordigen. Wij vertegenwoordigen de stad Chicago". Onmiddellijk na de vergadering spraken de mensen van de organisatie van het volk over de uitspraak van de professor: "Nou zegt die professor, dat hij en die andere jongens de stad Chicago vertegenwoordigen. Waarover voor de duivel praten ze eigenlijk. Wanneer wij praten over het vertegenwoordigen van mensen dan bedoelen wij, dat wij hen werkelijk vertegenwoordigen. Ik weet niet wat zij bedoelen. Neem nou John hier (een plaatselijke vakbondsleider). Wanneer hij naar een fabriek gaat en hij organiseert de mensen in zijn vakbond dan zegt hij dat hij hen vertegenwoordigt. Hij kan voor hen onderhandelen. De werkgever weet, dat als John vindt dat de arbeiders zouden moeten gaan staken, zij inderdaad zullen gaan staken en dat, als John zegt dat de staking beëindigd moet worden, zij weer aan het werk zullen gaan. De baas weet, dat John deze mensen werkelijk vertegenwoordigt. Maar die professor zegt, dat hij Chicago vertegenwoordigt. Als hij met iemand in konflikt kwam, wie anders dan zijn achterneef en misschien een paar vrienden van hem zouden achter hem staan? Wie vertegenwoordigt hij? Hij zegt de stad Chicago. Waarover voor de duivel praat hij?"

Die arme jongen, misschien gelooft hij het werkelijk. Hij bedoelt het niet slecht, hij is alleen maar getikt”.

Het is niet eenvoudig om de werkelijke leiders in een buurt te vinden. Het is niet mogelijk om dat met vragenlijsten en interviews te doen. Het is een langdurig, moeizaam karwei, dat met veel geduld verricht moet worden. Het betekent deelnemen aan ontelbare informele situaties, voortdurend ogen en oren openhouden om waar te kunnen nemen welke mensen in de wijk door de mensen zelf als hun leiders worden aangeduid.

Zoals reeds gezegd, het gaat er niet om of de opbouwwerker deze mensen geschikt vindt of niet, aardig vindt of niet; het zijn de leiders van de buurt en met hen zal hij moeten werken. De meesten van deze leiders spelen een rol in de plaatselijke organisaties. Deze organisaties houden zich bezig met bepaalde onderdelen van het leven van de wijk: de arbeid, het zaken-doen, het kerk-zijn etc. Wanneer de leiders van deze organisaties in de organisatie van het volk komen, dan moeten zij geholpen worden om niet één probleem maar alle problemen van de wijk tesamen te kunnen zien. De ontwikkeling van het leiderschap, van het spelen van een partiële rol naar een meer complete, is een natuurlijke ontwikkeling, die hand in hand gaat met de groei van de organisatie.

Tradities en organisaties in de wijk

Heel veel opbouwwerkers klagen erover, dat zij zoveel plaatselijke tradities en plaatselijke taboes moeten overwinnen, om een organisatie van de grond te kunnen helpen. In het bestrijden van plaatselijke tradities en taboes maken zij het zichzelf niet alleen moeilijk, maar geven zij er ook blijk van geen respect te hebben voor de mensen in de wijk. Respekt hebben voor de mensen in de wijk betekent respect hebben voor hun tradities en hun taboes. Of wij bepaalde bestaande plaatselijke omstandigheden goed of afkeuren, dat is helemaal niet belangrijk. Wij zullen met de plaatselijke omstandigheden, tradities, taboes en organisaties moeten werken. Het is heel belangrijk te weten hoe de godsdienstige gedachten van de wijkbevolking zijn, welke waarden zij hebben, doeleinden, gewoonten etc.

In alle wijken is een veelvoud van instellingen en organisaties. Wanneer men begint met het werk van de organisatie van het volk, dan moet men verwachten dat een groot aantal van deze instellingen zich tegenover de ontwikkeling van de organisatie zullen opstellen. Zij zien in de introductie van een nieuwe beweging een bedreiging voor hun veiligheid. Hun veiligheid was al bedreigd door de andere organisaties. Deze organisatie betekent een bedreiging temeer, omdat ook deze nieuwe organisatie behoefte zal hebben aan mankracht en aan geld en daarbij een beroep zal doen op hetzelfde reservoir, waaruit zij hun mankracht en geld putten. Bovendien betekent de oprichting van een nieuwe organisatie, dat vele plaatselijke organisaties het gevoel zullen hebben dat zij hun werk niet goed hebben gedaan.

Het is daarom van het grootste belang, dat de nieuwe organisatie de bestaande organisaties respecteert, ze bij het opzetten van programma en akties niet

buiten spel zet, maar integendeel inschakelt. Wanneer een organisatie van het volk werkelijk gaat functioneren, dan zullen de bestaande organisaties ervaren dat het bestaan van deze nieuwe organisatie ook in hun belang is. In een bepaald projekt vertelde een pastoor dat, voordat de nieuwe organisatie er was, alle mensen uitsluitend gingen naar de bazar van hun eigen kerk en dat de kerken elkaars rechten op dit gebied eerbiedigden. Met de komst van de nieuwe organisatie zijn de mensen ook de bazars van andere dan hun kerken gaan bezoeken. De pastoor zegt: "Voordat de organisatie van het volk er kwam maakte ik met mijn bazar nooit meer dan \$ 4.000 per jaar. Sinds dat wij de organisatie van het volk hier hebben maak ik nooit minder dan \$ 22.000 of \$ 25.000 per jaar”.

Wanneer de mensen worden gesterkt in hun gevoel voor eigenwaarde, dan worden er nieuwe fondsen aangeboord in geld en in mankracht.

Organisatie-taktiek

De motieven van de radikaal, die betrokken is bij de opbouw van een organisatie worden door velen met argwaan, cynisme en vijandigheid bekeken. De radikaal echter tracht van eerlijkheid een deugd te maken in plaats van een kenmerk van stupiditeit. Eén van de belangrijkste manieren, waarop hij dit kan doen is door de macht van zijn persoonlijk voorbeeld. De meeste argwaan ten opzichte van hem zal veranderen in scepticisme, dan in ongelovigheid en tenslotte in aanvaarding. De radikaal doet wat hij doet vanwege zijn liefde voor zijn medemens. Dit betekent voor hem tevens een bijzonder groot gevaar. Niets is pijnlijker dan dat de liefde die iemand aanbiedt, wordt verworpen. De meeste mensen, die dit hebben meegemaakt zijn cynisch geworden. Wanneer de mensen zich minder prettig tegenover hem opstellen dan weet de radikaal, dat dit het gevolg is van de slechte omstandigheden, waarin de mensen leven en van het feit, dat zij nooit eerder mensen hebben ontmoet die het werkelijk om hen ging.

Bij de start van de organisatie zal men vaak de mensen moeten organiseren op grond van hun minder goede eigenschappen, op grond van hun eigenbelang, op grond van hun eigenliefde. In feite leven alle mensen in een wereld van tegenstellingen. Zij hangen een moraal aan, die zij niet in praktijk brengen. Zij zullen u vertellen, dat zij gloeiend geloven in het Christendom en in de broederschap van alle mensen, ondanks het feit dat de meerderheid van hun daden erop gericht is om hun medemensen uit te buiten. Dit dilemma kan en moet ten volle benut worden door de opbouwwerker om individuen en groepen te betrekken bij de organisatie. Wanneer iemand gevangen is in de strik van zijn eigen tegenspraken, dan zal hij het moeilijk vinden om niet deel te nemen aan het werk van de organisatie. Heel veel opbouwwerkers hebben nooit begrepen, dat vele schijnbare obstakels benut kunnen worden ter bevordering van de organisatie.

Een zakenman in een wijk, waar men bezig was een organisatie op te richten, wilde met de community organization niets te maken hebben. Tot dat er een beroep gedaan werd op zijn gevoel voor eigenbelang. Er was namelijk nog een zakenman, die niet aan de organisatie wilde deelnemen. Er werd hem verteld, dat deze echter wel lid zou worden van de organisatie en op een ver-

gadering het woord zou voeren. Daarop besloot hij ook zelf de organisatie te steunen. Zijn uitgangspunt was, dat hij nergens goedkoper kon adverteren dan door lid te worden van de organisatie. Beide genoemde zakenlieden werden in de organisatie benoemd in het kinderkomité. Tot dan hadden zij de kinderen uit de wijk slechts als een schaduw aan hun winkels voorbij zien gaan en wisten zij van kinderen alleen, dat zij ervoor moesten oppassen dat zij niet uit hun winkels zouden stelen. Als lid van het kinderkomité werden zij persoonlijk met de kinderen geconfronteerd. Nu zagen zij deze kinderen uit hun buurt eigenlijk pas voor het eerst. Op dit moment zijn twee grove individualisten de belangrijkste apostelen van een organisatie die samenwerking ten behoeve van de kinderen bevordert. Wanneer de opbouwwerker hen gevraagd zou hebben lid te worden van de organisatie terwille van de kinderen, dan zouden zij deze uitnodiging zondermeer hebben afgewezen. Nu werd er in eerste instantie geappelleerd aan hun individualisme en aan hun egoïsme, die omgevormd werden. Zie hier een voorbeeld, dat obstakels in hun tegendeel veranderd kunnen worden.

Een ander voorbeeld: bij de opbouw van een organisatie van het volk was het belangrijk de afdelingen van de A.F.L. en de C.I.O. in de organisatie te krijgen. Deze twee vakbonden werden eenvoudig tegen elkaar uitgespeeld. De mensen van de A.F.L. dachten, wanneer de C.I.O. lid wordt van de organisatie en de organisatie wordt sterk, dan profiteert de C.I.O. van deze kracht. Wij kunnen het ons niet permitteren, dat de C.I.O. sterker wordt dan wij en dus moeten wij ook lid van de organisatie worden. Na zes maanden vochten zowel de A.F.L. als de C.I.O. voor de organisatie met geen enkel andere gedachte, dan dat zij helemaal voor organisaties van het volk waren.

Er is reeds gezegd, dat het voor een opbouwwerker van de allergrootste betekenis is om de waardigheid van de mensen te respecteren. Dit houdt ook in, dat men de mensen hun eigen problemen laat bepalen en hun eigen oplossingen laat vinden.

Een aantal pogingen om een organisatie van het volk op te richten in Muddy Flats was mislukt. De mensen in Muddy Flat leefden in verschrikkelijk slechte omstandigheden. Het plaatselijk hoofd van de politie beschreef het als "een plaats, waar ratten, mannen, vrouwen, kinderen, luizen, honden en varkens bestaan en doodgaan". De fout, die alle voorgaande opbouwwerkers hadden gemaakt was, dat men zei: "De oorzaak van jullie ellende ligt in het feit, dat jullie worden uitgebuit door die lui, die daar boven op de heuvel wonen". De mensen knikten dan "ja" en als de opbouwwerker zei "Zullen wij vrijdagavond een vergadering hebben?" dan knikten zij weer "ja". Maar wanneer het vrijdagavond was, dan was er niemand op de vergadering. Heel begrijpelijk. De mensen zeiden tegen zichzelf: "Die bijdehandte New-Yorker denkt zeker dat ik dom ben. Ik heb hier 40 jaar lang in al deze rotzooi gewoond en die linke jongen komt even aanwaaien om te vertellen, dat ik al die tijd in

een rotzooi geleefd heb. Wat hij mij werkelijk zegt als hij zegt, dat ik vrijdagavond op die vergadering moet komen is, dat ik te dom ben om de oorzaak van mijn eigen problemen te kennen en dat ik niet bijdehand genoeg ben om er zelf wat aan te doen. Dus als ik naar de vergadering ga, dan geef ik hem gelijk. Dan erken ik ook tegenover mij zelf, dat ik dom ben" en dus ging hij niet naar de vergadering. Totdat er een opbouwwerker kwam die zei: "Een heleboel mensen in Muddy Flat vertellen mij dat om te begrijpen waarom de zaken hier er zo voorstaan je eens moet nadenken over die lui daarboven op die heuvel. Is dat zo? Wat denk je ervan Joe?" Of, "dat gezegd dat jullie hier hebben: Wij hier beneden voeden de koe en zij melken hem boven, dat is precies juist. Jullie weten precies te zeggen, waar jullie probleem ligt". Toen de diagnose van het probleem eenmaal gesteld was door de plaatselijke bevolking bemerkte de opbouwwerker, dat de mensen zelf gingen zeggen dat er iets aan gedaan moest worden. "Zullen we vrijdagavond een vergadering houden?" Die vrijdagavond was er een stampvolle vergadering.

In een bepaalde buurt keek men al heel lang aan tegen het probleem, dat jongens van 14 - 19 jaar regelmatig in speelholen in die wijk kwamen om te gokken. Jarenlang hadden instellingen voor maatschappelijk werk e.d. getracht om voor dit probleem een oplossing te vinden, maar ze hadden gefaald. De misdaad-kommissie (crime-commission) van de organisatie van het volk nam dit probleem ter hand. De speelholen waren het eigendom van "Eerlijke Jan Jansen". Men begon na te gaan wat "Eerlijke Jan" voor een man was. "Eerlijke Jan" had twee kinderen, een meisje van 13 en een jongen van 11. Deze kinderen zouden binnenkort naar de middelbare school gaan en "Eerlijke Jan" was er erg bezorgd over dat voor het eerst in het leven van zijn kinderen er kinderen tegen hen zouden zeggen: "Jouw vader is een gangster". Wat "Eerlijke Jan" meer wenste dan al het andere was gerespecteerd te worden.

Wij interesseerden Jan voor onze organisatie. Hij merkte, dat hij vanaf die tijd in restaurants in de buurt at met predikanten, vakbondsleiders, belangrijke zakenmensen, priesters en de soort jongens die daar gerespecteerde leiders waren en het beviel hem. Toen er een paar weken voorbij gegaan waren was er in de stad een heel belangrijk diner, omdat er één of andere belangrijke knaap naar de stad kwam. Onze organisatie had een uitnodiging gekregen om enkele afgevaardigden te sturen. Eén van onze afgevaardigden was „Eerlijke Jan". Hij werd gefotografeerd voor de krant, terwijl hij met die belangrijke knaap zat te praten, een persoonlijke vriend van de president van de Verenigde Staten. Die foto zou je voor geld noch goede woorden van hem kunnen kopen. De volgende dag maakten wij "Eerlijke Jan" voorzitter van de misdaad-kommissie. Je zou de "goeddoeners" van de instellingen voor maatschappelijk werk moeten hebben horen schreeuwen. Maar wij wisten, wat wij deden. In de vergadering kwam aan de orde het probleem om de jongens uit de speelholen te halen. "Eerlijke Jan" zei: "Och, laten wij wat anders behandelen. Ik heb zo'n idee, dat dit morgen wel geregeld is". De volgende dag was het geregeld. Bij elk speelhol hing een bordje: "Ieder knulletje onder de leeftijd van 21 jaar kan beter met zijn gat uit deze gelegenheid blijven of hij zal hem afgevlakt krijgen". Getekend "Eerlijke Jan".

P.S. "En ik weet de leeftijd van ieder van jullie, knulletjes". En dat was het. "Eerlijke Jan" hield ervan gerespekterd te worden. Langzamerhand begon hij zijn speelholten te sluiten en begon hij nachtclubs te openen. Vandaag is "Eerlijke Jan" één van de beste leiders, die wij in de organisatie hebben, en nu betekent "Eerlijke Jan" "Eerlijk".

Het is voor een opbouwwerker heel belangrijk om te begrijpen wat persoonlijke identifikatie betekent. Wanneer hij door de bestuursleden van een organisatie wordt uitgenodigd om een groep toe te spreken, dan moet hij nooit vergeten dat alle groepen frakties hebben. In het gehoor zit een persoon, die verslagen is voor het voorzitterschap van de organisatie door de huidige voorzitter. De opbouwwerker ziet zichzelf als een gastspreker, maar de verslagen kandidaat, die zich onder zijn gehoor bevindt, heeft een geheel ander beeld van hem. De werker is uitgenodigd door de huidige voorzitter en wordt nu met hem geïdentificeerd. Aangezien het tot de beste Amerikaanse tradities behoort, dat de verslagen kandidaat zijn volle steun aan zijn overwinnaar geeft, zal de verslagen kandidaat nooit zijn overwinnaar aanvallen. Hij kan wel de opbouwwerker aanvallen en daarmee op hem afreageren wat hij in feite kwijt wil aan zijn overwinnaar. Wanneer mensen een opbouwwerker, die zij niet kennen, in de eerste de beste vergadering aanvallen, dan doet de opbouwwerker er goed aan om juist met deze mensen een persoonlijke relatie op te bouwen.

Het is voor een opbouwwerker van de grootste betekenis, dat hij de mensen op hun waarde weet te schatten. Een goed voorbeeld daarvan is het verhaal van een opbouwwerker, die vertelt hoe hij van een bejaarde politikus moest trachten toestemming te krijgen voor de verdere ontwikkeling van zijn organisatie. Hij ging naar hem toe en hoopte op een gesprek. In plaats daarvan liet de politikus hem anderhalf uur praten zonder ook maar een moment te reageren. Na afloop van die tijd zei de oude baas: "Ga verder jongeman". Maar de opbouwwerker moest zeggen: "Ik heb niets meer te zeggen, ik heb mijn kruik verschoten". Toen zei de oude politikus: "Een jaar of 30 of meer geleden kwam er een andere jonge vent en hij probeerde mij ongeveer hetzelfde te verkopen als jij. Ik vloerde hem. Maar met jou ga ik het spel aan en ik zal je zeggen waarom. Die andere knaap dacht, dat ieder mens werkelijk goed was. Alles wat je maar te doen had was hem een kans te geven beter te worden en hij zou werkelijk beter worden. Maar jij jongeman, jij gelooft dat iedere man en iedere vrouw een klein beetje kwaad in hun hart hebben en jij gebruikt dat kwaad om ze beter te maken ondanks hen zelf. En daarin heb je verdomd gelijk, ga door".

Eén van de methoden bij het opzetten van een programma is om op zo groot mogelijke schaal in de wijk stembriefjes rond te sturen, waarop men kan zetten welke punten men opgenomen wil zien in het programma van de organisatie. Men moet van deze stembriefjes niet teveel verwachten. De onderwerpen die erop genoemd worden, zijn bepaald niet de belangrijkste problemen van de buurt. En bovendien komt er het eerste jaar maar een klein percentage van de uitgezette formulieren terug. Om te beoordelen of de organisatie bezig is

aan te slaan kan men echter een jaar later deze procedure nog eens herhalen. Wanneer er dan aanzienlijk meer formulieren met betere voorstellen terugkomen, dan blijkt daaruit dat de organisatie aanslaat.

Het werken met deze formulieren heeft verder de volgende voordelen:

1. Deze procedure doet de mensen er zich van bewust zijn dat er een organisatie is gestart.
2. Dit is één van de zeldzame gelegenheden waarbij zij zelf kunnen helpen met het opzetten van een programma voor de organisatie.
3. Zij, die voldoende belangstelling tonen, kunnen door de opbouwwerker betrokken worden bij het werk van de organisatie.
4. Het maakt de organisatie gedurende het eerste jaar sterk tegen een oppositie. "Deze organisatie zegt, dat zijn programma vertegenwoordigt wat wij allemaal willen, maar dat is niet waar". Daarop kan geantwoord worden: "Dit eerste programma is voortgekomen uit de vragen-formulieren, waar iedereen op kon zetten wat hij wilde. Wanneer jullie dat niet gedaan hebben, dan is dat niet onze schuld. Je had de gelegenheid".

De tactiek, die in dit hoofdstuk beschreven is, wordt alleen gebruikt voor het opzetten van een organisatie van het volk. Tot op zekere hoogte zou zij ook gebruikt kunnen worden door hen wier voornaamste interesse het is te manipuleren, hetzij terwille van het manipuleren zelf, hetzij met ondemokratische bedoelingen. Het zal blijken dat het gebruik van deze tactiek met slechte of zelfzuchtige bedoelingen de doeleinden doet mislukken. Deze tactiek is namelijk gedoemd te mislukken wanneer zij niet gedragen wordt door het geloof van de opbouwwerker in de mensen en een complete toewijding aan dat geloof.

De konflikt-tactiek

Een organisatie van het volk heeft per definitie een konflikt-karakter. De enige bestaansreden van een dergelijke organisatie is, dat de mensen zich dienen te verenigen om te strijden tegen alle oorzaken van lijden en misère. Het kreëren van een nieuwe organisatie, die zijn doeleinden nastreeft door bewust van macht gebruik te willen maken, is altijd een aantasting en een bedreiging voor de bestaande machtsverhoudingen. Daarom is het heel normaal wanneer de status quo een dergelijke nieuwe organisatie bestrijdt. Het bezwaar richt zich daarbij meestal op de methoden die de organisatie gebruikt. Het is natuurlijk volkomen aan te bevelen om "nette" methoden te gebruiken. Het is echter voor buitenstaanders, die genieten van de luxe van veiligheid, goede betrekkingen, goede huizen etc. gemakkelijk om kritiek uit te oefenen op de tactiek, die door een organisatie van het volk gebruikt wordt, wanneer de mensen vechten voor hun eigen kinderen, hun eigen huizen en hun eigen levens. Zo lang als de oppositie de regels van fair play in acht neemt, is het voor de organisatie eenvoudiger zogenaamde "nette" methoden te gebruiken, maar de oppositie kent geen regels van fair play. Alle spelregels zijn regelingen, die gebaseerd zijn op een wederzijdse overeenkomst. Het is in een oorlog moeilijk overeenkomsten te sluiten. Voorzover men fatsoensnormen hanteert worden deze ingegeven door vrees. Immers, wat je de tegenstander aandoet, dat kan de tegenstander jou aandoen. De ene partij zal zijn gevangenen behoorlijk

behandelen in de hoop, dat de andere partij zijn gevangenen ook behoorlijk behandelt.

Enkele illustraties bij het voorafgaande. In een geïsoleerd stadsdeel werd het winkelbedrijf gedomineerd door Tycoon's warenhuis. Dit warenhuis was verreweg het grootste en kon zijn invloed steeds verder uitbreiden, omdat zijn prijzen steeds de laagste waren. Verder voelde men zich in geen enkel opzicht verantwoordelijk voor het leven in de buurt. Het geven van bijdragen aan kerken, jeugdclubs, gezelligheidsverenigingen etc. liet men over aan de kleine zakenlieden. Bovendien behoorden niet alleen de prijzen van Tycoon tot de laagste, maar ook de lonen die de werknemers er verdienden. Twee kerken besloten tot een boycot tegen Tycoon. Tycoon reageerde daarop met een drastische prijsverlaging. Het gevolg was, dat de meeste mensen zich niets van het advies van hun predikanten aantrokken en de zaken bij Tycoon beter gingen dan ooit. Toen de organisatie van het volk er eenmaal was, was het voeren van een actie ook tegen Tycoon gemakkelijker. Een deel van het personeel van Tycoon was in staking gegaan en de organisatie besloot zich solidair te verklaren met de stakers. De leden van de commissie, die deze actie koördineerden werden al snel bedreigd door Tycoon gehuurde vechtersbazen. Men liet zich echter niet intimideren, maar verzond een telegram aan de president-direkteur van het warenhuis, waarin hij werd uitgenodigd om op een vergadering van de organisatie ook *zijn* standpunt nader uiteen te zetten. De directie van het warenhuis had op de staking namelijk gereageerd op deze wijze: "Dit is geen staking tegen Tycoon, maar een onderlinge strijd tussen twee vakbonden". Eén van de eerste tactieken van Tycoon was namelijk geweest om een andere vakorganisatie uit te nodigen mee te dingen als onderhandelingspartner¹⁾.

De president-direkteur van Tycoon reageerde op het telegram van de organisatie met de woorden: "Een volksgerechtshof, dat hebben ze in Rusland. Dit zijn de Verenigde Staten van Amerika. Wij geloven in de Amerikaanse wet, niet in volksgerechtshoven".

De vastgestelde hearing ging door en de organisatie besloot de stakers te steunen. Binnen een uur nadat deze beslissing genomen was, was de advocaat van Tycoon aan de telefoon. Hij eiste, dat de commissie die de actie koördineerde naar zijn bureau in de stad zou komen. Het weer was zeer slecht. Er was een sneeuwstorm. Dit was een goede gelegenheid om de arrogantie van Tycoon aan te tonen nl. door te vragen dat vijf priesters, drie dominee's, vier zakenlieden en drie vakbondsleiders dwars door een winterse storm naar het bureau van de advocaat van Tycoon zouden komen. Aangekomen op het bureau van de advocaat was de behandeling navenant. Aangezien er te weinig stoelen in de kamer waren stelde de advocaat voor, dat één van de priesters een stoel zou halen uit de hal. De vergadering leverde geen resultaten op. Aan het einde van de bespreking vroeg de advocaat de leden van de commissie hun namen op te geven. De volgende morgen werden alle leden van de

¹⁾ Zoals wellicht bekend worden kollektieve onderhandelingen in Amerikaanse bedrijven meestentijds gevoerd door een vakorganisatie, die daartoe het personeel wordt aangewezen. P. C. Janse.

kommissie lastig gevallen door vechtersbazen. Alle tot nu toe beschreven gebeurtenissen leken in het nadeel van de organisatie van het volk te zijn. Zijn leiders werden vernederd en geïntimideerd. Voor de goede taktikus is het tegendeel echter waar. De tactiek van Tycoon werd gebruikt voor de bepaling van de tegen-tactiek. De advocaat werd gebeld om te vertellen, dat de leden van de commissie bedreigd waren en om mee te delen, dat hij verantwoordelijk gesteld werd voor de acties. Hem werd gezegd, dat hij de namen van de leden van de kommissie ter hand gesteld had aan de vechtersbazen en dat wat er verder zou gebeuren voor zijn verantwoordelijkheid kwam. Tegenover de mensen maakte de vernederende tactiek van Tycoon geen prettige indruk. In plaats van dat de mensen erdoor ontmoedigd werden, werden zij er kwaad door en des te vastberadener om te vechten. Er werd bij de rechtbank een aanklacht wegens bedreiging tegen Tycoon ingediend. De zaak zou voor de rechtbank dienen op dinsdag. Het indienen van de aanklacht was bedoeld als een middel om Tycoon onder druk te zetten. Men was er immers helemaal niet zeker van, dat men in het gelijk gesteld zou worden. De president-direkteur van Tycoon was er echter blijkbaar ook niet zeker van, dat hij in het gelijk gesteld zou worden. Want op maandagavond tekende hij de onvoorwaardelijke overgave. Daarna werd Tycoon lid van de organisatie en vandaag behoren zij tot de gerespecteerde leden van de wijk. Eén van de belangrijkste employé's van Tycoon is reeds meerdere malen gekozen voor één van de belangrijkste posten in de organisatie van het volk.

Een ander voorbeeld komt uit een buurt in het Zuid-Westen van de Verenigde Staten, waar de macht in handen was van een kleine groep makelaars en het spoorwegbedrijf. Zij stonden bekend als De Kombinatatie.

Toen de organisatie van het volk steeds sterker en sterker werd, werd De Kombinatatie bang. Tenslotte besloot De Kombinatatie wat tegen de organisatie te doen. Zij begon met geruchten en roddel over de organisatie te verspreiden in de buurt. Toen de mensen van de organisatie zich afvroegen wat zij hier-tegen moesten doen, was het voorstel van één van hen: "Er is maar één methode om dit te bestrijden en dat is de manier waarmee je bosbranden bestrijdt. Je steekt een andere brand aan, die brandt in de richting van de eerste brand en daarmee is het afgelopen". De organisatie van het volk begon dus geruchten over zichzelf te verspreiden. Deze werden uiteraard graag overgenomen door de handlangers van De Kombinatatie, die op steeds driester wijze begonnen te roddelen. Toen deze zich al te zeer bloot gaven, besloot de organisatie tot de definitieve aanval. De handlangers van De Kombinatatie werden aangeklaagd wegens laster. Aangezien De Kombinatatie zijn laster niet waar kon maken, moest zij de strijd tegen de organisatie staken.

Een heel belangrijke tactiek is het plan van de tegenstander kapot te maken. Dat is niet zo moeilijk als de meeste mensen denken. Elke verdere stap van het plan is gebaseerd op een verwachte aanwijzing van de andere partij. Eenvoudig gezegd, is het te vergelijken met boksen. De bokser wekt de indruk, dat hij op je maag wil slaan; dan laat je je dekking zakken en heeft hij de gelegenheid om je gezicht te raken. De bewegingen van de tegenstander zijn doorzien. De beste manier om je tegenstander in verwarring te brengen is om niet te reageren op die wijze, als hij het verwacht.

Een belangrijke taktiek is ook wat men wel noemt "Het hebben van een konflikt op de bank". Het is niet altijd mogelijk om alle en met name de kleinere konflikten meteen uit te vechten. Dat is ook meestal niet nodig. Immers, aan een tegenstander die niet sterk is, behoeft men geen aandacht te besteden. Wanneer men echter in een belangrijk konflikt terecht komt, dan is het belangrijk om te weten van welke zijden men tegenstand kan verwachten. De registratie van onopgeloste konflikten is dus enerzijds belangrijk om te weten welke bondgenoten de tegenstander eventueel in een konflikt zou kunnen vinden en anderzijds van betekenis omdat in één groot konflikt meteen een aantal kleine konflikten tot een oplossing gebracht kunnen worden.

Volksoepvoeding

Het eigenlijke doel van een organisatie van het volk is voornamelijk opvoedend. Het bijeenbrengen van de vele verschillende elementen van de bevolking heeft tot gevolg, dat mensen doordat zij elkaar leren kennen hun houding ten opzichte van en hun mening over anderen veranderen. In heel veel gevallen zal men ontdekken, dat de problemen die men aanvankelijk gezien had als de problemen uitsluitend van hun groep, ook de problemen van andere groepen zijn en dat voor de oplossing ervan het belangrijk is om de krachten samen te bundelen.

Een organisatie van het volk heeft enorme kansen voor de vorming van de mensen, omdat de vorming gepaard gaat met actie. De actie is voor een belangrijk gedeelte een leerproces voor de mensen, waarin zij de dingen niet alleen verstandelijk kunnen begrijpen maar met geheel hun wezen. Doordat dit soort organisaties zo dicht bij het volk staat weten zij ook, waarin je de mensen wel en waarin je de mensen niet kunt opvoeden. Om de mensen zich anders te laten gedragen is het, voorafgaand aan het vormingsproces, vaak noodzakelijk om nieuwe omstandigheden te scheppen. Het heeft geen zin mensen dingen te leren die ze nooit zullen kunnen. Voordat men de mensen leert, dat bepaalde dingen beter zouden kunnen zijn, moet men nagaan of de mensen zich die dingen ook kunnen permitteren. Je kunt bijvoorbeeld de mensen niet leren dat zij hun kinderen sinasappelsap moeten geven, als zij het niet kunnen betalen. Een voorbeeld daarvan deed zich in een bepaalde organisatie voor. Deze organisatie echter onderzocht eerst of het voor de ouders duurder zou zijn hun kinderen sinasappelsap te geven. Pas toen bleek dat dat niet het geval was, begon het vormingsproces.

De kinderen worden op school opgevoed tot een soort leven, dat zij nooit zullen kunnen leiden. Een kind in een krottenbuurt gaat naar school en leert alles wat je weten moet om president van de Verenigde Staten te worden. Bovendien wordt hem verteld, dat hij daar ook naar moet streven. Diezelfde jongen zal bijzonder gelukkig zijn wanneer hij het ooit zover zal kunnen brengen om vrachtwagen-chauffeur te worden.

Voor heel veel mensen is het moeilijk om met geld om te gaan. Maar anderen leren hoe zij hun geld moeten besteden is één van de moeilijkste onderwerpen. Het is één van de punten, waarop verreweg de meeste instellingen voor maatschappelijk werk hebben gefaald. Een voorbeeld van het combineren van

vorming en het scheppen van nieuwe omstandigheden wordt op dit terrein gevonden in de oprichting van eigen kredietbanken. Doordat men om krediet komt vragen is er een gelegenheid om te praten over de besteding van het geld.

Een stadswijk is echter geen klaslokaal en de mensen zijn geen leerlingen, die onderwijs komen halen. De organisatie van het volk moet de voorwaarden en het klimaat scheppen, waarin de mensen zelf willen leren omdat zij inzien dat dat leren van betekenis is voor hun eigen leven. Ook in een vormingsproces geven de mensen er de voorkeur aan om voor zichzelf te denken, om hun eigen antwoorden en oplossingen te vinden. Niemand vindt het plezierig om voor dom versleten te worden of zichzelf voor dom te houden.

Een voorbeeld hiervan deed zich voor in een organisatie, waar men zich bezig hield met huisvesting. De opbouwwerker wist precies, waar hij alle gegevens kon vinden. Hij had tegen de mensen kunnen zeggen: "Het is niet zoals jullie zeggen als het is, maar het is zo". Hij deed dat gelukkig niet, maar nam ze mee naar de bibliotheek. Daar gingen zij papieren bestuderen, die betrekking hadden op de regels die door de overheid werden gesteld voor de woningbouw. Op een gegeven moment zei hij daar: "Zeg mensen, moet je hier nou eens kijken op pagina 22. Misschien is dit waar wij naar zoeken". Daarna begon een ander te lezen. Men vond ook verder wat men zocht en de mensen hadden het gevoel, dat zij het met zijn allen gevonden hadden.

De mensen hechten ook grotere waarde aan de dingen, die zij zichzelf verworven hebben. Monte de Piedad is het grote pandhuis van Mexico. Het afgeven van voorwerpen aan dit pandhuis is voor de mensen allesbehalve voordelig. In mei 1943 besloot president Camacho van Mexico, dat hij de moeders op moederdag een cadeau wilde geven. Hij vaardigde een proklama-tie uit, dat iedere moeder, wier naaimachine zich in het pandhuis van Monte de Piedad bevond, zonder terugbetaling haar naaimachine kon terughalen. De mensen waren geweldig blij over dit buitenkansje. Hier werd iets aangeboden, waarvoor men niets behoefde te doen. Binnen drie weken echter was iedere naaimachine terug in het pandhuis.

Een ander voorbeeld van het feit, dat mensen vooral waarde hechten aan dat-gene wat zij beschouwen als hun eigendom dat zij zichzelf verworven hebben en van het feit hoe zij daar dan voor zorgen is het volgende: een organisatie was eigenaar van een recreatiecentrum. In een vergadering waar dit centrum aan de orde kwam, stelde een makelaar in effecten dat, aangezien er in dit centrum een aanzienlijk bedrag in sportmaterialen e.d. geïnvesteerd was, het wel goed zou zijn dat de organisatie een nachtwaker in dienst zou nemen. Bestuursleden van de organisatie zeiden: "Waarom zouden wij een nachtwaker moeten hebben?" De makelaar zei: "Wel, het gemeentepark heeft materiaal gelijk aan het uwe en zij hebben een bewaker moeten huren, om ervoor te zorgen dat de mensen uit de buurt de dingen niet zouden stelen: begrijpt u nu wat ik bedoel?" De bestuursleden zeiden: "Neen, wij begrijpen niet wat u bedoelt. Het gemeentepark is niet van ons. Dat is van de gemeente. Ons

centrum is van ons en de mensen gaan niet stelen van zichzelf. Het gemeentepark is van de gemeente. Dat is ons eigendom niet. Daar hebben zij een bewaker nodig”.

Hoofdstuk IV

de rol van participatie van de bevolking en community organization bij planning en stadssanering

Vertaling van de lezing "Citizen participation and community organization in planning and urban renewal", gehouden voor The Chicago Chapter of the National Association of Housing and Redevelopment Officials op 29 januari 1962.

De Administrator van het bureau voor Housing en Home Finances van de regering van de Verenigde Staten zei kortgeleden: "Het is waarschijnlijk bekend dat een gemeente die in aanmerking wenst te komen voor federale steun bij stadssanering en bij nieuwbouw voor de lagere inkomensgroepen, een programma ter goedkeuring moet overleggen dat een aantal punten inhoudt waarvoor die gemeente zich verantwoordelijk stelt, met name planning, handhaving van de woningwetvoorschriften, nieuwe woningen voor die families die door de sanering dakloos worden, en een analyse van die wijken die voor sanering in aanmerking komen. Eén van de eisen waaraan voldaan moet worden is participatie van de bevolking. En daar bedoelen wij niet mee een passief accepteren van wat er gebeurt, maar het actief gebruikmaken van die plaatselijke leiders en organisaties die op vruchtbare wijze het streven van de gemeente kunnen steunen”.

Als een gezaghebber in een vrije maatschappij een verklaring aflegt over een bepaalde politiek of een bepaald programma, begint en eindigt hij altijd met de erkenning van het primaat van de bevolking. Dit politiek "danken" voor en na elke verklaring manifesteert zich in variaties op het thema "van, door en voor het volk". En al is deze buiging in de richting van de mensen voor veel grootheden op het gebied van politiek en gezag een democratisch ritueel, toch komt het er in de praktijk op neer dat het niet lang bij een gebaar kan blijven. Een beleid of programma dat niet kan rekenen op de goedkeuring en

de steun van het volk, of waarin het volk geen zeggenschap heeft, kan niet lang standhouden. Al wordt het dan voorgesteld als een supersnelle locomotief op topcapaciteit, er zal een moment komen dat hij plotseling derailleert. Onze nationale geschiedenis zit vol met dergelijke voorbeelden.

U wilt persoonlijk geen opbouwwerk verrichten — en zelfs als u het wel zou willen, zou het u nog jaren kosten om de kennis en de techniek te vergaren die voor dit werk noodzakelijk zijn. Het is echter duidelijk dat een van uw functies is om bona fide organisaties van burgers die in de ware zin van het woord een aanmerkelijk deel van de gemeenschap vertegenwoordigen, als zodanig te identificeren. Voor iemand die de eerste schreden op dit terrein zet is dat niet eenvoudig. Het kan frustrerend en zenuwslopend zijn.

Als de sanering voor de deur staat is het gevolg vaak dat kleine welsprekende groepen als paddestoelen uit de grond rijzen, om luidkeels hun eisen te stellen en hun recht om de gemeenschap te vertegenwoordigen, te claimen. Belangen-groepen uit het zakenleven zullen comités vormen die zogenaamd de evenwichtige, verantwoordelijke en solide burgers uit de gemeenschap vertegenwoordigen. Andere belangengroepen zullen het in vage algemene termen hebben over "de mensen die zij vertegenwoordigen". Het toneel wordt een chaos en de grootste dwaas wordt een toonbeeld van logica en normaliteit. Voor de saneringsautoriteiten gaat het tenslotte om "Wie vertegenwoordigt de mensen?". Het wordt zaak om die organisatie of organisaties op te sporen die de doorsnee bevolking van een wijk werkelijk vertegenwoordigen. Kortom: wie wel, wie niet. En dit is het probleem dat de saneringsambtenaar die participatie van de bevolking ter harte gaat, te wachten staat.

Ongelukkigerwijze telt men onder de stedelijke planningsautoriteiten ook een aantal mensen die overtuigd zijn van hun eigen gelijk. Zij weten wat goed is voor andere mensen. Participatie van de bevolking is voor hen alleen maar een tijdrovend gezeur en een hinderpaal op de weg naar de vooruitgang. Zij denken het probleem te omzeilen door public relations stunts. Zij stellen b.v. een groep samen van quasi leiders in de gemeenschap en dat zijn dan een belangrijke zakenman, een groep planners, hier en daar een geestelijke en een volks-leider waar het volk nog nooit van heeft gehoord. Die mensen vormen dan samen een surrogaat-comité, dat zich voordoet als een echte vertegenwoordiging. Men raapt deze groep marionetten bij elkaar via een combinatie van vleierij en het voeden van hun verlangen naar status, door ze in het gemeentehuis leiders te noemen en verder door te appeleren aan hun eigenbelang door geraffineerde bonussen als b.v. verbetering of voordelige vervanging van hun eigendom. Deze marionetten hebben al ja geknikt tegen elk saneringsplan en programma voordat de inkt droog is. En zij presenteren hun werkstukken dan in het openbaar alsof de betreffende mensen er in gekend zijn en ze goed-gekeurd hebben.

Een goed voorbeeld van een dergelijke saneringsexpert is een prominent man uit het Midden Westen die weigerde met de vertegenwoordigers van een grote bona fide organisatie van de bevolking te vergaderen omdat "ik geen tijd ga verknoeien aan praten met een stel onwetende sukkels en amateurs".

Met deze minachting voor participatie van de bevolking op grond van de wet gaat een enorme geheimzinnigdoenerij gepaard: men hult zich in nevels, men weigert de bewoners van de wijken in kwestie in vertrouwen te nemen, men

weigert ideeën uit te wisselen, men weigert te vertellen wat men van plan is, en men weigert de mensen op de hoogte te houden van elk stadium van de planning. Dit soort arrogantie, gebruikmakend van de verrassingstaktiek door plotseling een plan als een fait accompli te presenteren, heeft zijn vruchten afgeworpen en in het hele land de afkeer van miljoenen mensen geoogst. Een aantal nationale leiders en publicaties hebben de methoden volgens welke men bij sanering en planning te werk gaat en de consequenties hiervan onder een nieuwe en fijne loupe genomen. Als het tot een confrontatie komt, zullen de planning- en saneringsgroepen de mensen tegenover zich vinden. Het is onze vurige hoop dat uw groep een bijdrage kan leveren om het soort crisis te voorkomen, waarbij het kind tenslotte met het badwater weggegooid zal worden.

Marvin S. Gilman, het hoofd van de vereniging voor saneringsplanning, vroeg de planners en ambtenaren onlangs om de leidende figuren uit de wijken in kwestie in hun comités op te nemen omdat anders, "als deze vijandige houding eenmaal schering en inslag geworden is, iedere kans op het slagen van een project verkeken is".

Vanaf dit moment zijn mijn opmerkingen bestemd voor die planners en saneringsambtenaren die werkelijk begaan zijn met het feit dat er zo weinig participatie van de bevolking te pas komt aan planning en sanering. Die niet alleen verontrust zijn omdat zij de vijandige reactie ten gevolge van het verwerpen of omzeilen van participatie van de bevolking zien groeien, maar zich ook schamen voor wat je gewoon de democratische onzedelijkheid en onbehoorlijkheid kunt noemen van wat onder de naam "krotopruijing" plaatsgevonden heeft. Zij zijn degenen, die willen weten wat ze er aan kunnen doen en die willen weten hoe ze de echte burgerorganisatie van surrogaat-organisaties kunnen onderkennen. Ik hoop dat wat ik te zeggen heb hiertoe zal bijdragen. Misschien kunnen enkele opmerkingen over de aard van onze huidige organisaties van de bevolking en het stellen van verschillende vragen, die licht kunnen werpen op het karakter van een bepaalde organisatie, hierbij helpen.

Eerst wat algemene opmerkingen. Het toneel van de Amerikaanse steden is bezaaid met zogenaamde community organizations. Het is een grotesk panorama. Het merendeel kun je het best beschrijven als doodgeboren kinderen die je aan een briefhoofd kunt herkennen. Verder heb je er een behoorlijk groot aantal die af en toe bij elkaar kruipen in dooie vergaderingen over dooie kwesties en die als modern equivalent het dichtst een groep zombies benaderen. Zij opereren onder namen als "gezondheids- en bijstandsraden", "buurtraden" of "Mobilisatie, Operatie of Actiegroep Weet-ik-veel". Op hun jaarvergaderingen gaat het altijd over "een nieuwe horizon voor de community organization" omdat het wijs is om je op een nieuwe horizon te richten als je niet weet wat je met de oude aan moet. Die organisaties die goed functioneren in onze machtsstructuur weten al lang dat buurtraden vriendelijke, ondoelmatige, noncontroversiële, goedbedoelende en onschadelijke verschijnselen zijn die niets met de realiteit van deze wereld uitstaande hebben. Daarom namen wij jarenlang, als we begonnen te werken in een wijk die overheerst werd door een machtige belangengroep die niets met ons op had, als schutkleur de naam "gemeenschapsraad" aan. Onveranderlijk suste dit tijdelijk vijandige reacties. De gezeten belangengroepen beschouwden een gemeenschapsraad nooit als

een bedreiging van de status quo. Voor hen was het niets anders dan een onschuldige oefening, een groepstherapie voor een kleine groep neurotici.

Er is haast geen terrein waarop meer luchtkastelen gebouwd worden dan op dat van community organization. Hun jaarverslagen klinken van de eerste tot de laatste letter als een beschrijving van utopie, behalve dan, dat altijd de nadruk wordt gelegd op de vele belangrijke problemen en conflictsituaties waarvoor nog een oplossing gevonden moet worden, want anders bestond er geen reden om meer geld bij elkaar te krijgen of om überhaupt voort te bestaan. Als je alle jaarverslagen van al deze community organizations bij elkaar optelt, dan stelt het resultaat je voor dezelfde vraag die rijst uit de som van alle jaarverslagen van de programma's ter voorkoming van misdrijven. Ieder programma in de V.S. ter voorkoming van misdrijven is doelmatig en slaagt er in het aantal misdaden te beperken, maar toch stijgt het aantal misdaden in het hele land voortdurend. Elke gemeenschapsraad in het land vindt een oplossing voor veel problemen in haar gemeenschap, maar toch komen er steeds meer problemen.

Wie geconfronteerd wordt met een dergelijk panorama van zogenaamde community organizations, kan die organisaties snel aan een paar tests onderwerpen die in veel gevallen hun ware aard zullen aantonen. Mijn idee is dat dit u tijd, geld, frustratie en teleurstelling kan besparen en u zal helpen u een realistisch beeld te vormen van de kans van slagen van een bepaald programma.

1. Is het programma van de organisatie uitgebreid genoeg om de meeste groeperingen in de gemeenschap aan te trekken en erbij te betrekken? Een organisatie wiens enig programmapunt bestaat uit het verfraaien van de buurt, zal weinig belangstelling van de huurders genieten.

Huurders hebben weinig belang bij een dergelijk project, in tegenstelling tot de huiseigenaars, die hun investering in waarde willen doen stijgen; de huurders kunnen altijd verhuizen.

Of gaat het om een programma dat alleen betrekking heeft op de jeugd en zo ja, interesseert dit de volwassenen die geen kinderen hebben, of wier kinderen volwassen en het huis uit zijn?

Kortom: is het een programma dat het hele scala van kwesties omvat, voor elk van de verschillende belangengroepen in de buurt wat wils, en realiseert het programma de functionele samenhang van alle kwesties?

2. Is het programma concreet, direct en haalbaar? Algemene kwesties en kwesties die betrekking hebben op de toekomst, zo'n zes maanden ver weg, worden abstract, vaag en werken ontmoedigend ten opzichte van de actie. Een discussie is zinloos, als die niet zeer specifiek gaat over wat de mensen onmiddellijk aangaat en als er geen actie aan verbonden wordt. Discussie is zinloos als er niet iets gedaan kan worden ofwel in het heden of in de zeer, maar dan ook zeer nabije toekomst.

3. Begrijpen de mensen wat macht betekent en begrijpen zij waarom hun organisatie überhaupt bestaat? Wie iets wil begrijpen van de principes, de praktijk, het doel of de ware aard van welke community organization dan ook, of het nu gaat om een organisatie met een economisch, een politiek, een religieus of een sociaal doel, zoals de organisatie waar wij het over hebben, die moet een redelijk idee van het begrip macht hebben. De enige reden die

mensen er ooit toe heeft gebracht om zich aaneen te sluiten is het feit, dat ze door zich te organiseren zich een machtswerktuig kunnen scheppen waarmee ze hun wensen, of noden, of hun programma kunnen vervullen of verwerklijken. Een andere reden is er nooit geweest. Of het nu gaat om mensenmassa's die samengaan in een vakbond om een machtswerktuig te hebben dat verandering in hun werkcondities kan brengen; of dat het gaat om een groep mensen met een bepaald politiek doel, die een partij oprichten om een machtswerktuig te hebben voor het winnen van een verkiezing en zich een gezagspositie verwerven, opdat zij die politieke beginselen of programma's kunnen doorvoeren, die zij voorstaan; of het nu gaat om mensen met eenzelfde religieuze overtuiging die een sekte oprichten om een machtswerktuig te hebben waardoor anderen tot hun geloof bekeerd worden; of dat het gaat om beoefenaars van de geneeskunde die zich organiseren om bepaalde programma's waar zij voorstander van zijn in te voeren. Iedere organisatieleuze of het nu "eendracht maakt macht" of "de verspreiding van het geloof" is, dient als bewijs om dit eenvoudige feit te staven. Men moet dit goed begrijpen en accepteren. En al spreekt dit allemaal vanzelf, toch doet men of dit zeer gecompliceerd is, juist omdat het allemaal zo vanzelf spreekt, en zo zien wij bijna de centrale gedachte ofwel het bestaansrecht van de organisatie over het hoofd. Zelfs als wij praten over een gemeenschap die zich aan zijn eigen haren omhoog moet trekken, praten wij over macht. Er is heel wat macht voor nodig om je aan je eigen haren omhoog te trekken.

4. Hoe is het woordgebruik van de leiders?

Waardevolle aanwijzingen wat betreft de aard van de organisatie kan men uit haar vocabulaire halen. We hebben het nu over macht, dus laten we even bij dit woord stilstaan. Door de eeuwen heen heeft het woord macht allerlei bijklanken gekregen als onheilspellend, corrupt, slecht, ongezond, immoreel en Machiavelliaans. Het is als woord dermate verdacht dat het als de pest gemeden dient te worden. Toch is er een kritiek moment waarop ons verstand in de maling genomen wordt door onze tong. Wij verdwalen dan op de verwarrende zijpaden der betekenisleer. Als we allergisch voor het woord macht worden, voelen we er niet voor om in die termen te denken. Wij doen ons best om steriele synoniemen te verzinnen die vrij zijn van het stigma dat op het woord macht rust, en de nieuwe woorden zelf hebben een andere betekenis. Daarom sussen ze ons en leiden zoetjes aan ons denken van de grote, controversiële, moeilijke, bittere, smerige, met macht geplaveide snelweg af langs geurige, vredige, sociaal beter acceptabele en makkelijk begaanbare zijwegen. Het onvermijdelijke gevolg is dat wij volkomen verdwalen en de problemen die onder ogen gezien moeten worden, om dit karwei op te knappen, volledig links laten liggen. Wij moeten het begrip macht realistisch bezien, los van al die smerige omhulsels die in feite dienen als vermomming voor onze onmacht, onwil en angst om de strijd die wel eens pijnlijk voor ons zou kunnen zijn, te beginnen.

Op de vraag hoe een massaorganisatie over macht denkt en hoe zij macht gebruikt, wordt nogal wat licht geworpen door hun reactie op de kwestie van de verhouding tussen doel en middelen. Wij weten allemaal dat de kwestie van doel en middelen, gecompliceerd, subtiel en relatief is. Wij weten ook dat het allemaal zo ingewikkeld en vaag kan worden, dat het soms bijna onmogelijk

is om een duidelijke grens te trekken tussen waar het doel begint en het middel ophoudt.

Er zijn niet veel kwesties die het algemeen gebrek aan bezinning duidelijker aan het licht brengen dan die van de verhouding tussen doel en middelen. Doel en middelen hebben alleen zin als ze in een dynamische kwalitatieve onderlinge verhouding beschouwd worden. Wie de vraag "gelooft u dat het doel de middelen heiligt?" in abstracte statische vorm stelt, begrijpt niet dat doel en middelen elkaar bepalen. Ze in het luchtledige te beschouwen is, zoals Talleyrand zegt, "erger dan zonde, het is dom". Als de vernietiging van het Hitler-regiem het doel is, dan heiligt dat doel elk middel en dat betekent dus oorlog, niet alleen volgens mij, maar volgens Amerikanen, Engelsen en alle vrijheidslievende mensen in de hele wereld. Op dezelfde manier wordt zelfverdediging als doel altijd geaccepteerd en een gerechtvaardigde reden gevonden om diegene die je naar het leven staat, te doden.

Laten wij eens kijken naar dagelijks voorkomende handelingen. Als het mijn doel is om op tijd te komen voor een diner, een toneelvoorstelling, een trein of een vliegtuig, dan heiligt dit niet het feit dat ik mijn transportmiddel gebruik om de wettelijk vastgestelde maximum snelheid te overtreden. Als daarentegen mijn doel is iemand die plotseling doodziek is geworden, naar het ziekenhuis te brengen, dan mag ik wel de maximum snelheid overtreden. Zelfs als een politieagent mij zou aanhouden, dan zou zijn enige reactie in deze omstandigheden zijn om de rijbaan voor mij vrij te maken en het tijdstip van aankomst in het ziekenhuis te bespoedigen. Ik word vaak geciteerd met de woorden: "Als het doel de middelen niet heiligt, wat dan wel?". Als ik dit zeg, dan is het met het oog op de dynamisch functionerende kwalitatieve verhouding tussen doel en middelen.

Een actiegroep — en iedere activist — of het nu om een individu of een organisatie gaat, overweegt twee belangrijke dingen bij het kiezen van het middel dat tot een bepaald doel moet leiden. Ten eerste: welke middelen staan ter beschikking, ten tweede: welk middel zal het beste werken. Als je het realistisch bekijkt, is een middel dat niet werkt geen middel. Een organisatie die veel tijd besteedt met praten over doel en middelen, blijft altijd zitten met een doel zonder middelen.

5. Hoe staan de machtige instellingen van de status quo tegenover deze bepaalde organisatie van de bevolking? Alle invloedrijke belangengroepen maken er een punt van om de politiek en de besluiten van de "regeringspartij" te onderschrijven. Elke opkomende beweging of organisatie die het niet met haar eens is, of die onafhankelijk probeert te zijn, en die door de mensen aan de top als gevaarlijk wordt beschouwd, wordt door hen tegen gewerkt en in het openbaar en privé belasterd. De groep in kwestie zal voor haar bestaan moeten vechten. Of de "regeringspartij" nu bestaat uit de vroegere vleesverpakkers in Chicago of de Verenigde Fruittelers van California met hun afkeer van agitators, herrieschoppers of communisten, en meer van dat soort beschuldigingen, of dat het om de University of Chicago gaat, die een niet-onderdanige organisatie van de bevolking er van beschuldigde zout op wonden te strooien, haar als een haatgroep bestempelde en zulks ongelofelijk belachelijke verklaringen aflegde als: "Zij kunnen hun zelfbeschikkingsrecht niet doen gelden; wij erkennen een dergelijk principe niet". Als het om eigenbelang gaat, zit onder

het voorschoot van de varkensslachter en de toga van de hooggeleerde een en dezelfde man. En de eerbied van een academicus voor een universeel "recht van enquête" en voor gelijkgerechtigheid is omgekeerd evenredig met de afstand tussen de universiteit en de plaats waar de kwestie speelt. Dit zijn tekenen aan de wand. Als de autoriteiten van de status quo niet bekend zijn met een organisatie van de bevolking of haar vriendelijke woorden van lof toevoegen, dan is het er één van het onbeduidende, ondoelmatige soort, waar we het hierboven over hadden.

6. Hoe is hun reputatie op het gebied van geschillen? Kwesties die niet controversieel zijn, genieten niet bepaald de belangstelling van de mensen. Feitelijk houden ze op kwesties te zijn, want bij een kwestie gaat het om verschil van mening en controverse. In de geschiedenis kunnen wij geen enkele belangrijke kwestie vinden die niet controversieel is. In controverse lag altijd een scheppende kracht, en alleen een levenloze z.g. "Raad" kan zonder controverse bestaan.

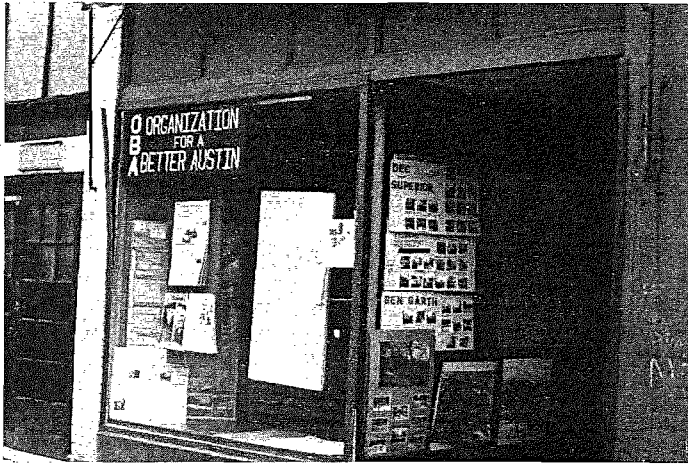
7. Stel een statistisch onderzoek in. Mark Twain's opmerking: "Hij gebruikt de statistiek als een dronkaard een lantaarnpaal, niet om het licht, maar om de steun", is bijzonder relevant in dit opzicht.

8. Wie zijn haar leiders? Komen ze uit de buurt in kwestie? Hebben ze een aanhang, of zijn het van die kasplantjes, het resultaat van een z.g. trainingscursus voor leiders, die alles hebben, behalve een aanhang? Geloven en vertrouwen zij in de mensen, of gebruiken ze de democratische gedachte als decoratief woordenspel?

9. Is het ledental reëel of fictief? Hiervoor moet je de opkomst controleren bij bestuursvergaderingen en bij vergaderingen van de verschillende comités. Hiervoor moet je hier en daar gaan praten in de buurt, een kerk binnen lopen, naar een vakbond gaan, naar winkels en naar verenigingen: gezelligheidsverenigingen en verenigingen van mensen met eenzelfde ethnische of raciale achtergrond. Onderzoek de mate waarin zij deelnemen in de organisatie van de bevolking. Dit kost een paar dagen, maar het is de moeite waard en kan in de toekomst veel tijd besparen.

10. Werkt de "gemeenschapsraad" op een realistische basis, en geven zij toe dat eigenbelang haar uitgangspunt is, of praten en denken zij in termen van een vaag z.g. altruïsme op hoog niveau. Zijn ze bang om het begrip eigenbelang openlijk te erkennen en beschouwen ze het in negatieve termen, of wordt het door hen aanvaard en begrepen net als vele scherpzinnige waarnemers van de menselijke natuur, met name De Toqueville of de schrijvers van "The Federalists Papers" vóór hen gedaan hebben.

Een bepaalde kwestie krijgt meer betekenis wanneer zij afstand nemen van het algemene abstracte niveau en die kwestie in een specifieke omgeving onderzoeken. Daarom stel ik mij voor om deze 10 punten in de context van een concrete plaatselijke situatie te bespreken n.l. die van de University of Chicago tegenover de Temporary Woodlawn Organization van de wijk Woodlawn. Wij zullen hier niet diep ingaan op de geschilpunten tussen de University en de Temporary Woodlawn Organization, of zoals wij haar verder zullen noemen TWO. Ons doel is om de criteria die wij eerder genoemd hebben, in een bepaalde situatie toe te passen.

Organisatie zit niet in luxe bureauruimte. Gewoon rommelig winkeltje in de straat.

Techniek: maak van de mankementen van het huis foto's, als je met de huiseigenaar gaat praten. Je hoeft dan niet te kletsen, maar hebt bewijzen in de hand.

Wij hebben geen tijd voor een gedetailleerde analyse van de Woodlawn gemeenschap en TWO, of van de University of Chicago, maar een oppervlakkige indruk is absoluut noodzakelijk als achtergrond voor ons doel: het duidelijk maken van de criteria voor het bepalen van wat bona fide participatie van de bevolking is. De wijk Woodlawn ligt onmiddellijk ten Zuiden van de campus van de Universiteit en de wijk er omheen, die Hyde Park genoemd wordt. Er wonen ongeveer 80.000 mensen en meer dan 90% daarvan zijn negers. Het is relatief gezien een buurt van lage inkomens. Een groot gedeelte van de huizen verkeert in goede staat en voldoet aan de eisen. Er zijn huizen die opgeknapt moeten worden om te beantwoorden aan de norm die aangelegd wordt door woning- en gezondheidsverordeningen. Er zijn huizen die niet meer op te knappen zijn en die moeten worden afgebroken. En dan zijn er nog huizen die sociaal, moreel en economisch gezien niet in deze buurt passen, zoals het grootste deel van de hotels waaraan niet voldoende behoefte is, zelfs als ze opgeknapt zouden worden. Het grootste gedeelte van de hotels zou waarschijnlijk afgebroken moeten worden, behalve die enkele die niet aan brandgevaar onderhevig zijn en in het bezit zijn van liften en kleine wooneenheden met individuele sanitaire voorzieningen, die geschikt zouden zijn om te verbouwen ten behoeve van de ouden van dagen uit de wijk. Dit is voornamelijk een wijk van arbeiders en haar waarden, oogmerken en plannen kan men alleen begrijpen als men deze arbeidsmentaliteit voortdurend voor ogen houdt. Op het gebied van participatie van de bevolking had Woodlawn, voordat TWO ten tonele verscheen, een paar sporadische, beperkte en ondoelmatige bewegingen gekend die een kort bestaan beschoren waren. Alles wat daar nog van over was, was de volhardende activiteit van een paar welbespraakte enkelingen. Een zeer kleine uitzondering daargelaten, hadden al deze kortstondige organisatorische kernen, die als kleine ongecoördineerde brokjes menselijkheid in Woodlawn opkwamen en ondergingen, één grootste gemene deler: een diep wantrouwen dat grensde aan haat jegens de University of Chicago. Zij achtten de universiteit verantwoordelijk voor een aantal van hun kwalen, en verdachten haar van de meest kwalijke plannen. Maar hun verzet had geen uitwerking. Een goede indruk van de mate van vijandigheid van Woodlawn jegens de universiteit, geven de woorden van een vooraanstaand woordvoerder van de universiteit die zei, dat zij de Industrial Areas Foundation in Woodlawn de nek had kunnen omdraaien door er in het openbaar haar zegen aan te geven. In die tijd kwam niemand voor Woodlawn op.

Ten Noorden van Midway staat de University of Chicago, die zowel nationaal als internationaal een geweldige reputatie geniet. Haar college van curatoren telt de namen van grootheden uit de financiële wereld, de uitgeverijen, handel, industrie en is, kortom, een "Who is who" van de top van de machtsstructuur in Chicago. Toen de buurt om haar heen een verandering wat betreft het ras van de bewoners onderging, reageerde de universiteit met het grootst opgezette saneringsprogramma in de geschiedenis van de stad; een programma dat een enorme hoeveelheid afbraak en nieuwbouw inhield. Dit programma was het resultaat van de invloed van de University of Chicago en van haar financiële middelen, haar prestige en haar macht.

In haar eigen wijk draait alles om de University of Chicago: Als zij een stap

doet, volgen in haar schaduw: Hyde Park's banken, makelaars, verzekeringsmaatschappijen, dat deel van de Hyde Park bewoners dat haar werknemer is en een nog groter deel dat bestaat uit mensen die het zeer belangrijk vinden om status te hebben in de Universitaire gemeenschap. En al volgen bepaalde sectoren soms wat onwillig, tenslotte moet iedereen er onverbiddelijk aan geloven.

In Hyde Park is de University of Chicago oppermachtig, en mocht er af en toe eens een afvallige zijn, dan gebeurt dat in de beschermende eenzaamheid van het stemhokje.

Jarenlang waren de Universiteit en verschillende openbare instellingen van mening, dat in Woodlawn iedere actie noodzakelijkerwijze eenzijdig zou zijn, nl. van buiten af, omdat in Woodlawn geen coördinatie tussen de verschillende groepen bestond en er niemand was die met enig recht als vertegenwoordiger van de wijk kon worden beschouwd, met wie gewerkt en gepraat kon worden om te bepalen wat het standpunt van Woodlawn was. Deze mening was in belangrijke mate gegrond. Om de schijn te handhaven probeerde men comité's van marionetten op te zetten, die z.g. de vertegenwoordigers van de buurt zouden zijn, maar zelfs deze magere poging was te onwaarschijnlijk om enige voet aan de grond te krijgen.

Een jaar geleden begon in Woodlawn een ordelijk verlopende revolutie en TWO werd geschapen om de wijk Woodlawn te vertegenwoordigen. Zij telt 33 organisaties als haar leden, en daaronder vallen — een enkele uitzondering daargelaten — alle kerken in Woodlawn (en die enkele uitzonderingen hebben weinig of geen leden uit de buurt), verenigingen van zakenmensen, block clubs, gezelligheidsverenigingen en letterlijk elke belangen-groep van enige betekenis. Zij hebben herhaaldelijk getoond dat zij representatief zijn voor de wijk.

In augustus werd een manifestatie georganiseerd voor het registreren van stemgerechtigden, meer dan 45 bussen vervoerden meer dan 2000 mensen en de manifestatie verliep met de discipline en loyaliteit die karakteristiek is voor een organisatie die haar wortels heeft in het dagelijks bestaan van haar mensen. Dit was een dramatische openlijke demonstratie van het feit dat TWO niet alleen op de steun van haar mensen kan rekenen, maar ook dat zij in belangrijke mate de gemeenschap vertegenwoordigt.

Massa-acties tegen oneerlijke winkeliers, eigenaars van verwaarloosde huizen, segregatie van scholen en andere fundamentele kwesties, hebben TWO een van de meest bekende organisaties van de bevolking in het leven van Chicago gemaakt.

Dit is dus het laboratorium waar wij enkele van onze vragen over het bonafide karakter van een organisatie van het volk, in dit geval van TWO, gaan toepassen.

1. Is het programma van de organisatie uitgebreid genoeg, om de meeste groepen in de wijk aan te trekken en erbij te betrekken? Het is algemeen bekend dat TWO zich op alle fronten te weer stelt en zich met elk facet van de toestand van de wijk Woodlawn bezighoudt.

2. Is het programma specifiek, direct en plausibel? Iedere stap, elke actie

van de comité's, elk deel van het programma van TWO heeft specifiek betrekking op een urgente kwestie en is uitvoerbaar.

3. Begrijpen de mensen wat het begrip "macht" inhoudt en waarin het bestaansrecht van de organisatie ligt? Je hoeft maar een paar minuten met de eerste beste vertegenwoordiger van de organisatie te praten om in te zien in welke mate zij begrip voor dit punt hebben.

De huidige huurdersstakingen tegen de eigenaars van verwaarloosde huizen gaan vergezeld van picket lines, d.w.z. *neger*-picketers die voor de woonhuizen van de *blanke* huiseigenaars in hun eigen *blanke* wijken heen en weer lopen, met het gevolg dat bovengenoemde huiseigenaars kapituleren.

De woordvoerders van de Universiteit hebben dit aangevallen en onwettig genoemd. Volgens hen is het de juiste manier van handelen om naar de rechtbank te gaan. Laten we deze kwestie eens bekijken. Macht draait om 2 spullen, de ene is geld en de andere is mensen.

De University of Chicago bezit grote macht o.a. door haar geld. TWO bezit macht door haar leden, d.w.z. mensen. In "Politics of Urban Renewal" door Peter H. Rossi en Robert A. Dentler, dat binnenkort uit zal komen, lezen we het volgende: "Een kleine speculant in onroerend goed kocht een huis dat in 6 flats verdeeld was en verhuurde het onmiddellijk aan 9 negergezinnen.

De dag nadat de 9 gezinnen in het huis getrokken waren, bracht Julian Levi een bezoek aan de speculant en dreigde met een proces omdat de woningwet overtreden was en confronteerde de speculant met het feit dat er teveel mensen in zijn huis woonden. Tegelijkertijd deed het Bureau voor Onroerend Goed van de Universiteit een mooi bod op het huis.

De volgende dag verkocht de speculant het huis aan de Universiteit, en de dag daarop zorgden onroerend goed managers van de Universiteit ervoor dat de 9 negergezinnen uit het huis gezet werden. Als deze koop en deze ontruiming niet mogelijk waren geweest, dan zou een wettelijke actie via de gemeentelijke kanalen op zijn gunstigst een boete voor de speculant hebben opgeleverd — maanden en mogelijk jaren nadat het huis in andere handen was overgegaan.

Het bleek dus heel wat anders of je kunt dreigen met een proces of dat je eigendommen, waar onwettig mee gehandeld wordt, kunt kopen.

Het is dus duidelijk waarom TWO op bovengenoemde wijze handelde, en niet trachtte een en ander recht te trekken via de rechtbank. Als TWO net zoveel geld als de Universiteit had, dan was er misschien net zo gehandeld als het bureau voor onroerend goed deed, maar TWO had geen geld, maar wel leden en koos het enige middel dat zij tot haar beschikking had: pressie door haar mensen.

Met betrekking tot deze kwestie nog een punt: De beslissing van de Universiteit, d.w.z. van haar bureau voor onroerend goed, en de adviseur, viel in een kleine groep die de beschikking heeft over enorme middelen. De beslissing van Woodlawn om een huurstaking te beginnen en de eigenaars van verwaarloosde huizen te picketen, viel in grote vergaderingen, waaraan allerlei comité's deelnamen en werd gesteund door het grootste deel van de wijk.

Dit was absoluut noodzakelijk om wat besloten was ook uit te voeren. Zij begrijpen wat macht is en hoe die gebruikt moet worden.

4. Hoe staat het met het woordgebruik van de leiders? Zij gebruiken het woord macht en zij begrijpen wat het inhoudt. Zij gebruiken het woord "on-

derhandelen" in plaats van "vergaderen" of "van gedachten wisselen" en ze weten heel goed wat het woord "onderhandelen" betekent. Het betekent dat je de gelijke bent van anderen, omdat de tegenpartij niet zou onderhandelen als ze het feit niet erkende dat de andere partij machtig genoeg is om onderhandelingen af te dwingen.

Een wederzijds erkennen van macht is een noodzakelijk voorspel tot onderhandelingen. Als er een onderhandelingsvergadering is, dan komen de mensen binnen met de waardigheid die de erkenning van het feit dat zij gelijken zijn met zich meebrengt. Ze zijn niet minderwaardig en ze zijn niet tevreden met minder dan hun toekomst. Zij gebruiken het woord zelfbeschikking volgens de beste traditie van Amerika en de Westerse beschaving. Zij kennen het verschil tussen participatie van de bevolking en het ritueel van het ja knikken van een marionet, zelfs als dat ja knikken gemaskeerd wordt door z.g. discussies.

5. Hoe staan de machtige instellingen van de status quo tegenover deze organisatie van het volk? Wij hebben al eerder aangetekend dat kenners van de menselijke natuur zoals De Tocqueville, hebben gemerkt dat van oudsher machtige instellingen een deugd maken van aanvaarding — aanvaarding van wat gedicteerd wordt door de op dat moment overheersende machten van de status quo. Dit wordt tot een surrogaat-zedelijkheid, waarin de deugd van de aanvaarding omkleed wordt met adjectiva als ordelijk, behoorlijk, zedelijk, verantwoordelijk, stabiel en het algemeen welzijn dienend. Het is allemaal zo geprogrammeerd dat wie niet ja wil zeggen ipso facto wanordelijk, onbehoorlijk, onzedelijk, onverantwoordelijk, onstabiel en tegen het algemeen welzijn is, en dat wil uiteraard zeggen het welzijn van de instellingen die het voor het zeggen hebben.

De houding en de reactie van de Universiteit ten opzichte van TWO was en is nog steeds identiek met die van elke andere machtige instelling van de status quo die zich bedreigd voelt door het opkomen van een onafhankelijke organisatie. En mocht iemand het idee hebben gehad dat een universiteit verschilt van de Vleesverpakkers of de Verenigde Fruittelers of een andere industriële grootheid, als het gaat om het verdedigen van hun belangen, dan leerden de gebeurtenissen hem al snel anders. Een universiteit — dat betekent mensen, of dat nu winnaars van de Nobelprijs, of makelaars in onroerend goed zijn, en omdat zij horen bij de groep die het voor het zeggen heeft, duurt het enige tijd voor ze begrijpen dat de tijden veranderd zijn en dat zij hun belangen alleen kunnen verdedigen volgens een nieuwe methode en nieuwe technieken.

Het enige verschil in de tactiek was dat de Universiteit religieuze hypocrisie en racisme gebruikte in zijn aanvallen op zowel TWO als de IAF. In onze lange ervaring in controversen in gelijke omstandigheden zagen wij nog één verschil qua tactiek en vijandige operaties, in die zin dat andere belangrijke instellingen getuigden van een grotere intelligentie, competentie, begrip voor de kwesties en doelbewustheid zonder hypocrisie.

Het zou redelijk geweest zijn om aan te nemen dat een universiteitsbestuur met zelfs maar een oppervlakkige notie van politieke wetenschap, economie, sociologie en geschiedenis de situatie nooit gedefinieerd had als hij haar definieerde, of gehandeld had als hij handelde. Wij worden weer herinnerd aan De Tocqueville en Aristoteles, die schreven over de ernstige misrekeningen die kunnen

voortkomen uit een abstract begrip van politiek, dat niet beïnvloed wordt door levenservaring en verantwoordelijkheid voor de uitvoering.

Een voorbeeld hiervan is de beschuldiging die de universiteit herhaaldelijk tegen de organisatie-procedure van IAF heeft geuit, nl. dat zij zout op de wonden strooit en smeulende vijandigheid aanwakkert.

Dit was voor hem een bewijs dat de werkwijze van de IAF achterbaks is en dat de IAF uit oproerkraaiers of gewoon maar herrieschoppers bestaat. Ik zou hierop graag enig commentaar willen geven, omdat het de Universiteit dermate dwars zit.

Mensen komen alleen samen in hun zoeken naar een middel om hun levensomstandigheden te veranderen, als zij overtuigd zijn van de mogelijkheid dat verandering ten goede teweeg gebracht kan worden. De houding waarmee wij over het algemeen te maken krijgen is er één van massale berusting. De mensen zijn voor hun levensomstandigheden gezwicht en ze hebben elke hoop op een beter leven opgegeven. Dit opgeven brengen zij onder woorden in vele cliché's als bv. "Zo is het leven nu eenmaal" "Het is overal even rot" en "Je kunt er toch niets aan doen" en meer van dergelijke negatieve uitspraken. Men kan spreken van een diepe wrok waaraan geen uiting gegeven wordt en een smeulende haat jegens de discriminatie, de slechte woningen, de economische exploitatie en het feit dat ze er sociaal gezien niet bij horen.

Kortom, een gevoel van hopeloosheid. Hopeloosheid impliceert dat er geen vooruitzicht op een betere toekomst is en het is dan ook nutteloos om aan deze wrok en haat uiting te geven. Af en toe zwicht een individu of een groep voor de verstikkende druk van een frustratie die als maar groter wordt en reageert met een afwijkend, irrationeel en destructief gedrag: dit wordt algemeen beschreven als "ontploffen". Het komt er op neer dat deze wrok en haat een uiting is van hun wens om deel te hebben aan die condities die overeenstemmen met de ideeën van onze maatschappij over gelijkheid en zedelijkheid, daarbij inbegrepen de rechten van de mens. Wie een organisatie voor democratische participatie van de bevolking wil opbouwen, moet deze wrok en smeulende haat aanwakkeren tot zij openlijk tot uiting komt.

Dan pas kan dit omgezet worden in concrete problemen.

Het is belangrijk dat wij in gedachte houden wat nu precies een probleem is. Aan een probleem kun je iets doen. Wanneer er geen waarschijnlijke oplossing is, kun je niet meer van een probleem spreken. Een probleem is een obstakel. Het stelt je voor één aantal beslissingen aangaande de verschillende manieren waarop het uit de weg geruimd of omzeild kan worden, kan er een compromis gesloten worden of op wat voor andere manier valt het op te lossen?

Hieruit volgt dat ieder probleem zijn oplossing in zich draagt. Probleem en potentiële oplossing zijn één geheel. Men werkt niet aan een probleem zonder tegelijkertijd aan de oplossing te werken. Ook hier hebben wij dus met dualisme te maken. En dit is tevens het kernpunt van de organisatie. Een organisatie wordt niet in het leven geroepen als de mensen geen problemen hebben. Hier komt bij dat een groep mensen niet over hun fatalisme heen komt, een fatalisme dat het gevolg is van hun zo lang onderdrukte gevoelens van wrok en frustratie en over gaat tot het duidelijk formuleren van hun problemen, zodat er een oplossing voor gevonden kan worden, als zij niet een werktuig of een formule hebben waarmee zij op een efficiënte manier iets aan die problemen

kunnen doen. Hun enige winstpunt ligt in hun aantal en dus wordt de organisatie het middel waarmee verandering en een oplossing voor hun problemen bewerkstelligd wordt.

Wie een beschuldigende vinger opheft, als een organisatie zout op de wonden strooit en smeulende haat aanwakkert, begrijpt het elementaire mechanisme van motivatie en gedrag niet. De opbouwwerker delft in een moeras van berusting, hopeloosheid en wanhoop en probeert de mensen te helpen hun negatieve gevoelens onder woorden te brengen en dat wordt dan zout op de wonden strooien genoemd.

Zijn woorden "jullie hoeven het niet te nemen, jullie kunnen er wat aan doen", worden tot een catalysator, die een smeulende wrok en haat in een aantal concrete problemen omzet. Een dergelijke omzetting is op zichzelf al een zeer belangrijke constructieve sociale catharsis. Het alternatief is, dat al die ondergrondse frustratie in grote delen van onze bevolking voortdurend opgehoopt wordt.

Als alle uitlaatkleppen dichtgestopt zouden worden, creëert dit een nachtmerrie-achtige situatie, uiterst geschikt voor een terugslag in de vorm van acties die voortkomen uit een irrationele wraakzuchtige haat, met tragisch destructieve consequenties voor alle partijen.

6. Hoe is hun reputatie op het gebied van geschillen? Het zal moeilijk zijn om een kwestie te vinden waar TWO zich mee bezig heeft gehouden, die niet controversieel is. Of het nu gaat om de Board of Education of om eigenaars van verwaarloosde huizen, om de University of Chicago of om oneerlijke winkeliers, of om naburige wijken, die er op gebrand zijn om gesegregeerd te blijven — het is duidelijk dat het programma van TWO geen enkel niet-controversieel kwestie inhoudt.

7. Stel een statisch onderzoek in. De leiders van TWO geven zich terdege rekenschap van het feit dat statistieken misleidend kunnen zijn. Zij weten ook dat vele verschillende factoren bijdragen tot b.v. delinkwentie en dat er een functionele verhouding bestaat tussen jeugd-delinquentie en de negatieve factoren niet alleen in het leven van een bepaalde wijk, maar ook in onze hele maatschappij. Ook op een ander gebied kunnen statistieken zeer misleidend zijn. Als je b.v. het verloop van de bevolking beschouwt los van de context van het leven in een bepaalde wijk, geeft dat een verkeerde indruk. Het grootste deel van de bevolking van Woodlawn is stabiel en mocht er al een zeker verloop zijn, dan komt dit door verhuizingen naar een huis aan de overkant van de straat of om de hoek. Dergelijke verhuizingen zijn in een arbeidersbuurt de gewoonste zaak van de wereld. Als je over verloop praat, doet dit de TWO-functionarissen denken aan de begintijd van de organisatie. Hun grootste probleem was toen dat als er uitnodigingen tot het bijwonen van een vergadering verstuurd werden, de reactie altijd dezelfde was: "Natuurlijk willen wij meehelpen om onze buurt welvarend, behoorlijk, goed en ordelijk te maken voor onszelf en voor onze kinderen. Natuurlijk interesseert alles wat jullie zeggen ons. Maar wat doet het er toe?" Telkens als wij ergens komen wonen, komen de bulldozers er aan. Als we vandaag ergens wonen, worden we er morgen uit gebulldoerd. Aan dit soort ontmoediging moet een eind gemaakt worden om een basis te ontwikkelen voor een sterk gemeenschaps-moreel met een geloof

in zichzelf en in de toekomst.

8. Wie zijn haar leiders? Haar leiders komen voort uit de buurt zelf. Stuk voor stuk. En ze voldoen allemaal aan de eenvoudige definitie van wat een leider is: Iemand met een aanhang. Veel van hun namen zijn vandaag de dag bekend. U hebt ze op de televisie gezien of in de krant gelezen, en het is interessant om even stil te staan bij het feit dat deze namen volledig onbekend waren voor TWO ten tonele verscheen. Zij maken gebruik van echte leiders die een aanhang hebben, en die niet leiders zijn omdat blanke groepen hen als zodanig bestempeld hebben.

9. Is hun ledental reëel of fictief? De opkomst bij een bestuursvergadering en bij vergaderingen van de verschillende comités is quantitatief gezien groter dan bij de jaarvergaderingen van de vorige pogingen tot organisatie, en die jaarvergaderingen telden onder de aanwezigen een groot aantal afgevaardigden die niet uit de wijk kwamen. Qualitatief gezien komen alle gedelegeerden en alle afgevaardigden in TWO regelrecht uit de wijk. Er zijn heel wat avonden dat er 7 à 10 vergaderingen plaats vinden in de verschillende delen van Woodlawn.

10. Gaat de gemeenschapsraad op een realistische basis te werk en erkennen zij de betekenis van eigenbelang als uitgangspunt — of praten en denken ze in termen van een vaag z.g. altruïsme op hoog niveau? De meeste aanvallen op TWO zijn over het algemeen gebaseerd op hun realistische benadering en hun erkenning van eigenbelang als uitgangspunt. Op dit punt reageren veel van Chicago's liberals op TWO met het bekende cliché "Waarom moeten ze zo grof en direct zijn en doen ze of hun tegenpartij onverschillig over welk punt het gaat, alleen zal toegeven als dat in haar belang is.

Waarom geloven zij niet in altruïsme?

In dit specifieke geval van de University of Chicago en TWO was het mogelijk een beter inzicht te krijgen in de betekenis van de 10 criteria die eerder zijn genoemd om de validiteit van organisaties van burgers vast te stellen. Ik koos zowel het voorbeeld van een belangrijke instelling van de status quo als dat van een recente organisatie van de bevolking, omdat u met een situatie hier in Chicago eerder bekend zult zijn. In essentie vindt echter hetzelfde samenspel plaats en zal het blijven plaats vinden in andere wijken tussen soortgelijke partijen.

Planners en functionarissen van de overheid die zich ten doel gesteld hebben met de mensen samen te werken, zullen voor een schijnbaar onoplosbaar dilemma staan.

Dit komt omdat het soort bona fide organisatie van de bevolking dat aan alle 10 bovengenoemde criteria voldoet, niet vaak voorkomt. De analyse hierboven geeft de planners en de overheidsfunctionarissen twee voordelen: ten eerste weet hij wanneer hij niet met echte participatie van de bevolking te maken heeft en hoeft hij zich zelf niet langer voor de gek te houden en ten tweede kan hij met deze tests alle individuele organisaties in een buurt doorlichten op kwalitatieve en kwantitatieve vertegenwoordiging en dat geeft hem een realistisch overzicht van de situatie in de wijkschap waarin hij werkt.

De democratische levensstijl is het resultaat van bepaalde ideeën als vrijheid, gelijkheid, vrije verkiezingen waarin de meerderheid wint, maar de rechten van de minderheid beschermd worden en de mogelijkheid om loyaal te zijn

aan meerdere ideeën b.v. aan religieuze, politieke, economische en andere groepen i.p.v. de totale eenzijdige ongekwalificeerde loyaliteit aan de staat alleen. Het centrale idee is dat het individu belangrijk en waardevol is en dat onophoudelijk gestreefd moet worden naar het soort wereld waarin het individu zoveel mogelijk zijn potentieel kan realiseren.

In de paradox die het leven is, vindt men de grootste zwakte altijd in de grootste kracht. Zoals de macht tot vernietiging altijd ligt in de macht tot scheppen, zo vinden wij in een manier van leven die het individu tot zijn recht wil laten komen, de gevaarlijkste vijand voor dat individu.

Het heeft altijd vanzelf gesproken dat in de democratische levensstijl de Achillespees in de mensen zelf ligt. Het zal alleen werken als het grootste deel van de individuen meehelpt. De prijs is dagelijks participatie van de populatie. 125 jaar geleden waarschuwde De Toqueville ernstig dat als de individuele burgers niet geregeld geoefend zouden worden in het besturen van hun eigen zaken, zelfbestuur helemaal van het toneel zou verdwijnen. Participatie van de bevolking is de bezielende geest en kracht in een maatschappij die haar basis heeft in "vrijwilligheid". Wij houden ons hier niet bezig met het stel mensen dat er altijd zal zijn, die het geloof van de democratie belijden, maar in feite hunkeren naar de geborgen veiligheid van de afhankelijkheid, waarin ze geen beslissingen hoeven te nemen, omdat ze bang zijn om persoonlijk verantwoordelijkheid te dragen. Ze willen of kunnen niet volwassen worden en verlangen een voortdurende onvolwassenheid waarin anderen op hen passen. Diegenen voor wie het nog niet te laat is, moeten wij aanmoedigen om volwassen te worden. Wat de anderen betreft, is het niet de fout van het systeem, maar van henzelf.

Wij moeten dringend onze aandacht richten op de grote massa mensen die door gebrek aan interesse verhinderd zijn, of de kans niet gekregen hebben, om regelmatig deel te nemen aan de veelvuldige plichten en verantwoordelijkheden van het burgerschap en die zich neergelegd hebben bij een lot dat door anderen bepaald wordt. Wie zijn identiteit verliest van burger in een democratie, is gevaarlijk dicht bij het punt dat hij zijn persoonlijke identiteit verliest. Het gevoel er niet bij te horen brengt een politieke en sociale verdooving teweeg. Als niemand om jou geeft, dan geef jij ook om niemand. Op deze situatie reageren de mensen met niets te doen. Als zij zijn los geraakt van de dagelijkse routine-functies van het burgerschap, verscheurt dit het hart van de democratie. Als de mensen zover gekomen zijn dat zij hun burgerschap opgeven, is dit een zeer ernstige situatie. Zelfs als een bewoner van een grote stad zou willen meedoen, dan heeft hij nog geen instrument waarmee hij deze wens in actieve participatie kan omzetten. En de kleine burger zakt dieper en dieper in een moeras van apathie, anonimiteit en onpersoonlijking. Tenslotte is hij volledig afhankelijk van het openbaar gezag en in staat van burger-sclerosis.

Soms hebben wij een vijand voor de deur. Nu zijn het de Russen, Oost en West. Maar er is een vijand die voortdurend met ons en in ons is. Die verborgen kwaadaardige apathie die een zekerder bedreiging voor ons leven en onze toekomst is dan de eerste beste kernbom. Er is geen duisterder en jammerlijker tragedie dan dat de mens het vertrouwen in zichzelf verliest en niet meer in staat is om zijn toekomst te bepalen.

Hoofdstuk V

van apathie naar participatie van de bevolking

Vertaling van de lezing "From citizen apathy to participation" gehouden tijdens de Sixth Annual Fall Conference Association of Community Councils of Chicago op 19 oktober 1957.

Ik stel mij voor enkele suggesties te doen welke, naar ik geloof, van het grootste belang zijn voor ons onderwerp "van apathie naar participatie van de bevolking". Er zullen zeker mensen zijn die u, in een korte voordracht als deze, een onfeilbaar middel aan de hand kunnen doen om de weg "van apathie naar participatie van de bevolking" te bewandelen. Mij is zo'n middel niet bekend. Ik ken geen korte route die niet uiteindelijk een kortsluiting betekent die minstens een van de stoppen van de organisatie doet doorslaan. Ik weet dat het opbouwen van een community organization en het scheppen van een gunstig klimaat voor participatie van de burger een zwaar, vervelend, moeizaam en zuur karwei is. Wat mij zeer verontrust is het feit dat te veel mensen in deze sector weliswaar lichtjes in hun ogen hebben, maar zonder lichtjes in hun hersens te werk lijken te gaan. Ze zijn uit de cocons van hun academies gearbarsten, uitgerust met een arsenaal wapens, die dan technieken heten, en trekken er als Don Quichotes op uit om buurten te organiseren en de participatie van de bevolking te veroveren. Zij starten echter met ballast van tweërlei aard, die overboord moet als ze ooit koers willen zetten naar hun doel.

Allereerst zijn dat de aspecten van hun beroepsopleiding, die de nadruk leggen op orde, systeem en logica. Het menselijk gedrag is daar netjes gecatalogiseerd in sociale factoren, economische factoren, politiek-psychologische factoren enz. Problemen komen daar terecht achter keurige kaartjes met "behuizing", "delinkwentie", "rasenverhoudingen", "gezondheidszorg" enz. De beslissingen die daar tenslotte genomen worden, zijn gebaseerd op logica.

U zult moeten toegeven dat dit een forse handicap is voor iemand die daarna in een wereld belandt waarin noch motivaties, noch problemen netjes gescheiden zijn. Alles heeft daar met alles te maken. Het toneel wordt beheerst door wanorde en onenigheid; onredelijkheid viert er hoogtij en iedere redering die in een eigen straatje past noem je logisch.

Het is absoluut noodzakelijk dat een effectief werkende opbouwwerker met deze reeks van zogenaamde wanorde, hartstocht en onredelijkheid kennismaakt en er zich in thuis voelt. Daarom is het essentieel dat hij die bekrompen, onrealistische en ordelijke ideeën, die hij zich zo geduldig in een of ander opleidingsinstituut heeft eigen gemaakt, overboord zet. Men kan het als paradox zien dat hij moet leren de wereld in zijn wanorde te zien en te begrijpen, wil hij ordelijk en logisch leren denken en handelen.

De andere ballast die overboord moet, is — wat ik dan hier wil noemen — "het tot iedere prijs moeten slagen", dat ook deel uitmaakt van onze formele opleiding en dat een uiterst negatieve factor is voor arbeid op dit — en eigenlijk op ieder creatief — vlak. Ik heb het nu over de tradities van de opvoeding en het onderwijs, dat wij ontvangen hebben en waarin de nadruk ligt op het altijd weer succes hebben, op het halen van ieder examen, op de hoogste cijfers, op de tien met de griffel. Mislukking moet tot elke prijs vermeden worden. Op het terrein van de participatie van de bevolking is creatief denken, dat getuigt van verbeeldingskracht, een van de voornaamste vereisten. Dit houdt bereidheid tot experimenteren in en hieruit volgt dat men eventuele mislukking niet als schrikbeeld voor ogen moet hebben, maar eerder als vaste begeleider van iedere vorm van experimenteel denken moet aanvaarden. Mislukking is dan geen mislukking, maar gewoon een pijl die in een andere richting wijst. Er zijn weinig gebieden buiten de community organization of ander op mensen gericht werk, die een fantasierijke en soepele aanpak vragen als die hier zo broodnodig is. Ik stel mij voor om vandaag enige stellingen aan u voor te leggen, die naar onze mening fundamenteel zijn voor een realistisch begrip en een reële werkmogelijkheid in dit veld.

Een tijdje geleden had ik een gesprek met twee New Yorkers uit het onderwijs. Eén van hen is waarschijnlijk beter op de hoogte van de verschillende experimenten en programma's op het gebied van de participatie van de bevolking in de diverse delen van de Verenigde Staten dan iemand anders in dit land. Tijdens het gesprek werd mij gevraagd, "heb jij ooit willens en wetens een conflictsituatie geschapen met het oog op de participatie van de bevolking of het organiseren van de bevolking?" Mijn antwoord; "zeker, vaak, eigenlijk voortdurend" bracht hen voor een ogenblik volledig van hun stuk. Het was alsof ik een voor mijzelf zeer bezwarende bekentenis had afgelegd.

Laten wij deze zaak eens openhartig bekijken. Daartoe moeten wij hem open en bloot onder ogen zien en zo nodig van zijn ambtskleding van schone schijn ontdoen. Sluiers van mooie praatjes schuiven wij weg, accessoires als moraal, degelijkheid en weldadigheid leggen wij terzijde. Al deze omhulsels zijn voorzien van merken. Er zijn veel oude gedegen modehuizen bij als "Participatie van de burger", "het mobiliseren van de hulpbronnen, die in de buurt zelf aanwezig zijn", "de mensen er toe brengen dat ze zich aan hun eigen haren

omhoogtrekken", "grondvlak", "de buurt in het democratisch proces inschakelen", "het coördineren van de middelen, die in de gemeenschap aanwezig zijn", "de burgers zo organiseren dat zij zich hun rechten en plichten aantrekken", "help jezelf", etc. Natuurlijk zijn er ook de hippe slogans als "door de stiltebarrière heen breken" en dan nog de verschrikkelijk afgezaagde als "operatie zus of zo".

Dit zijn dus de kleren, maar laten wij nu eens naar het lichaam kijken. Wij nemen aan dat dat lichaam een ongeorganiseerde wijk is, waar ontmoedigde bewoners vegeteren in apathie en anonimiteit; mensen die niet om anderen geven en ook niet verwachten dat anderen om hen geven.

Kortom: mensen die geen belang meer stellen in het aanvaarden en vervullen van de verantwoordelijkheden van het burgerschap. Het karwei wordt dan over het algemeen gezien als het zodanig organiseren van de wijk dat er een levende, gezonde en actieve participatie van de bevolking komt.

Op dit moment wil ik stellen dat wij dan een denkbeeldig lichaam aanschouwen, het fantasierijk produkt van een of andere studiegroep. Iets als een ongeorganiseerde buurtgemeenschap bestaat niet. De twee woorden in combinatie gebruikt vormen een contradictio in terminis. Het woord buurtgemeenschap impliceert georganiseerd gemeenschapsleven. Het kan zijn dat de bewoners van de buurt in kwestie een serie teleurstellingen hebben ondervonden, zodat er weinig animo tot participatie meer is. Het kan zijn dat ze in anonimiteit leven en hongeren naar persoonlijke erkenning. Het kan zijn dat ze te lijden hebben van allerlei vormen van ontberingen en discriminatie. Het kan zijn dat ze de anonimiteit hebben aanvaard en er zich apathisch bij hebben neergelegd. Het kan zijn dat ze wanhopen aan het feit of er voor hun kinderen een klein beetje betere wereld zal zijn weggelegd. Je mag dan wel denken dat ze een uiterst negatieve vorm van leven vertegenwoordigen, maar het blijft een feit dat ze in die manier van leven georganiseerd zijn. Noem het georganiseerde apathie of georganiseerde non-participatie, maar dat is hun gemeenschapspatroon. Ze leven onder een bepaald geheel van afspraken, normen en aanvaarde handelwijzen. Kortom: het kan zijn dat ze gecapituleerd hebben — maar het leven gaat door in een georganiseerde vorm — zelfs al is het een leven van stille wanhoop — Thoreaus karakterisering van de meeste mensenlevens.

Als het jouw functie dus is om de strijd aan te binden met de apathie en om de participatie van de burger tot stand te brengen, dan bind je in feite een harde strijd aan met het heersend patroon in het georganiseerde buurtgemeenschapsleven. Op dit ogenblik wil ik dan mijn eerste stelling poneren nl. de eerste taak ten behoeve van het organiseren van een wijk of buurt is het desorganiseren ervan — en wel het desorganiseren van de algemeen aanvaarde levensvoorwaarden waaronder zij leeft. Er moet een eind komen aan die voorwaarden, wil er ooit een ander patroon voor in de plaats komen, dat mogelijkheden en middelen verschaft voor participatie van de bevolking. Iedere verandering betekent desorganisatie van het oude en organisatie van het nieuwe. Dit moesten wij ons goed realiseren om te kunnen begrijpen waarom wij dus onmiddellijk te maken krijgen met een conflictsituatie. Iedere opbouwwerker

die het zich tot taak heeft gesteld om verandering te brengen in het levenspatroon van een bepaalde buurt, dient aanvankelijk als kapstok waaraan de buurtbewoners hun grieven kunnen ophangen. Hij wakkert de ondergrondse agressie van veel mensen aan tot zij bovengronds tot uiting komt. Hij pikt de controversiële kwesties er uit¹⁾, in plaats van er met een boogje omheen te lopen, want alleen als een kwestie controversieel is, betekent het dat zij de mensen voldoende ter harte gaat om er zich over op te winden en tot actie over te gaan. Ontevredenheid en onlust moeten aangewakkerd worden. Al die boze frustratie uit het verleden moet gekanaliseerd worden en dat kanaal moet de onbewuste schuldgevoelens over het zolang accepteren van de vroegere situatie afvoeren. Dit kanaal is de community organization, die, naast zijn functie van hulpmiddel, ook onmisbaar is om deze fase tot een goed einde te brengen, maar daar over later.

Het volgende karwei is om ze in beweging te krijgen, om ze te activeren, om ze tot participatie te brengen, kortom om de kracht die nodig is voor een doelmatig verzet tegen en verandering van het heersend patroon te ontwikkelen en te bundelen. Als de voorvechters van de status quo je een agitator noemen, dan hebben ze daarin volkomen gelijk, want dat is in één woord precies jouw taak: agiteren tot het tot een botsing komt.

Een goede analogie is te vinden in het vlak van de economische organisatie of de vakbeweging. Een kundige vakbondsleider komt bij de zaak, die hij moet organiseren: een bepaalde fabriek waarvan de arbeiders onderbetaald worden, onder discriminatie gebukt gaan en van vandaag op morgen op straat gezet kunnen worden. De arbeiders accepteren deze omstandigheden als zijnde onvermijdelijk en uiten hun ontmoediging in een apathisch gedrag "wat doet het er toe". In stilte zijn ze gebelgd over deze omstandigheden, klagen en praten zij er over hoe nutteloos het is om de hoge Pieten te steunen en geven over het algemeen aan hun gevoel van frustratie toe, omdat ze geen mogelijkheid krijgen tot het voeren van een actie die enig succes waarborgt. Dit heet dan apathie te zijn.

Dan verschijnt de vakbondsleider of de agitator op het toneel. Hij begint met herrie te schoppen door al deze woede, frustratie en wrok op te stoken en specifieke kwesties of grieven die de controverse opvoeren, eruit te lichten. Hij dramatiseert de onrechtvaardigheden door vergelijkingen te trekken met de condities in andere fabrieken in dezelfde sector, waar de arbeiders het economisch veel beter hebben wat betreft loon, arbeidsvoorwaarden, ontslagregelingen, waaraan de arbeiders die hij probeert te organiseren, nog niet eens gedacht hadden. En — al even belangrijk — hij laat ze bovendien zien hoe de arbeiders in die andere fabrieken vroeger net zo geëxploiteerd werden en in dezelfde omstandigheden verkeerden. Totdat zij gebruik maakten van hun intelligentie en energie om zich te organiseren in het machtsmiddel dat vakbond heet — met als gevolg het verkrijgen van al deze gunstige regelingen. Over het algemeen resulteert deze aanpak in de vorming van een nieuwe vakbond.

¹⁾ Het gebruik van het adjectivum "controversieel" om het woord in kwestie te bepalen is dubbelop en zinloos. Een niet controversiële kwestie bestaat niet. Waar overeenstemming is, bestaat geen kwestie. Kwesties danken hun bestaan aan onenigheid en controverse.

Laten wij dan nu eens bekijken wat deze vakbondsleider precies gedaan heeft. Hij heeft een groep arbeiders in de bovengenoemde omstandigheden die verlamd waren door hun gevoelens van wanhoop (of apathie) aangepakt. Hij heeft hun haat en vijandigheid aangewakkerd met een aantal middelen, waaronder de in het oog springende tegenstellingen wat betreft betere voorwaarden van andere arbeiders in vergelijkbare industrieën. Als allerbelangrijkste feit heeft hij aangetoond dat er iets gedaan kan worden — dat er een concrete manier is om het te doen — een manier die zijn doelmatigheid bewezen heeft en vruchten heeft afgeworpen. Dat ze — door zich te organiseren in een machtsgroepering — of conflictgroep — in dit geval dan een vakbond — de macht en het middel zullen hebben om deze veranderingen waar te maken. Hij heeft de arbeiders nu zover dat ze in vakbondsverband optreden (of participeren) en het programma van die vakbond steunen. Wij moeten nooit vergeten dat het zinloos is om de mensen onrustig te maken of op te winden, zolang er geen kans bestaat op verandering in hun omstandigheden en men ze geen andere wijze van actie laat dan "om uit hun vel te springen". Dit brengt ons tot mijn tweede stelling: de mensen moeten de aard van de middelen waardoor verandering teweeg gebracht kan worden, ten allen tijde goed begrijpen — het gaat om macht door organisatie. Op deze manier zaait de vakbondsleider tweedracht met zijn ene hand en bouwt hij met de andere een machtsstructuur. De beslissing in de strijd tussen de vakbond en de directie valt of via een staking of via onderhandelingen. Bij deze beide methodes wordt gebruik gemaakt van macht: de economische macht van de staking of de bedreigde economische macht, die meegaat op de weg naar geslaagde onderhandelingen. Individu noch organisatie kunnen onderhandelen zonder het vermogen om onderhandelingen af te dwingen. Als gevolg van deze strijd komt er verandering in de heersende toestanden of het machtspatroon in die fabriek.

Dit is in wezen de functie van een opbouwwerker. De rest zijn onwezenlijke wensdromen. Een poging om op basis van welwillendheid, in plaats van op een basis van macht te werken, zou betekenen proberen iets te ondernemen wat de wereld nog nooit beleefd heeft. Denk er aan dat zelfs welwillendheid in een machtsseenheid gemobiliseerd moet worden, wil je er iets aan hebben.

Dit leidt ons naar onze derde stelling — heersende regelingen en machtspatronen kunnen alleen door macht veranderd worden.

Het is van belang om op dit moment even stil te staan om de terminologie die in deze discussie gebruikt wordt, onder de loupe te nemen. Dit is uiterst noodzakelijk willen we ooit iets van de verschillende standpunten begrijpen.

Tijdens deze voordracht was het al duidelijk dat uitdrukkingen als "agiteren", "het blootleggen van de onlustgevoelens", "aanzetten tot ontevredenheid en misnoegen", dissonanten waren voor oren die de voorkeur geven aan harmonieuze klanken als: "de participatie van de bevolking stimuleren".

Er is een kritiek moment waarop ons verstand in de maling wordt genomen door onze tong. Wij verdwalen dan in de verwarrende zijpaden der betekenisleer. Dit is in het bijzonder het geval met het woord "macht", dat door de

eeuwen heen allerlei bijklanken heeft verkregen als "onheilspellend", "corrupt", "slecht", "ongezond", "immoreel", "machivelliaans", en meer van die afschrikwekkende associaties, afgrijselijke drogbeelden van gene zijde van de Styx. Het is als woord dermate verdacht dat het gemedend dient te worden als de pest. Zodra het woord "macht" gevallen is, lijkt het wel op Pandora's doos waaruit een stank van de duivelse poel des verderfs naar boven walmt — kortom alles wat er aan slechts en ongezonnds te bedenken is.

Telkens wanneer het woord "macht" valt, zal op een of ander moment iemand het klassieke gezegde van Lord Acton te berde brengen en wel als volgt: "Macht maakt verdorven en absolute macht maakt absoluut verdorven". 99 van de 100 mensen die weten dat Lord Acton dit gezegd heeft, zullen die aanhaling uitleggen op de bovengenoemde wijze, hoewel hij in feite luidt: Macht maakt soms verdorven en absolute macht maakt absoluut verdorven. Lord Acton heeft nooit gezegd — en wilde ook nooit zeggen — dat macht zelf verdorven is, omdat hij wist dat macht zelf geen zedelijke inhoud heeft. Het stempel dat op dit woord drukt is echter zodanig dat wij zelfs alles verdorven maken wat met het begrip macht samenhangt, zoals bijvoorbeeld het gezegde van Lord Acton. De verdorvenheid van het begrip macht ligt niet zozeer in "macht" als wel in onszelf.

Macht is de essentie, de dynamo van het leven. Het is de energie van het hart dat al bloed pompend het leven in het lichaam in stand houdt, en de kracht van de actieve participatie van de bevolking, die voortstuwt naar één doel: organisatie ten behoeve van een gemeenschappelijk doel. Macht is essentiële levenskracht, altijd bezig, of wel ter verandering van omstandigheden, of wel om verandering tegen te gaan. Macht — of georganiseerde energie — kan aangewend worden tot het maken van zowel explosieven die een eind kunnen maken aan een mensenleven, als van geneesmiddelen die dat leven kunnen redden. Macht in een geweer opgesloten kan aangewend worden tot de dood, maar ook tot het leven, tot het opleggen van slavernij, maar ook tot het winnen van de vrijheid. Niet in het machtswerktuig, maar in degene die het hanteert ligt de zedelijkheid van machtsgebruik. Wij moeten macht los zien van de smet van het populaire vooroordeel en haar zien zoals zij is: in de rol die zij speelt in ons leven als wij op doelmatige wijze een wijk of een buurt willen organiseren tot welk doel dan ook, participatie van de bevolking daarbij inbegrepen.

Wij doen er goed aan de woorden van Pascal — die bepaald geen cynicus was — te gedenken: "zonder macht wordt rechtvaardigheid impotent, zonder rechtvaardigheid wordt macht tyrannie".

Wanneer wij allergisch voor het woord macht worden, krijgen wij er een afkeer van om in die termen te denken. Wij doen ons best om steriele synoniemen te verzinnen die vrij zijn van het stigma dat op het woord macht rust, en de nieuwe woorden zelf hebben een andere betekenis. Daarom sussen ze ons en leiden zoetjes aan onze gedachten van de grote controversiële, moeilijke, bittere, smerige en realistische met macht geplaveide snelweg af, langs

geurige, vredige, sociaal beter acceptabele en makkelijker begaanbare zijwegen²⁾. Het onvermijdelijk gevolg is dat wij volkomen verdwalen en de problemen die onder ogen gezien moeten worden, willen wij het karwei ooit klaren, volledig links laten liggen.

Wij moeten het begrip "macht" zien zoals het is, los van al die smerige omhulsels die in feite dienen als vermomming voor onze onmacht, onwil en angst om de strijd, die wel eens pijnlijk voor ons zou kunnen zijn, te beginnen. We moeten loskomen van de angst om onze handen vuil te maken en de angst voor onzekere banen. Misschien willen wij de machtskwestie of de aard van macht niet onder ogen zien en geven we er de voorkeur aan macht te blijven zien als verderfelijk en onzedelijk, als afweermiddel of excuus om het slagveld te betreden. Daarom gaan wij er misschien mee door om alle manieren te onderzoeken en te bespreken, waarop wij een onomwonden erkenning en acceptatie van het begrip macht kunnen omzeilen. Zolang dit gebeurt kunnen we niet begrijpen waarom het gaat en zal het organiseren van wijken en buurten blijven wat het — een paar uitzonderingen daargelaten — altijd was: nl. een groep leiders die zichzelf als zodanig aangesteld hebben en die aan het coördineren zijn, waar niets te coördineren valt. Door alle delen van de buurt of de wijk zullen ze aanvaard worden, omdat ze voor niemand een bedreiging vormen. Ze zullen altijd weer naar lezingen gaan over onderwerpen als "Een nieuwe horizon voor het organiseren van wijken en buurten", omdat ze niet weten wat ze met de huidige horizons aanmoeten. Kortom ze zijn machteloos en ondoelmatig omdat ze de machtskwestie niet kennen en niet begrijpen. Wie principe, praktijk, oogmerk en feitelijk karakter van welke organisatie van de bevolking ook, op een realistische manier wil leren zien — of die organisatie nu een economisch, politiek, religieus, of — zoals bijvoorbeeld de community organization — een sociaal doel heeft moet het begrip macht begrijpen. De enige reden die de mensen tot groepsvorming brengt, in het verleden én in het heden én in de toekomst — is dat door organisatie een machtsmiddel geschapen wordt, dat hun wensen, hun noden of hun programma kan uitvoeren en waarmaken. Een andere reden is er nooit geweest.

Dit moet men goed begrijpen en accepteren. Iedere organisatie-leuze als "eendracht maakt macht" of "de verbreiding van het geloof" getuigt van dit feit. En al is dit allemaal overduidelijk — het is nu eenmaal zo dat mensen vaak moeilijk doen over overduidelijke zaken, juist vanwege hun overduidelijkheid. Nog een stap verder en we zien de centrale gedachte of wel het bestaansrecht van de community organization over het hoofd. Zelfs als we praten over de wijk of de buurt die zich aan zijn eigen haren omhoog moet trekken, praten we over macht. Je hebt heel wat kracht nodig om je aan je eigen haren omhoog te trekken. Probeer het maar eens.

Tot nu toe hebben we een paar stellingen bekeken die onmiddellijk betrekking hebben op ons oogmerk: doelmatige organisatie van de bevolking ten behoeve van aktie of participatie. Laten wij ons nu eens bezighouden met bepaalde stellingen met betrekking tot het proces. Het proces is, hoe het gedaan wordt,

²⁾ Het is duidelijk dat het een groot verschil maakt wat betreft houding en mogelijke acties van de opbouwwerker als hij een organisatie-project in termen van "macht" ziet, of als hij zijn taak opvat als "het bundelen, mobiliseren, en coördineren van de hulpbronnen, die in de wijk of buurt aanwezig zijn".

terwijl het doel is waarom het wordt gedaan. Wanneer je het werkelijk functioneel bekijkt, is die scheidingslijn tussen proces en doel een academische zaak, omdat ze deel zijn van een ondeelbaar continuum. Ze gaan hand in hand zo nauw aaneengesmeed, dat het bijzonder moeilijk is na te gaan waar de een begint en de ander ophoudt — of wat wat is.

Het democratisch proces van participatie van de bevolking zelf, dat resulteert in het verdrijven van de apathie, is méér fundamenteel het doel van de organisatie dan het beweerde doel: "opgeruimd, staat netjes". Hier is het proces eigenlijk het doel. Het is dan ook onder aanmerkelijk voorbehoud dat ik ten behoeve van deze discussie wat opmerkingen maak over het proces als was het een zelfstandige eenheid, los van de algemene gang van zaken in het organisatie-leven.

Evenals bij het doel van de organisatie ligt hier uw handleiding opgesloten in de woorden "de waardigheid van het individu". Werkend met dit kompas worden vele axioma's van doelmatige organisatie vanzelf snel duidelijk. Als je de waardigheid van het individu waar je mee werkt respecteert, dan gaat het om het aanvaarden van hun wensen en niet die van jou, van hun waarden en niet die van jou, van hun leiderskeuze en niet die van jou, van hun programma's en niet die van jou.

Op dit moment kan de vraag rijzen: "Stel dat het programma van jouw mensen gericht is tegen andere mensen: om hun huidskleur, hun godsdienst, hun economische status of hun politieke overtuigingen. Moet dit programma dan maar aanvaard worden alleen omdat het hun programma is?" Het antwoord op deze vraag is een categorisch nee. Op het eerste gezicht is dit niet consequent aangezien wij zojuist het belang hebben onderstreept van het aanvaarden van hun programma! Onze positie is echter niet inconsequent als wij nog eens denken aan wat wij hiervoor zeiden nl. "hier ligt uw handleiding: in de woorden de waardigheid van het individu".

Dit is het doel van het programma. Een programma van een wijk of een buurt gericht tegen mensen om factoren als ras, godsdienst, overtuiging, of economische status, is uiteraard in lijnrechte tegenstelling tot de fundamentele zaak waar het om gaat: "de waardigheid van het individu". Mensen kunnen moeilijk geloven dat je hun waardigheid werkelijk respecteert — ze kennen nu eenmaal weinig mensen die dat doen —. Ze kunnen moeilijk geloven dat jij werkelijk in ze gelooft en samen met hen vertrouwen hebt. Maar even moeilijk is het voor jou om bovengenoemde handleiding werkelijk te aanvaarden. Het betekent, dat je dat aardige idee moet opgeven, dat we allemaal wel ergens in ons achterhoofd hebben nl. over God die naar ons beeld geschapen is, zodat wij heimelijk geloven dat wij beter weten wat goed voor de mensen is. Een geslaagd opbouwwerker wordt gekenmerkt door het feit dat hij geleerd heeft zowel emotioneel als verstandelijk de waardigheid van de mensen waar hij mee werkt, te respecteren. De ervaring die men opdoet bij het opbouwen van een doelmatige organisatie is in dit opzicht zowel voor de opbouwwerker als voor de mensen waar hij mee werkt, een belangrijk opvoedkundig proces. Allebei moeten ze leren om de waardigheid van het individu te respecteren — en allebei moeten ze leren dat dit uiteindelijk de reden of het doel voor organisatie is — want participatie van de bevolking is één facet — en een heel

belangrijk facet bovendien — van dit fundamenteel filosofische voorschrift: leef op een democratische wijze.

Wij leren dat, als wij de waardigheid van de mensen waar wij mee werken willen eerbiedigen, wij hun niet het elementaire recht kunnen ontzeggen om zoveel mogelijk deel te hebben aan de oplossing van hun eigen problemen. Dat ze het onmisbaar zelfrespect moeten hebben, dat voortkomt uit het spelen van een actieve rol in de oplossing van hun crisissituatie, in plaats van de vernederende positie van hulpeloze, passieve, marionet-achtige ontvangers van bepaalde particuliere of publieke instellingen te zijn. Als je de mensen helpt zonder dat ze zelf een rol van enige betekenis in de actie gespeeld hebben, wordt je hulp relatief waardeloos en draagt zij niets bij tot de ontwikkeling van het individu dat je ogenschijnlijk helpt. Als puntje bij paaltje komt geef je niet, maar neem je. Je ontnemt ze hun waardigheid. Ontzegging van de mogelijkheid tot participatie is ontzegging van de menselijke waardigheid. En het zal niet lukken.

Een duidelijke illustratie hiervan is de verklaring van de afgevaardigde naar de Verenigde Naties van Liberia. Tijdens een speech waarin hij enkele problemen van Liberia analyseerde, maakte hij de opmerking dat zijn land het voordeel van een koloniaal verleden ontzegd was. Het redactioneel commentaar van de nieuwsmedia op deze opmerking was verbaasd en spottend.

In werkelijkheid gaf de opmerking van de afgevaardigde van Liberia blijk van inzicht en wijsheid. Het Liberiaanse volk was nooit door een koloniale macht uitgebuit, was nooit gedwongen om zich te verenigen en met risico van grote persoonlijke opoffering deel te nemen aan een beweging die de eigen vrijheid moest verwerven. Zij hadden geen deel aan de verwezenlijking van hun vrijheid, maar kregen die bij de stichting van hun natie. Als cadeau verkregen schiet zelfs vrijheid te kort in waardigheid.

De literatuur van de mensheid zit vol voorbeelden die dit sedert onheuglijke tijden bewijzen. Finley Peter Dunne's onsterfelijke Mr. Dooley zei het als volgt: "Vraag niet om je recht. Neem het. En zorg dat niemand het je cadeau geeft. Een recht voor noppes, daar zit een luchtje aan. Het zit er dik in dat het dan geen recht maar een onrecht is — maar dan binnenste buiten".

Nog een laatste woord over het proces. Laten we aan de woorden van het orakel van Delphi denken: "Overdrijf niets".

Wij dreigen overmatige aandacht aan het proces te besteden en daardoor zouden we ons doel wel eens uit het oog kunnen verliezen. Als we ons teveel bezighouden met de manier waarop, bereiken we tenslotte het punt dat we niet alleen vergeten hebben waar we naar toe willen, maar ook dat we een academische kas hebben gecreëerd waarin we intellectuele plantjes koesteren die nooit in de harde koude grond zouden kunnen gedijen.

Het heeft iets van de vergaderingen van een bepaalde organisatie waar door de nadruk op een democratische gedachtenwisseling en het horen van ieders stem, de beslissingen eindeloos uitgesteld werden. Tenslotte kwam het zover dat vele actieve leden hun geduld verloren en hun lidmaatschap opzeiden. Hier heeft het proces het gebracht tot het oude gezegde in de medische wereld. De operatie is geslaagd, maar de patiënt is overleden.

Tenslotte: als je dermate vervuld bent van het proces, zou dat ook een rationalisatie kunnen zijn om aan het gore karwei van het organiseren zelf te ont-

snappen. Ik heb de nadruk op enkele stellingen gelegd en ik heb wat opmerkingen gemaakt met als voornaamste doel, dat we de algemene beginselen in ons werk leren begrijpen en welbewust deze beginselen in ons werk met elkaar in verband brengen. Als we dit niet doen zullen we op episodische wijze te werk gaan en niets leren dan de ervaring die we hebben opgedaan tijdens de laatste episode. Het doel van de organisatie wordt dan haar voortbestaan, en daarmee heeft de organisatie haar bestaansrecht verloren.

De community organization moet voortdurend voor zoveel mogelijk actieve burgers een zinvolle leerzame belevenis zijn. De organisatie moet zoveel mogelijk als een opvoedkundig middel gebruikt worden. Opvoeding is geen propaganda. Opvoeding is de meest waarachtige zin, die het lidmaatschap van de organisatie zinvol maakt door de verhouding van de leden als individuen tot de organisatie en tot de wereld waarin zij leven, zodat zij ertoe komen gefundeerd en intelligent te oordelen. De activiteiten en programma's van de organisatie verschaffen een onafgebroken serie specifieke kwesties en situaties, die een rijke voedingsbodem voor het leerproces scheppen.

Het onder de loupe nemen van elke specifieke kwestie zal al snel leiden tot ruimere belangstelling. Competente opbouwwerkers moeten deze mogelijkheid benutten. Zonder educatief proces wordt het opbouwen van een organisatie eenvoudig het vervangen van de ene machtsgroep door de andere, zonder dat de kwestie van de participatie van de bevolking is opgelost.

Het probleem "van apathie naar participatie van de bevolking" is de belangrijkste kwestie van onze tijd. Op dit moment wijst de ervaring uit dat het leven op een democratische wijze de beste combinatie biedt van politieke vrijheid, economische stabiliteit en sociale kansen, in het zoeken van de mens naar die maatschappij, waarin hij zich als individu het beste waar kan maken.

Het democratische proces, gebaseerd op ieders instemming, heeft zijn wortels diep in de gehele bevolking. Als deze wortels het democratisch leven willen blijven voeden, zijn zij afhankelijk van een gezonde, actieve, participerende burgerij.

Als die voortdurende stroom van democratische macht, aangewakkerd door de menselijke dynamo, stagneert, dan verliest het democratisch systeem geleidelijk zijn vitaliteit en inhoud, totdat de democratie sterft. Als wij attent zijn t.a.v. de kwestie "van apathie naar participatie", dan zijn we attent op de kern van het democratisch proces — zowel op haar levensbron als op haar Achillespees.

Hoofdstuk VI

de praktijk

Hoe functioneren deze inzichten nu in de praktijk?

Om daar enig inzicht in te geven zullen wij in het kort het werk van een aantal organisaties, die werken op basis van deze gedachten, beschrijven.

The Woodlawn Organization (T.W.O.)

Woodlawn is een wijk van Chicago, die in de twintiger jaren nog een van de meest gezochte woongebieden van de stad was; met brede straten, voortreffelijk openbaar vervoer en goede huizen.

Na de Krisis begon de wijk achteruit te gaan. Omstreeks 1950 begonnen er negers binnen te komen in de wijk. De wijk ligt dicht bij de stations van de Illinois Central Rail Road, waar de treinen arriveren uit een aantal zuidelijke staten. Aangekomen in Chicago waren de mensen daar blijven hangen. Zij waren naar het Noorden getrokken op zoek naar werk omdat zij door de mechanisatie van de landbouw in het zuiden werkeloos geraakt waren en bovendien werden zij aangetrokken door het beeld van de steden van het Noorden met betrekking tot de rassendiskriminatie. In het Noorden zou namelijk niet gediskrimineerd worden. In Chicago aangekomen ondervonden zij dat de werkelijkheid anders was. Zij vonden geen werk en zij ontdekten, dat de diskriminatie, zij het op een andere wijze dan in het Zuiden, namelijk minder brutaal maar geraffineerder, ook daar aanwezig was. In 1960 was Woodlawn praktisch geheel een neger-slum. Vijfentwintig procent van de bevolking was aan de steun, desondanks waren de huren gemiddeld tien dollar hoger dan in heel Chicago. Het geboortepercentage lag 25% hoger dan het stedelijk gemiddelde. Het gevolg was overvolle schoolklassen met 65 tot 100 kinderen per klas. Het is te begrijpen dat in deze omstandigheden het gebruik van sterke drank groot was, evenals dat van narkotika. De prostitutie tierde welig,

evenals de misdaad. Drie protestantse dominees en een katholieke priester deden een beroep op Alinsky om de wijk te komen helpen. Alinsky stelde, dat hij alleen zou komen wanneer een werkelijke vertegenwoordiging van de wijk hem zou vragen te komen. De anderen konden hun diensten bewijzen door te zorgen voor de financiën van de onderneming.

Voor het opzetten van de organisatie werd een begroting gemaakt van 177.500 dollar; 27.000 dollar was afkomstig uit Woodlawn zelf. De Schwartz Haupt Foundation droeg 74.000 dollar bij, het rooms-katholieke aarts-diocees 50.000 dollar, de Presbyterian Church droeg 26.500 dollar bij.

Het gelukte de opbouwwerkers van Alinsky in betrekkelijk korte tijd een groot aantal organisaties en kerken bijeen te brengen. Niet alle groepen werden lid van de organisatie. Zo bleven bijvoorbeeld buiten de organisatie de "West Woodlawn Council of Block Clubs" en "The Student Woodlawn Project".

Ook binnen de kerken waren er de nodige meningen. Vijf geestelijken beëindigden hun deelname aan The Greater Woodlawn Pastor's Alliance toen die besloot de T.W.O. te steunen. Op hun kritiek zullen wij terugkomen in hoofdstuk VIII.

De bevolking van de wijk was verolgen op een aantal zakenlieden daar deze knoeiden met gewichten en prijzen. Tweedehands artikelen werden als nieuw aangeboden. T.W.O. organiseerde een vergadering van leiders van de Business Man's Association, enkele predikanten en enkele plaatselijke leiders. Zij stelden een kode voor het zakendoen op waarin aangegeven werd wat fatsoenlijk was bij het geven van kredieten, het vaststellen van prijzen en in de reclame. De kode werd gepubliceerd in de plaatselijke kranten. Ongeveer 1.000 mensen trokken door de zakenwijk met borden waarop hun wensen stonden. Zaterdag was er een weegschaal opgesteld bij een van de kerken. Daar stond ook een telmachine. De mensen, die meenden bedrogen te zijn bij het doen van hun inkopen konden naar de kerk gaan om het gewicht van de inkopen te laten controleren, en om hun kassabonnen te laten natellen.

De meeste zakenlieden die betrapt waren op oneerlijkheid, waren snel bereid om een overeenkomst met de organisatie te sluiten. De andere zakenlieden werden gedwongen zich aan de fatsoensnormen te houden. In de wijk werden strooibiljetten rondgedeeld, waarop stond welke zakenlieden er oneerlijke praktijken op na hielden en waar de mensen aangeraden werd niet te kopen. Een ander belangrijk probleem, dat werd aangepakt, was de huisvesting. Om huiseigenaren te dwingen de nodige verbeteringen aan huizen aan te brengen werden huurstakingen georganiseerd. De huiseigenaren die bleven weigeren om de reparaties te laten verrichten konden er op rekenen, dat er voor hun kantoor en voor hun woning werd gedemonstreerd met borden als "Uw buurman is een eigenaar van krotten". Veel huiseigenaren bleken erg bang voor hun naam en dus voor dergelijke demonstraties en waren vaak snel bereid om de reparaties daarna wel te verrichten.

Naarmate de organisatie groeide konden er ook moeilijker problemen worden aangepakt. Een belangrijke grief van de bevolking had betrekking op de onderwijsvoorzieningen. Er waren vochtige overbevolkte scholen. Toen William G. Capels, voorzitter van de "Board of Education", weigerde een vergadering te hebben met vertegenwoordigers van T.W.O., hield een delegatie van 18 protestantse en katholieke geestelijken een "sit-in" in de kantoren van "Inland

Steel" waarvan Capels onderdirecteur was. Tegelijkertijd liepen er vrijwilligers van T.W.O. rondom het gebouw met borden waarop Capels werd veroordeeld als een voorstander van segregatie. Een maand later nam Capels ontslag als voorzitter van de "Board of Education" onder druk van zijn bedrijf.

Toen ook inspekteur Benjamin Willis ontkende dat er iets aan de overbevolking van de scholen gedaan kon worden door neger-leerlingen naar geheel blanke scholen over te plaatsen omdat ook deze scholen vol zouden zijn, zond T.W.O. zogenaamde "Truth squads", bestaande uit moeders, naar de buurten met witte scholen om de lege en half lege klaslokalen te fotograferen. Leden van T.W.O. betrokken ook een "dodenwacht" bij de vergadering van de "Board of Education". Deze dodenwacht moest symboliseren "het treuren" van negerouders over de omstandigheden van hun kinderen.

Zeer groot was het gevecht met de universiteit van Chicago.

Op 19 juli 1960 maakte de universiteit van Chicago bekend dat zij van plan was om het universiteitsterrein uit te breiden naar het Zuiden door de annexatie van een deel van Woodlawn. T.W.O. heeft er voor gevochten dat dit plan niet zou worden uitgevoerd voordat er vervangende woongeenheid gevonden zou zijn. Ongeveer 300 leden van T.W.O. zorgden voor een zeer volle "hearing" van "The City Plan Commission" en slaagden er in eerste instantie in om goedkeuring van de plannen van de universiteit te voorkomen. Door de universiteit werden alle middelen te baat genomen om T.W.O. te bestrijden. Een van de belangrijkste wapenen was de pers. In februari 1961 bijvoorbeeld waarschuwde Carl Larsen, directeur voor public-relations van de universiteit van Chicago, verschillende dagbladen voor de kwade krachten van Alinsky, de katholieke kerk en T.W.O. Het geheel werd verdacht gemaakt als een complot. De koppen van het weekblad van de universiteit The Chicago Maroon van 3 maart 1961 luiden: "Kerk steunt haatgroep". Het artikel ging aldus verder: "Er is nu een organisatie werkzaam in Woodlawn die zijn best doet om slapende gevoelens opnieuw op scherp te stellen. Deze organisatie ontving vorig jaar van de katholieke bisschop van Chicago en van de National Confederation of Catholic Charities meer dan 56.000 dollar.

De Maroon is er achter gekomen dat de moeilijkheden veroorzakende Industrial Area's Foundation, die nu de Temporary Woodlawn Organization helpt het zuiderkwartier te organiseren ongeveer 43.000 dollar ontvangen heeft van katholieke groepen in 1958".

Alleen al uit de financiële ondersteuning door de katholieke kerk wordt een samenzwering verondersteld. Sommige protestantse geestelijken traptin erin, onder andere ds. Walter Kloetzy. Wij komen daarop in hoofdstuk VIII nader terug.

"The City Plan Commission" publiceerde in maart 1962 een saneringsplan voor Woodlawn. In antwoord op de vraag of de planners ook de mensen uit de wijk zelf hadden geraadpleegd zeiden zij: "Er is niemand die voor de buurt kan spreken". Men werd echter snel uit de droom geholpen. In samenwerking met enkele deskundige autoriteiten werd een stedenbouwkundig bureau gekontrakteerd om gedetailleerde kritiek te leveren op het plan dat door de stedenbouwkundigen van de stad was gemaakt en om alternatieven aan te geven.

Tegelijkertijd werd er een heftige campagne gevoerd, waarbij er de nadruk op

werd gelegd dat saneringsplannen moeten worden gerealiseerd met inspraak van de bevolking. Deze campagne vond zoveel weerklank, dat de politici ter wille van de eigen positie wel positief moesten reageren. Bezorgd over zijn eigen politieke positie dwong burgemeester Daley de vertegenwoordiging van de universiteit van Chicago te vergaderen met vertegenwoordigers van T.W.O.

Het is in de geschiedenis van de stadssanering in de Verenigde Staten nog niet zo vaak voorgekomen, dat mensen die verplaatst moesten worden door afbraak van hun woningen, nieuwe woningen vonden, voor hen gebouwd in dezelfde buurt. T.W.O. heeft dat bereikt.

Ook aan de werkgelegenheid heeft T.W.O. veel aandacht besteed. Ze hebben een groot aantal bedrijven in Chicago ertoe overgehaald jobs voor negers ter beschikking te stellen.

De enige subsidie die T.W.O. op dit terrein van de regering kreeg, is bestemd voor de beroepsopleiding voor jonge negers. *)

Ook politiek is men geïnteresseerd geraakt. Toen de registers opengesteld werden om nieuwe stemgerechtigden in te schrijven ging men niet naar het bureau in de buurt. Men trachtte het kiesrecht te verwerven door met 46 bussen vol mensen naar het stadhuis te rijden. De mensen waren daar zelf zeer van onder de indruk. De autoriteiten moesten toen naar hen omkijken. "Ze begrepen toen dat wij mensen zijn". Anderhalf jaar later zei een lid van de organisatie: "Het stadhuis was voor ons een verboden plaats, maar wij zijn er al zo vaak naar toe geweest en wij hebben er al zoveel mensen ontmoet, dat wij er ons net zo voelen als in een buurtwinkel". Er kan op dit moment in Woodlawn niets meer gebeuren, zonder dat T.W.O. daarbij betrokken is.

In maart 1969 werd met steun van T.W.O. een onafhankelijke neger-kandidaat voor Woodlawn gekozen in de gemeenteraad.

T.W.O. telt nu 120 leden-organisaties en heeft een staf van 4 opbouwwerkers. Er zijn 70 mensen werkzaam in een door de regering gesubsidieerd werkgelegenheidsprogramma.

De afgelopen twee jaar hebben zij huiseigenaren gedwongen tot reparaties aan de huizen tot een totaalbedrag van twee miljoen dollar.

In het programma voor vakscholing zijn al 660 volwassenen en 800 jongeren betrokken geweest.

The Northwest Community Organization (N.C.O.)

Deze organisatie is werkzaam in een Noordwestelijk stadsdeel van Chicago. Dit stadsdeel is hoofdzakelijk een arbeiderswijk met 160.000 inwoners. De bewoners van deze wijk zijn van zeer verschillende herkomst: Polen, Italianen, Lithauwers, Oekraïners, Duitsers en zo hier en daar enkele negers en Portoricanen. Voor deze wijk begon de nachtmerrie in 1957. In dat jaar verklaarde de gemeenteraad, dat 51% van de wijk bouwvallig was. Op grond daarvan besloot men tot een ingrijpend saneringsplan, dat voor een belangrijk gedeelte gerealiseerd zou kunnen worden met federale gelden. Het zou betekenen, dat honderden huizen afgebroken zouden moeten worden en dat de bewoners van deze huizen zich zouden moeten verspreiden over andere stadsdelen, terwijl zij

*) Dit programma is in 1969 echter door de establishment getorpedeerd. Een uitvoerige beschrijving daarvan geeft Arthur Brazier in zijn "Black Self-Determination".

nooit ergens anders hadden gewoond. De bewoners hadden reeds herhaaldelijk geprobeerd om achter de plannen van het gemeentebestuur te komen, maar dat was hen niet gelukt.

In 1961 hadden 22 katholieke priesters een vergadering met Alinsky om hem te vragen de wijk te organiseren. Alinsky antwoordde daarop: "Als u iets gedaan wilt hebben, dan zult u eerst voor het geld moeten zorgen. Als u niet bereid bent ieder dubbeltje, dat u kunt missen ervoor te betalen, dan bent u niet in de zaak geïnteresseerd. Tot nu toe hebt u democratie met de mond beleden, nu zult u de democratie moeten gaan leven". Tegen het einde van dat jaar was er een bedrag bijeengebracht van 54.000 dollar. N.C.O. werd gevormd met naast de genoemde katholieke priesters mensen uit de zakenwereld, uit de buurthuizen en uit de protestantse kerken. Als "organizer" werd voor deze organisatie aangewezen Tom Gaudette. In de Tweede Wereldoorlog was Gaudette luchtmacht-officier. Hij nam deel aan 40 missies boven bezet Europa als kommandant van een B-24 bommenwerper. Hij overleefde de bloedige raids op de olievelden van Ploesti. In 1944, terugkerend van een missie boven Praag, werd hij met zijn bommenwerper neergeschoten. Hij maakte een noodlanding in de Oostenrijkse Alpen, zonder dat een lid van zijn bemanning werd gekwetst. Een groep van Tito's partisanen vond hen en bracht hen buiten het vijandelijke gebied. Na de oorlog studeerde hij organisatieler, kreeg een baan bij een luchtvaartmaatschappij, verhuisde toen naar Chicago, waar hij hoofd van de afdeling transport werd voor een bedrijf. Toen gebeurde er iets, dat het leven van Gaudette diepgaander beïnvloedde dan welke gebeurtenis voor die tijd ook. Een buurt, waar hij eens gewoond had, werd lastig gevallen door onskrupuleuze makelaars die de blanke bewoners angst aanjoegen, opdat zij hun huizen goedkoop zouden verkopen, om deze huizen dan tegen een hoge prijs te verkopen aan negers. Alinsky zegt: "Ik wil mensen hebben, die vervuld zijn van een felle haat tegen onrecht, maar die hun haat zodanig kunnen beteugelen dat deze koud en hard wordt. Op die manier kunnen zij met overleg te werk gaan". Tom Gaudette is zo'n man. Hij heeft een warm hart voor mensen, is kalm, wijs, gaat met overleg te werk en haat onrecht met zijn gehele hart. Toen hij de baan die Alinsky hem aanbood akcepteerde ging hij in salaris achteruit van 11.000 dollar naar 8500 dollar, voor een vader met een gezin van zeven kinderen bepaald een enorme offering. Hij zou dit dan ook nooit hebben kunnen doen wanneer hij niet volledig was gesteund door zijn vrouw. De opdracht die hij van Alinsky meekreeg luidde: "Het is je taak om een leger te organiseren, niet om overwinningen te boeken". Gedurende de eerste twee maanden liep Gaudette door de straten, belde aan bij bewoners, sprak met huisvrouwen, zakenlieden, priesters, predikanten etc. Hij hield nooit lezingen. Maar in plaats daarvan vroeg hij steeds weer opnieuw: "Waar bent u bang voor, wat zijn de problemen die u het meest dwars zitten?" Zo was hij op zoek naar een mogelijkheid op grond waarvan hij de mensen voldoende zou kunnen motiveren. Deze mogelijkheid kwam toen Gaudette telefoneerde met Matt Bieszcak, die de belangrijkste voorman van de democratische partij in dit stadsdeel was. Deze zei hem: "Luister eens jongen, deze buurt is mijn eigendom. Blijf er met je vingers af. Ik beslis over wat er hier wel of niet gaat gebeuren". Toen Gaudette hem opnieuw voor een vergadering uitnodigde zei hij: "Ik wens niet te praten met

jullie verdomde kommunisten". Gaudette was met deze uitspraak bijzonder gelukkig. Op de vergadering in februari 1962 waar 400 mensen aanwezig waren, onder wie priesters, predikanten, zakenlieden en andere respectabele burgers vertelde Alinsky hoe de heer Bieszcak hen zag. De vergadering besloot daarop een kleine commissie, bestaande uit de onderdirecteur van een plaatselijke bank, een priester en een predikant naar Bieszcak te sturen met het verzoek om op de vergadering te verschijnen en zich nader te verklaren. Toen hij op de vergadering kwam zeiden de mensen tegen hem: "Waarom wilt u niet met ons samenwerken? Waarom zien wij u alleen in de verkiezingstijd?" In zijn antwoord veroordeelde hij de organisatie van de burgerij en vertrok. Dit was voor de mensen aanleiding om te laten zien, dat zij wat konden. Gaudette zegt: "Vroeger zeiden de mensen, dat je de politici niet kan bevechten. Zij hadden geen hoop, dat er iets tegen ze ondernomen zou kunnen worden. Toen Bieszcak uit de vergadering vertrok wisten zij dat ze konden vechten".

En zij vochten. Duizend mannen, vrouwen en kinderen gingen naar het stadhuis naar een vergadering van The City Council Committee on Housing and Planning om te eisen, dat er geen fabrieken in plaats van hun woningen zouden komen. Zij eisten dat hun eigen huizen opgeknapt zouden worden. De leden van deze commissie verklaarden daarop, dat de wijk gerekonstrueerd zou worden overeenkomstig de inzichten van de wijkbewoners.

Een ander voorbeeld. De reinigingsdienst besteedde niet al te veel aandacht aan de buurt, waardoor het vuil zich ophoopte in de straten. Bij wijze van demonstratieve actie werd een ton straatvuil op een wagen geladen en in processie ging men daarmee naar een café, dat het eigendom was van de vrouw van het gemeenteraadslid van de wijk. Men deponeerde het vuil voor de ingang van het café. Nu komt de reinigingsdienst tweemaal per week in de wijk om de straten te reinigen.

Een belangrijke overwinning was ook, dat in de eerste plaatselijke commissie voor de rekonstruktie van één van de delen van de wijk, 11 leden werden benoemd, behorende tot de organisatie, op een totaalbezetting van 15 leden.

In februari 1969 had N.C.O. zijn zevende jaarlijkse kongres. Op het kongres wordt het beleid voor het lopende jaar vastgesteld. Aan dit kongres werd deelgenomen door 159 organisaties uit de wijk. De begroting werd vastgesteld op 60.000 dollar. De staf bestond uit vijf fulltimers. Om u een inzicht te geven in het programma van een dergelijke community organization volgt hier een overzicht van de 29 voorstellen, die op dit kongres aan de orde waren.

1. had betrekking op het eigen wijkblad van de community organization.
2. was een voorstel om een commissie in te stellen, die makelaarspraktijken zou moeten controleren.
3. stelde voor om in een bepaalde straat eenrichtingsverkeer in te voeren.
4. was een voorstel tot actie om een gedeelte van de "Elevated" ondergronds te maken, aangezien deze in zijn huidige konstruktie teveel lawaai produceert. *)

*) Chicago heeft geen ondergrondse, maar een stadstrein die grotendeels op viadukten loopt.

5. een actie om ervoor te zorgen, dat de parochie-scholen niet gesloten zouden worden (er is geen gelijkstelling van openbaar en bijzonder onderwijs P.C.J.).

6. een aantal acties ter verbetering van onderwijssituaties:
  - a. uitbreidingen aan een twee-tal scholen;
  - b. betere verlichting in een school;
  - c. betere verlichting aan de buitenkant van een andere school;
  - d. actie om een nieuwe school gebouwd te krijgen;
  - e. actie om een onderzoek te krijgen naar een verlichting van overbevolkte scholen in een bepaald gedeelte van de wijk.
7. voorstel tot actie om een tijdschema vastgesteld te krijgen voor de bouw van een gymnastieklokaal bij een school.
8. voorstel van een tijdschema bij de bouw van een nieuwe middelbare school.
9. voorstel over de bevoegdheden van een adviescommissie voor de middelbare scholen.
10. houdt in dat er voor een nieuwe school in aanbouw, waarvoor een gedeelte van het park is gebruikt, elders ruimte voor groen ter compensatie zal worden geschapen.
11. heeft betrekking op de inschakeling van advocaten.
12. is een voorstel om druk uit te oefenen op de inspecteurs van de bouw- en woningdienst om klachten grondig te onderzoeken en op officieren van justitie om de wettelijke mogelijkheden van de vervolging van huiseigenaren, die hun woningbezit niet goed onderhouden geheel te gebruiken.
13. heeft betrekking op de herplaatsing van bewoners, die hun huizen moeten verlaten in verband met de sanering.
14. is een voorstel om een commissie in te stellen, die een onderzoek moet instellen naar en actie moet voeren ten aanzien van praktijken van verzekeringsmaatschappijen.
15. een voorstel voor verlaagde tarieven bij het stadsvervoersbedrijf voor bejaarden.
16. actie om een saneringsproces stop te zetten totdat de kontrôle erover door de bevolking is gegarandeerd.
17. een voorstel tot actie, opdat in het saneringsplan een woongebied opnieuw de bestemming van woongebied zal krijgen.
18. een voorstel tot oprichting van een eigen bouwcorporatie.
19. behelst een voorstel voor de gezondheidszorg voor gezinnen met lage inkomens.
20. heeft betrekking op wijziging van bestemmingsplannen.
21. stelt voor de Industrial Council van N.C.O. te steunen bij het vinden van nieuwe werkgelegenheid.
22. heeft betrekking op een omscholingsprogramma.
23. handelt over het misbruik van verdoevende middelen.
24. actie, dat een gymnastiekzaal bij een school ook buiten de schooltijden geopend zal worden voor gebruik door de mensen uit de buurt.
25. steun aan mensen in een achteruitgaande buurt.
26. voorstel tot instelling van een jeugdraad binnen de organisatie.
27. voorstellen om vertegenwoordigers in het parlement van de staat, de

senator en anderen te benaderen teneinde te komen tot wetgeving met betrekking tot de verantwoordelijkheid van ouders.

28. een voorstel tot aktie ten aanzien van de politie om in een deel van de wijk meer straatagenten in te zetten.

29. heeft betrekking op de verzekering van brandkranen.

De beschrijving van deze organisatie is vooral gebruikt om:

a. te laten zien welke middelen aangegrepen worden om de bevolking zo boos te maken, dat zij bereid zijn zich voor een zaak in te zetten en dat het soms van betekenis kan zijn om de woede van de mensen daarbij te richten op één bepaalde persoon, die kan dienen als symbool van het kwaad.

b. een beschrijving te geven van de typische I.A.F.-organizer.

c. een wat uitvoeriger inzicht te geven in het programma van een organisatie van het volk.

The Organization for a Better Austin (O.B.A.)

De beschrijving van deze organisatie zal voornamelijk gebruikt worden om ons te verdiepen in de organisatie en de werkwijze van een organisatie van het volk. De beschrijving van de werkwijze heeft betrekking op eigen ervaringen.

De organisatie

Er is een jaarlijks kongres. In 1969 werd dit kongres bezocht door ongeveer 1000 deelnemers, vertegenwoordigende 172 organisaties. Iedere organisatie heeft op het kongres een aantal stemmen, dat in verband staat met het aantal leden van de organisatie. Zo heeft iedere organisatie minimaal 2 en maximaal 20 afgevaardigden. Tussen de jaarlijkse kongressen in is de senaat het belangrijkste orgaan. Voorzitter, tweede voorzitter, eerste sekretaris, tweede sekretaris en penningmeester worden door het kongres in functie gekozen. Daarnaast hebben zitting in de senaat de voorzitters van de sekties en één lid per lid-organisatie. De dagelijkse uitvoering is in handen van het bestuur, bestaande uit voorzitter, tweede voorzitter, eerste sekretaris, tweede sekretaris, penningmeester en sektievoorzitters. O.B.A. heeft de volgende sekties:

- kultuur
- opvoeding en onderwijs
- financiën
- huisvesting
- woningbemiddeling; houdt zich bezig met het vinden van woongelegenheden voor blanken in wijken die bezig zijn zwart te worden.
- lidmaatschap
- woningbemiddeling, die zich bezighoudt met het vinden van woningen voor negers in blanke wijken.
- hypotheeken
- planologie
- publiciteit
- makelaarspraktijken
- kommissie, waarin de voorstellen worden geformuleerd voor de vergaderingen van kongres, senaat en bestuur
- veiligheid
- jeugd
- bedrijfsleven.

De staf heeft vier fulltimers en drie tijdelijke leden, die in opleiding zijn voor projecten elders. De opbouwwerker schept de mogelijkheden, hij organiseert, hij zorgt ervoor dat de mensen bij elkaar kunnen komen, hij zorgt er ook voor dat ze komen. Er wordt veel tijd besteed aan het persoonlijk uitnodigen van de mensen per telefoon. Bij een belangrijke vergadering zitten soms drie opbouwwerkers gedurende twee uur achter de telefoon om mensen uit te nodigen voor de vergadering. De opbouwwerker geeft zondig in de vergadering informatie, hoewel men er vooral op uit is om ook het informatie-materiaal door de mensen zelf te laten opsporen. De opbouwwerker konfronteert standpunten met elkaar. Hij bemoedigt de mensen, voert ze aan. Het eigenlijke werk van de organisatie wordt geheel en al gedaan door de vrijwilligers. Zij voeren de akties, zij onderhandelen en niet de opbouwwerker. De staf vergadert wekelijks van 22.00 uur tot 4.00 uur 's-nachts. De stafleden werken bijzonder hard van maandagochtend vroeg tot zaterdagmiddag ongeveer 16.00 uur. Bovendien werken zij tegen een betrekkelijk laag salaris. In 1969 7500 dollar per jaar.

De werkwijze

Om meer inzicht te geven in de wijze waarop de leden van de organisatie werken komt hier een beschrijving van enkele akties.

De aktie tegen makelaar P. Op zaterdagochtend verzamelen zich 20 à 25 mensen in één van de plaatselijke kerken. Gezamenlijk gaat men op weg naar de fraaie villawijk, waarin makelaar P. woont. Daar gearriveerd verspreidt de groep zich om met twee à drie mensen tegelijk aan te bellen bij de burens van de heer P. Wanneer de deur geopend wordt vertelt men, dat zij leden zijn van O.B.A. en dat zij dus in Austin wonen. Zij zeggen, dat zij de bewoners van het villadorp graag hun mooie woonomgeving gunnen en dat hun woonomgeving weliswaar minder mooi is, maar dat zij hem graag zouden willen houden zoals die op dit moment is. Daarop vertellen zij, dat hun buurman de heer P. bezig is hun woonwijk in Austin te bederven. Zij vragen of de buurtgenoten van de heer P. met de heer P. willen praten over de vraag of hij zijn akties in Austin niet wil beëindigen. Het belangrijkste gedeelte van de informatie wordt daarna overhandigd in de vorm van een vlugschrift. Het is opvallend hoe gedisciplineerd de mensen zich gedragen. Zij lopen niet over de grasvelden, gedragen zich bij hun gesprekken zeer korrekt, zijn voorzichtig met wat zij zeggen en in het bijzonder met wat er zwart op wit gezet wordt in het vlugschrift. In dit geval was het vlugschrift een overdruk van een plaatselijke krant. De mensen zijn desondanks zeer gespannen. Eigenlijk is men bang. Dat is ook te begrijpen wanneer je bij een dergelijke huis-aan-huis-aktie stap voor stap gevolgd wordt door een politie-auto.

Na dit bezoek aan de woonwijk van de heer P. gaat men naar een andere voorstad, waar de heer P. zijn kantoor heeft. Men gaat het kantoor van de heer P. binnen en vraagt hem te spreken. Wanneer de heer P. te voorschijn komt wordt hij door de gehele groep omringd. Bij deze makelaar ging het erom adressen te krijgen van vakante woningen, die aangeboden zouden kunnen worden aan negers. Men vraagt de heer P. om adressen. De heer P. zegt, dat hij geen adressen heeft. Men zegt dat de heer P. een leugenaar is. Men konfronteert hem met leegstaande woningen. Zij worden genoemd met straat en huisnummer. Er wordt precies verteld sedert wanneer zij leeg staan. De heer P. blijft weigeren adressen te verschaffen. Daarop verlaat men het kantoor. Buiten gekomen worden er plotseling borden te voorschijn getoverd, waarmee men een "picket-line" vormt voor het kantoor van de heer P. De borden vermelden, dat de heer P. bevooroordeeld is ten opzichte van negers. Bij deze aktie, die gevoerd wordt mede ten gunste van de negers, zijn, aangezien hij gevoerd moet worden in totaal blanke wijken, geen negers aanwezig.

Wanneer het tijdens de aktie één van de mensen teveel wordt, hij niet langer de moed kan opbrengen om te blijven, dan laat men hem zonder verwijt vertrekken. De deelname aan de aktie moet volkomen vrijwillig zijn. Er wordt geen gebruik gemaakt van sociale pressie binnen de groep. De gehele aktie duurt ongeveer drie uur. Daarna gaat men uiteen. Men is duidelijk opgelucht, dat het weer achter de rug is. Desondanks zal men de aktie de week daarop herhalen en de daarop volgende week en vervolgens totdat hun eisen door de makelaar worden ingewilligd. De gehele strategie is zodanig ingericht dat, zonder dat anderen overtuigd worden van het gelijk van de leden van O.B.A.

zij toch zullen toegeven. Ook al zouden de burens van de heer P. het geheel met hun buurman eens blijven, dan zullen zij na 6 of na 16 of na 26 weken zeggen: "Geachte heer P., wilt u er alstublieft voor zorgen dat wij op zaterdagochtend niet meer uit bed gebeld worden?" De "picket-line" voor het kantoor van de heer P. is — en de heer P. weet dat — slechts een voorproef van wat er verder mogelijk is, namelijk dat hij elke dag de gehele dag een "picket-line" voor de deur krijgt. En weer, ook al zouden de potentiële klanten het met de heer P. eens zijn, er zijn makelaars genoeg waar geen "picket-line" voor de deur staat. Zij zullen het kantoor van de heer P. mijden, de omzet van de heer P. zal teruglopen. Er zijn nog vele andere middelen om de heer P. onder druk te zetten en naarmate hij langer weigert om aan de eisen van de organisatie te voldoen zal de druk zwaarder worden. Desnoods zal men de heer P. door de gehele stad volgen om overal aan iedereen te vertellen wat de heer P. doet en wat hij voor een man is, zelfs tot zondagochtend bij zijn kerk toe.

Door akties als hierboven beschreven worden tegenstanders rijp gemaakt voor onderhandeling. Wij maakten ook deze fase mee, zij het uiteraard met andere makelaars.

Op zaterdagmiddag om 12.00 uur waren in een gemeenschapsruimte van één der kerken ± 50 mensen aanwezig. Een aantal makelaars uit de buurt was gevraagd om ook op deze vergadering te komen teneinde met de mensen hun praktijken te bespreken. In deze vergadering verschenen vertegenwoordigers van twee makelaarskantoren. De onderhandelingen met de eerste makelaar duurden "slechts een uur". De heer G. werd gekonfronteerd met zijn praktijken, namen, adressen, foto's. Stap voor stap gaf de heer G. toe. Eerst stemde hij erin toe, dat er geen bordjes "te huur" zouden worden opgehangen (hetgeen wettelijk verboden is). Vervolgens stemde hij erin toe, dat hij niet langer met leegstaande huizen in een negerwijk zou adverteren in een blad, dat vrijwel uitsluitend gelezen wordt door negers. De volgende stap was, dat hij erin toestemde dat het woningbemiddelings-bureau van de organisatie deze adressen zou krijgen, opdat zij zouden kunnen trachten voor deze woningen blanke bewoners te vinden. De onderhandelingen werden besloten met de afspraak dat de heer G., wanneer hij zich niet aan de gemaakte afspraken zou houden, zijn zaken in Austin voor tenminste vijf jaar zou beëindigen.

Zoals reeds gezegd, waren de onderhandelingen met de heer G. eigenlijk niet zo moeilijk. De heer G. is een "liberal". Hij staat graag bekend als progressief. Hij zou voor een belangrijk gedeelte gekarakteriseerd kunnen worden als "de heer Maar", zoals die beschreven is in hoofdstuk III.

De onderhandelingen met de vertegenwoordigers van het volgende makelaarskantoor waren veel moeilijker. Van dit kantoor kwam niet één vertegenwoordiger maar kwamen er drie. Het was veel moeilijker om op deze mensen vat te krijgen, omdat morele argumenten tegenover hen niet konden worden gebruikt. In deze onderhandeling speelde een belangrijke rol, dat één van de medewerkers van het makelaarskantoor de wettelijke voorschriften ten aanzien van de verwerving van huizen door makelaars had overtreden. Het maakte op deze heren wel enige indruk, toen hen meegedeeld werd dat onder de aanwezigen er een vertegenwoordiger was van de afdeling huisvesting van

de stad Chicago. Naarmate het gesprek langer duurde schoven de aanwezigen hun stoelen dichter rondom de drie vertegenwoordigers van het makelaarskantoor. De sfeer was zeer geladen. Na ruim twee uur onderhandelen raakten niet alleen de vertegenwoordigers van het makelaarskantoor maar ook de mensen van de organisatie vermoeid. Op dat moment begreep de voorzitter, een lid van het bestuur, dat de onderhandeling niet veel langer zou kunnen worden voortgezet, omdat deze anders zou eindigen in een overwinning van de makelaars. Deze onderhandeling werd besloten met enkele minder belangrijke toezeggingen van de kant van het makelaarskantoor, waardoor de vergadering besloten kon worden zonder gezichtsverlies voor de mensen.

Wanneer het mogelijk is, is het uiteraard te verkiezen om wettelijke procedures te gebruiken. Ook deze middelen worden aangewend. Zo was het de organisatie gelukt een aanklacht ingediend te krijgen bij de officier van justitie tegen de makelaar H. Deze had zich schuldig gemaakt aan "panic-peddling" (het angst-aanjagen van mensen om op die wijze hun huis goedkoop in handen te krijgen). Toen deze rechtszaak moest voorkomen was er uiteraard weer een groep leden van de organisatie in de rechtszaal aanwezig. Deze groep begeleidde het echtpaar, dat de aanklacht had ingediend tot voor de stoel van de rechter. Zo verschenen er niet twee maar tien mensen voor de rechter. De makelaar maakte gebruik van zijn recht om zonder opgaaf van redenen de rechtszaak te doen uitstellen. Er werd een datum voorgesteld, ruim twee maanden later. Maar de mensen hadden haast. Een wijk in verandering verliest zijn blanke bewoners snel om er zwarte bewoners voor in de plaats terug te krijgen. De zaak diende in maart, terwijl de aanklacht al ingediend was begin december. Uitstel van enkele maanden zou voor de mensen katastrofaal kunnen zijn. Uiteindelijk gelukte het hen het uitstel te beperken tot één maand. Het gebruikmaken van wettelijke procedures is moeilijk, omdat deze langzamer verlopen dan de maatschappelijke ontwikkeling, de mazen van de wet zeer ruim zijn en de mensen zelf, aangezien de uitspraak is voorbehouden aan de rechter, eigenlijk onmachtig zijn.

Door van deze drie organisaties het een en ander te vertellen hoop ik u een enigszins compleet beeld te hebben gegeven van de wijze waarop in de praktijk een organisatie van het volk funktioneert. De werkwijze van deze organisaties roept in Amerika veel verzet op en wellicht hebt u bij het lezen van een en ander ook gedacht: "Kan dat, is deze aanpak zedelijk verantwoord?" Daarom zullen wij in hoofdstuk VIII hierop nader ingaan en Alinsky opnieuw aan het woord laten om hem te laten vertellen hoe hij de verhouding van doel en middelen ziet.

Hoofdstuk VII

is er leven na de geboorte?

Vertaling van "Is there life after birth?", een lezing, als artikel verschenen in de *Anglican Theological Review*, januari 1968.

Is er leven na de geboorte?

Terwijl de rest van de wereld werkt en vecht voor die fundamentele middelen welke een fysiek voortbestaan waarborgen, zijn wij in een gevecht gewikkeld om ons geestelijk voortbestaan. De anderen worden geconfronteerd met eeuwenoude problemen als voedsel, een dak boven het hoofd, ziekte en de bescherming van het individuele eigendom. Wij daarentegen zijn nu toe aan de historische confrontatie met onszelf.

Waarschijnlijk zag de geschiedenis nog nooit een ingrijpender omwenteling dan de huidige.

Dit is niet een tijd van verandering, maar een tijd, waarin de veranderingen de omvang hebben van aardverschuivingen. Het zijn die onverbidde, onveranderlijke, universele wetten der verandering zoals bv. de wet dat ieder positivum een negativum heeft, die als enige overblijfsels uit vroeger tijden nog van toepassing zijn, zoals ze altijd van toepassing zullen blijven. Wat ons vandaag en hier bezighoudt is de aard en het karakter van de bedreiging die het gevolg is van de negativa van de eerste orde, die gepaard gaan met de enorme positiva die de inhoud van deze grote omwenteling vormen.

Wij zijn voorop gegaan op weg naar een technologische wereld waar een tijdperk van automatie, computers, cybernetica, massa-media en massa, wat heb je nog meer, ons met bergen overtollige produktie van alles, tijd daarbij inbegrepen, laat zitten.

In de wereld waarin wij leven sterven overal mensen de hongerdood, terwijl

de meesten van ons op dieet zijn, om maar een eenvoudige zaak als voedsel te nemen. En dan nog zijn onze huidige prestaties en onze huidige welvaart waarschijnlijk miniem vergeleken bij het geweldige produktieve potentieel van de toekomst. Volgens de Protestantse ethiek zijn wij beloofd voor onze deugd om te werken voor succes. We hebben het geluk nagejaagd — en we hebben het gevonden.

We zijn binnen. Wij, d.w.z. 75% van ons, hebben het aardig geklaard voor zover het voedsel, een dak boven ons hoofd en meer van die fysieke noden betreft. Zelfs onze arme minderheid hoeft over het algemeen niet bang te zijn voor letterlijke verhongering, voor letterlijke dakloosheid of voor ziekte zonder medische hulp.

En hebben we niet allerlei plannen om de armoede uit te bannen? En toch lijkt het erop dat — nu het goede leven ons deelachtig is geworden — wij ons zelf verloren hebben. Waar we gelukkig moesten zijn, zijn we in feite verward, gefrustreerd, bitter, en bang voor ons gevoel van eenzaamheid dat als maar erger wordt.

En we weten niet wat we er aan moeten doen, omdat we niet weten wat er mis is. We weten alleen dat het heel diep zit, en dat we iets missen wat op zijn manier belangrijker is dan veel van de dingen die we ons verworven hebben. En dat iets, dat zijn wij zelf, als individuen, als mensen, als leden van de menselijke familie, en wat het allerbelangrijkste is, als mensen die iets hebben dat het leven het leven waard maakt.

Dit spookbeeld zien wij alom. Het thema dat de voorgaande anderhalve generatie aan zijn wereldtentoonstellingen meegaf — te beginnen met de World Fair in Chicago in 1933, en daarna aan de twee in New York, concentreerde zich rondom het feit hoever de mensheid het had gebracht in het bouwen van huizen, van auto's en meer van die produktie-successen. Het thema van de Expo 1967 in Montreal — en ik vermoed van nog andere wereldtentoonstellingen, en zeker van vele congressen, zoals het onze vandaag — is: "Wat betekent het allemaal? Wat kunnen wij doen aan wat er van binnen met ons gebeurt? Waar staan wij?"

Wat gebeurt er met de mens in een wereld die overal en op elk gebied dermate in stukken ligt, dat al die losse stukjes, die ieder afzonderlijk zo belangrijk lijken, rond suizen en op ons los bonken, zodat wij ons in een zinloze constructie bevinden, die tot een krankzinnige nachtmerrie wordt. Het is meer dan enig mens kan verwerken. Wij kennen dit al in de communicatie, maar het wordt steeds duidelijker op allerlei manier en op allerlei gebied. Het gaat in feite om ons geestelijk welzijn. Vietnam is hier maar één voorbeeld van. Ik ben niet van plan om mijn tijd hier te besteden met het aanwijzen van wat ons als bewoners van dit paradijs van overvloed zoal bedreigt.

Er wordt veel over geschreven en de implicaties worden door velen van commentaar voorzien. De ontwikkeling van de massa-media — in het bijzonder van de televisie — heeft de communicatie dermate veranderd, dat dit in combinatie met de in elkaar grijpende politieke en economische belangen van de hele mensheid in een steeds kleiner wordende wereld, het einde betekent van elk gesloten ethisch systeem.

En dat wil zeggen dat wij allemaal met elkaar moeten kunnen leven, dat wij ons moeten aanpassen en zowel moeten geven als nemen.

Er zal een geheel nieuw moreel en principieel systeem in deze wereld ontstaan. Bedenk dat Aristoteles het woord principe verzon en dat hij als eerste zou zeggen dat als 15 verschillende mensen met 15 verschillende soorten ervaringsachtergrond eenzelfde kamer zouden binnen komen, wij 15 sets verschillende principes zouden vinden die hun pogingen tot communicatie belemmeren.

Het is duidelijk dat wij tot zekere gemeenschappelijke definities moeten komen en dat die definities aanvaard moeten worden. Wij zullen een zeker gemeenschappelijk nieuw ethisch systeem moeten hebben. Ik geloof dat wat alleen al op dit gebied voor ons ligt zo beweeglijk is, dat het zowel de Situatie Ethiek van Dr. Fletcher *) als mijn ideeën over de ethiek van doel en middelen in de politieke arena's in de naaste toekomst maakt tot constructies, die te onbuigzaam zullen blijken te zijn.

De dagen van het gesloten waarde-systeem met al zijn vertrouwde wortels zijn voorbij. Als we de universele wet in gedachten houden dat ieder positivum een negativum heeft, dan moeten we ook maar eens denken over het feit dat deze zelfde vertrouwde wortels plechtankers kunnen zijn en zijn geweest, die stilstand en bederf teweeg brengen en ons vastketenen en tegen de wind en het veranderend getij in afremmen.

Wij hebben een massa-beschaving bereikt met een klimaat van conformiteit en uniformiteit, die — zoals Ortega y Gasset ons al waarschuwde — alles wat anders is, alles wat uitsteekt, alles wat bekwaam en uitgelezen is onder zich vertrapt. De geestelijke verduistering die door deze wolken van uniformiteit veroorzaakt wordt, is een van de meest onheilspellende bedreigingen voor onze komende nachten.

We worden vandaag dood gegooid met zogenaamde studies en rapporten over de consequenties van de verstedelijking, de bevolkingsexplosie, de veranderingen in ons educatief systeem, over onze waarden, ons familieleven, onze betrekkingen met elkaar — of liever gezegd ons gemis aan betrekkingen — over de nog steeds toenemende vervreemding van het individu van de maatschappij waarin hij leeft en over het feit dat hij steeds minder te zeggen heeft in de kwesties die hem, zijn gezin en zijn leefgemeenschap aangaan. De sociologen roepen in koor dat wij naar een toestand van anomie toegaan. Hiermee gepaard gaat heel wat speculatie over wat we er aan kunnen doen. Er wordt al veel gesproken dat "werk", zoals wij dat gekend hebben, economisch gezien wel eens zou kunnen worden tot een kunstzinnig overblijfsel uit de tijd van de holbewoners.

Wij maken ons nu veel zorgen over wat wij met al die grote brokken vrije tijd aanmoeten. Waar zullen, naarmate de cybernetica voortschrijdt, de banen vandaan moeten komen?

Men zegt wel dat de banen in de dienstverlenende sector zullen liggen. Uiteindelijk zullen misschien de meeste mensen een baan vinden in dienstverlening aan elkaar op allerlei gebied. En dat roept een afschuwelijk visioen op dat verder gaat dan de verbeelding van de meest pessimistische schrijver van science fiction, die zich ooit bezig hield met onze kans op een koude, onpersoonlijke wereld. Wij zijn op het ogenblik net zo goed in staat om de kwestie van de vrije tijd onder ogen te zien als de mensen die naarstig streven naar

*) Joseph Fletcher, *Situation Ethics: The New Morality* (Philadelphia Westminster Press, 1966).

een leven na de dood, met een eeuwigheid aan vrije tijd, terwijl ze niet eens weten wat ze nu met een regenachtige zondagmiddag aanmoeten.

Wij worden geconfronteerd met twee vragen, ten eerste: Nu we het te pakken gekregen hebben, wat hebben we nu eigenlijk? Ten tweede: En hoe verder?

Ik wil vandaag wat zeggen over de tweede vraag. Het probleem dat voor ons centraal staat is de handhaving en de ontwikkeling van dat politieke mechanisme dat ons op de meest overtuigende wijze een manier van leven belooft waarin het individu zijn identiteit zeker kan stellen en waarin hij de kans zal hebben om te groeien en werkelijk mens te worden; een mens die besluiten durft te nemen en de consequenties daarvan aanvaardt. In het verleden zowel als in het heden zijn de mensen bang geweest om deze prijs voor hun vrijheid te betalen, en derhalve is vrijheid voor hen voornamelijk geweest de vrijheid om deze verantwoordelijkheid te ontlopen.

Een vrij mens is diegene die zich los durft te maken van het aardse, chronologische bestaan vol zekerheid en status, om er op uit te gaan het avontuur tegemoet dat leven heet, met zijn hartstocht, zijn drama, zijn risico, zijn gevaar, zijn creatieve vreugde en de mogelijkheid met veranderingen mee te veranderen.

Het was in hun poging om condities te scheppen voor de ontwikkeling van dit soort mensen dat onze leiders tijdens de Revolutie een open politiek, sociaal en economisch systeem ontwierpen. Zij waren een buitengewoon wereldwijd en politiek ontwikkeld stel mensen.

Zij begrepen heel goed dat het soort maatschappij dat zij gingen vestigen zeer open, beweeglijk en soepel moest worden, als antwoord op de wensen en de veranderende waarden van een volk dat zijn geluk najaagt, zoals de woorden van de Declaration in hun algemeenheid zeggen.

Daarom staat in de Inleiding tot de Grondwet de even algemene term: "voor het algemeen welzijn".

Die mannen wisten dat hun streven en hoop voor een toekomstige wereld was en zij begrepen het verschil tussen de wereld zoals hij is — of was in hun tijd — en de wereld zoals zij hoopten dat hij eens zou worden. Zij baseerden hun geloof in het toekomstig ontstaan van een vrije maatschappij voornamelijk op de universele spreiding van macht en op economische kansen voor iedereen in de hele bevolking. Het samengaan van macht en economische kansen werd en is een fundamentele eis voor het functioneren van een vrije open maatschappij. Omgekeerd wisten zij dat, als het ooit toegelaten zou worden dat een belangrijke sector van de Amerikaanse bevolking politiek en economisch rechteloos zou zijn, dit zich in het politieke lichaam zou ontwikkelen tot een kwaadaardig gezwel en een haard voor demagogische voorstanders van een gesloten maatschappij, die onze politieke voortgang naar een vrije maatschappij zou belemmeren. Daarom voorspelde de Tocqueville in zijn indringende analyse van de toekomstkansen van de Amerikaanse open maatschappij al 132 jaar geleden dat, om de Amerikaanse droom waar te maken, de eerstvolgende Revolutie, wat hij noemde, de Neger-revolutie zou moeten zijn.

Het is belangrijk dat de kerken begrijpen dat hun bijdrage tot de huidige Civil Rights revolutie niet alleen maar in termen van een overjarig gerijpt geweten beschouwd moet worden. Zij moeten inzien dat deze daad even belangrijk was voor het welzijn van het democratisch politiek systeem als voor de negers, en

dat hun eigen voortbestaan als kerken afhankelijk is van het voortbestaan van een open maatschappij.

Een andere serieuze bedreiging voor de toekomst van ons open politiek systeem is dat in deze tijd grote groepen mensen veroordeeld zijn tot stedelijke anonimiteit — tot het soort leven waarin velen hun burens noch kennen, noch in hen geïnteresseerd zijn.

Zij zijn geïsoleerd van het leven in hun leefgemeenschap en van hun natie en worden door sociale krachten die zij niet kunnen controleren voortgedreven in kleine individuele wereldjes, waarin hun eigen individuele doel zwaarder weegt dan het gemeenschappelijk welzijn.

Sociale oogmerken, sociaal welzijn, het welzijn van de natie, leven in democratie; dit zijn allemaal vage, zinloze, steriele zinsneden geworden. Het feit dat het individu zo gescheiden is van het algemene sociale leven knaagt aan de wortels van de democratie en zal haar waarschijnlijk vernietigen.

Want al verklaren deze mensen dat ze in een democratie leven en al stemmen ze elke 4 jaar, toch voelen miljoenen diep in hun hart dat er geen plaats voor hen is en dat zij niet meetellen.

Zij hebben geen eigen stem, geen eigen organisatie die hen echt vertegenwoordigt en zij weten niet hoe ze hand en hart moeten aanwenden om vorm te geven aan hun eigen bestaan. Er zijn mensen die zeggen dat wij niet bang hoeven te zijn dat onze democratie ondergraven zal worden, zolang de burgers stemrecht hebben om hun bestuurders te kiezen. Maar meer dan 100 jaar geleden waarschuwde de Tocqueville het Amerikaanse volk ernstig dat er een fundamentele tweeslachtigheid bestond die — als er niet snel ingegrepen werd — waarschijnlijk de democratie zou vernietigen.

Zijn waarschuwing anno 1835 is vandaag van het grootste belang. Wij moeten niet vergeten dat het bijzonder gevaarlijk is om mensen tot slaven te maken waar het de onbelangrijke zaken in het leven betreft. Ikzelf ben geneigd te denken dat vrijheid minder noodzakelijk is in grote dan in kleine dingen, als het al mogelijk is om het een los van het ander te bezitten.

Onderdrukking in onbelangrijke zaken manifesteert zich iedere dag en wordt door de hele gemeenschap zonder onderscheid gevoeld.

De mensen worden er niet opstandig door, maar worden in al hun bewegingen gedwarsboemd totdat het zover komt dat zij hun wil niet meer kunnen uitoefenen.

Zo wordt hun geestkracht geleidelijk aan gebroken en hun karakter verzwakt. Als hun gehoorzaamheid echter wordt geëist bij een paar belangrijke, maar zelden voorkomende gelegenheden, manifesteert die slaafsheid zich alleen op gezette tijden en draagt een kleiner aantal mensen de last.

Het is nutteloos om mensen die zo afhankelijk van de centrale macht zijn gemaakt, op te roepen om de vertegenwoordigers van die macht te kiezen. Deze zelden voorkomende en kortstondige uitoefening van hun vrije keuze, hoe belangrijk ook, zal niet kunnen verhinderen dat ze geleidelijk hun capaciteit om te denken, om te voelen, om voor zichzelf op te komen, zullen verliezen en zodoende langzaam maar zeker tot minder dan mensen zullen worden.

Ik zeg hierbij dat zij al gauw het enige grote privilege dat hun nog rest, niet meer zullen kunnen uitoefenen.

De democratische naties die de vrijheid in hun politieke constructies hebben

een "picket-line" voor je kantoor

geïntroduceerd, terwijl ze tegelijkertijd het despotisme in hun administratieve constitutie opvoerden, zijn tot vreemde tegenstellingen gekomen.

De mensen worden geacht niet in staat te zijn die onbelangrijke zaken waarvoor alleen gezond verstand nodig is, op te knappen.

Maar daar waar het gaat om de regering van hun land, zijn de mensen bekleed met een geweldige macht.

Zij worden beurtelings gemaakt tot de speelpoppen van hun heer - en tot diens meester. Groter dan koningen, minder dan mensen. Ze hebben alle verschillende manieren waarop je verkiezingen kunt houden uitgeput en dan nog zijn ze verbaasd en willen nog verder zoeken.

Alsof het kwaad dat zij zien niet veel eerder in hun constitutie dan in hun kiezersvolk gezocht moet worden.

Het is ook moeilijk te bevatten dat mensen bij wie de gewoonte om zichzelf te besturen volledig in onbruik is geraakt, een gepaste keuze zouden kunnen maken waar het gaat om diegenen die hen zullen besturen. En wie zal geloven dat een liberaal, wijs en energiek bestuur uit stemmen van slaafse mensen kan voortkomen..... De gebreken der bestuurders en de onkunde van de mensen zal zijn ondergang snel bewerkstelligen. En de natie die genoeg heeft van zijn afgevaardigden en van zichzelf, zal ofwel vrijere instellingen creëren ofwel zich spoedig onderdanig buigen aan de voeten van één heer en meester".

Dit betekent dat de kerk zich direct moet buigen in de aangelegenheden van de gemeenschap om haar heen, opdat de mensen een kans zullen krijgen om handelend op te treden in de zaken van alle dag die hen aangaan. Anders zal de macht van de mensen wegwijnen door gebrek aan oefening, en zal de menselijke geestkracht, ondanks een facade van democratie, ergens in het binnenste van een met sterren en strepen versierde computer als een onbruikbaar geworden gegeven worden opgeborgen.

Als ik zeg dat de kerk zich moet mengen in, dan bedoel ik zich mengen in massa organisaties in buurtgemeenschappen.

Mensen wonen in buurtgemeenschappen en alleen door organisatie kunnen de mensen zowel de macht als de kans krijgen om iets te doen. De kerk moet zich met actie en organisatie gaan bemoeien terwille van de open maatschappij en de democratie. Als wij door alle moralistische en filosofische facades die nu eenmaal deel uitmaken van de bagage van elke maatschappijvorm heen kijken en als wij zien hoe een gesloten maatschappij werkt in tegenstelling tot een open maatschappij, dan bemerken wij een aanzienlijk verschil. In een democratie mag je loyaal zijn aan vele dingen: aan je kerk, je vakbond, je zakencontacten, je politieke partij, je etnische groep, enz. Het doet er niet toe wanneer - wat vaak voorkomt - deze verschillende loyaliteiten met elkaar in conflict zijn. In een totalitaire staat word je alleen een eenvoudige, ongekwalficeerde, primaire loyaliteit aan de staat toegestaan.

Een strijdige loyaliteit wordt niet getolereerd. Je mag loyaal zijn aan je kerk, alleen als de staat voorschrijft dat je dat mag zijn en dan nog alleen als de kerk een gehoorzame organisatie is die geen vragen stelt.

Een open maatschappij wordt het beste gevrijwaard door een heel complex van particuliere organisaties, die elk een flinke hoeveelheid medestanders hebben en die allen zo actief zijn dat ze een sterke loyaliteit uit grote sectoren

van onze bevolking verdienen en aantrekken. Organisaties die op die manier sterk staan, zullen hun macht en de loyaliteit van hun aanhang niet snel opgeven aan een centrale macht. Daarom verdient het versterken van uw organisatie een hoge prioriteit voor de handhaving van de politieke openheid van onze maatschappij. Ik herhaal - dit betekent engagement en actie.

De richting die de kerkelijke dienstverlening moet nemen is het organiseren van mensen, van mensen in hun leefgemeenschappen, ofwel geografisch gezien, ofwel in belangengroepen. Dit betekent dat de geestelijken getraind moeten worden tot organisatoren, wat de missionarissen vroeger ook waren. Ik zal mijn laatste opmerkingen tot deze kwestie beperken.

Het probleem waar we ons het allereerst mee moeten bezighouden is het feit dat veel mensen innerlijk twijfelen of de grote massa wel in staat is om beslissingen voor een democratische maatschappij te nemen. Het is de schizofrenie van een vrije maatschappij, dat wij uiterlijk een vertrouwen in de mensen aanhangen en innerlijk grote moeite hebben te geloven dat wij ze kunnen vertrouwen.

Dergelijke reserves kunnen de doelmatigste en begaafdste organisator te gronde richten. Contact met veel groeperingen in de sector van de lage inkomens doet het enthousiasme voor het politieke evangelie van de democratie bepaald niet ontvlammen.

Deze desillusie komt gedeeltelijk voort uit het feit dat wij de armen romantiseren, iets wat we niet doen met de andere sectoren van de maatschappij, en gedeeltelijk omdat wanneer je met mensen praat, je een reactie van clichés te wachten staat: een hoeveelheid oppervlakkige, stereotype antwoorden en een algemeen gebrek aan informatie. In een Negergetto wordt je — als je vraagt: "Wat is er mis?" gezegd "Nou, de scholen zijn gesegregeerd". "Wat denk je dat gedaan moet worden om betere scholen te krijgen?" "Nou, ze moeten geïntegreerd worden". "Hoe?" "Nou, weet je wel . . ."

Als je dan zegt dat je dat niet weet, dan kan het zijn dat een gebrek aan kennis of een onvermogen van de kant van degene met wie je praat, omslaat in een defensieve, vijandige reactie: "Nou, jullie blanken zijn als eersten schuldig aan de segregatie". "Wij zijn er niet mee begonnen".

"Daarom is het jullie probleem en niet het onze". "Jullie zijn begonnen". "Maken jullie er nu maar een eind aan?". En als je doorduwt en vraagt: "Wat is er nog meer mis met de scholen?", krijg je als antwoord: "Nou, de schoolgebouwen zijn oud, de leraren zijn slecht". "Er moet verandering komen". Wat voor verandering?" "Nou, iedereen weet dat er verandering moet komen". En gewoonlijk is dat dan het eindpunt. Als je nog verder probeert te gaan, stuit je weer op een vijandige, defensieve reactie of trekken de mensen zich terug, omdat ze zich plotseling herinneren dat ze hier of daar een afspraak hebben. Wat organisatoren, missionarissen, opvoeders, of welke buitenstaanders ook, niet begrijpen is dat als de mensen vinden dat er voor hen niets te doen is aan een slechte situatie, en als ze zich niet bij machte voelen om die te veranderen, ze er dan ook niet over nadenken.

Waarom zou je gaan denken over wat je met \$ 1.000.000 zult gaan doen, als je geen \$ 1.000.000 hebt en als je ook nooit \$ 1.000.000 zult krijgen, tenzij je gaat fantaseren, wat op zich zelf heel abnormaal is. Met andere woorden - als je niets kunt doen - dan denk je er helemaal niet over.

Als de mensen op een zodanige manier georganiseerd zijn dat ze het in hun macht hebben om veranderingen te bewerkstelligen, dan beginnen ze, geconfronteerd met zaken als verandering, te denken en vragen te stellen over hoe ze die verandering tot stand zouden kunnen brengen. Ze zeggen dat de onderwijzers in de scholen slecht zijn. Wat bedoelen wij met een slechte onderwijzer. Wat is een goede onderwijzer? Hoe krijgen we goede onderwijzers? Als wij zeggen dat onze kinderen niet begrijpen waar de onderwijzers over praten en onze onderwijzers niet begrijpen waar onze kinderen over praten, als wij ons afvragen hoe je communicatie tot stand brengt, dan rijst de vraag waarom de onderwijzers niet met de kinderen en de kinderen niet met de onderwijzers kunnen communiceren. Waar zitten de moeilijkheden?

Waarom begrijpen de onderwijzers niet wat de waarden in onze buurt zijn? Hoe kunnen we zorgen dat ze het begrijpen? Deze en nog veel meer scherpzinnige vragen beginnen dan op te komen. Op dat moment hebben de mensen een echte kans om handelend op te treden en om condities te wijzigen; op dat moment zijn ze in staat om hun problemen te doordenken; op dat moment zijn ze competent; op dat moment zullen ze de juiste vragen naar voren brengen; op dat moment zullen ze specialisten om raad vragen en antwoorden zoeken.

Dan begin je je te realiseren dat vertrouwen in mensen niet zomaar een romantische mythe is. Maar hier zie je ook dat de eerste vereiste voor communicatie en opvoeding in de gemeenschap is dat de mensen een reden moeten hebben om te weten.

Het scheppen van het soort instrument of het soort condities als een organisatie die het weten tot een essentiële zaak maakt — en ik heb het niet over toegeven aan een fantasie en niet over een luxe — verschaft de reden.

Bedenk ook, dat een volk zonder macht niet doelbewust nieuwsgierig naar het leven is. En dat het daardoor ophoudt te leven!

Het tweede probleem waar missionarissen, organisatoren etc. mee te maken krijgen is de vraag of zij geloven in hun eigen godsdienstige boodschap. Een paar jaar geleden verklaarde ik in een interview met redacteuren van Harpers: "In een massa-organisatie kun je niet verder gaan dan de feitelijke ervaring van de mensen reikt. Men heeft mij b.v. gevraagd waarom ik nooit tegen een Katholieke priester, of een Protestantse dominee of een rabbi praat in termen van de Joods-Christelijke ethiek, de Tien Geboden of de Bergrede. Ik praat nooit in die termen, integendeel, ik benader deze mensen vanuit hun eigen belang: het welzijn van hun werk en zelfs zijn fysieke eigenschappen. Als ik ze op een moralistische manier benaderde, zou dat hun ervaring te boven gaan omdat het Christendom en het Joods Christendom de ervaring van hen, die georganiseerd zijn in een religie, te boven gaan. Deze mensen zouden naar me luisteren en ze zouden me sympathiek vinden en ze zouden me vertellen hoe nobel ik wel was.

En zodra ik de deur achter me dicht had gedaan, zouden ze hun secretaresse roepen en zeggen: Als die zak ooit terugkomt, zeg dan dat ik er niet ben. Men heeft mij herhaaldelijk gevraagd of ik dit werkelijk meende. Ik heb nooit iets ernstiger gemeend. Jullie, bijvoorbeeld, hier in dit seminarium, hebben niets te melden behalve mooie praatjes, preken en banaliteiten. Jullie hebben jarenlang in zedelijke luchtkastelen geleefd — niet in de wereld van nu, maar in de

wereld van "hopelijk ooit eens". Conflicten zijn jullie uit de weg gegaan. Nu moeten jullie leren om ze niet alleen te aanvaarden, maar zelfs te verwelkomen. Organisatie kan alleen tot stand komen rond kwesties die bij de bevolking leven en het is een simpel feit dat alle kwesties controversieel zijn. Iets als een non-controversiële kwestie bestaat niet — het is in feite een contradictie in terminis. Als jij en ik het over iets eens zijn, is er geen kwestie, als wij het niet eens zijn, dan ontstaat er een kwestie. Ik leg nu de laatste hand aan een boek waarin ik zekere universele regels voor verandering geef.

De eerste regel is: verandering betekent beweging, beweging betekent wrijving, wrijving betekent hitte en hitte betekent controversie. Zo eenvoudig is dat.

Dezelfde regel gaat op in de fysische mechanica en is nog dichter verwant aan het gebied van de sociale mechanica. Beweging betekent wrijving. De enige plaats waar je beweging zonder wrijving hebt, is ofwel buiten de dampkring, waar wrijving niet bestaat, ofwel in het hoofd van een redacteur voor godsdienstsaken, zonder benul van politiek, ofwel in een werkgroep voor ouderejaars studenten, ofwel in een kerkelijke conferentie over het onderwerp "verzoening". Ik zeg jullie dat de dagen der verzoening, zoals dat wel heette, voorbij zijn. Om precies te zijn: ze zijn er nooit geweest, behalve als een illusie van de wereld van "hopelijk ooit eens". In de wereld van nu betekent verzoening dat de ene partij de macht heeft en dat de andere partij zich daarbij neerlegt. Dan heb je verzoening, vrede en samenwerking. De kerk moet gaan leven in de wereld van nu. En zij moet beginnen daar waar wij nu zijn. Het feit dat wij het aanvaarden om in de wereld van nu te werken, betekent helemaal niet dat onze wens om te werken voor haar verandering, in de wereld "van hopelijk ooit eens" niet meer bestaat, of verwaterd, of corrupt geworden is.

Er is een groot verschil tussen die wereld van nu en die wereld van "hopelijk ooit eens". Als je dit snel door wilt krijgen, moet je iedere avond de televisie vroeg aanzetten en eens naar de reeks films kijken waarin aan het eind liefde en deugd altijd weer overwinnen. Deze wereld van "hopelijk ooit eens" duurt tot het nieuws van 11 uur en dan zitten we plotseling midden in de wereld van nu.

Zoals jullie weten overwinnen liefde en deugd daar niet altijd. In de wereld van nu handelt de mens voornamelijk uit eigenbelang. In de wereld van nu worden de goede dingen alleen om de verkeerde motieven gedaan en omgekeerd. In de wereld van nu worden constructieve dingen voornamelijk gedaan onder pressie. In de wereld van nu wordt uit alternatieven gekozen, niet op grond van wat het beste is, maar op grond van wat het minst slechte is. In de wereld van nu, is moraal voor een groot gedeelte een rationalisatie van de positie die je op een bepaald moment in een bepaald machtspatroon bekleedt. Als je een "bezitsloze" bent en je bent er op uit om wat te krijgen, dan beroep je je altijd op een wet die boven die van orde der mensen staat, omdat de bestaande wetten nu eenmaal door de status quo gemaakt worden. Als je een "bezitter" bent en je bent er op uit om te houden wat je hebt, dan praat je voortdurend over de heiligheid van de wet en hoe verantwoordelijk het is om geleidelijk te werk te gaan, via aanvaarde kanalen. In de wereld van nu speelt irrationaliteit een belangrijke rol. Het leven kun je niet logisch indelen in Romeinse cijfers I, II, en III en secties a), b), en c).

Het wordt van het hoogste belang om die irrationaliteit die deel uit maakt van het leven om ons heen, te begrijpen, te aanvaarden en erin thuis te zijn.

Op dit moment denk ik aan een verklaring die kortgeleden afgelegd werd door een van de afgevaardigden naar de Verenigde Naties van Israël, gedurende de recente crisis in het Nabije Oosten. Toen hij Israëls standpunt uiteengezet had zei hij: "Ik ben optimistisch genoeg om te geloven dat wij uiteindelijk wijs zullen worden, als we alle andere alternatieven hebben uitgeprobeerd".

Laat mij jullie een voorbeeld geven van wat ik bedoel met het verschil tussen de wereld van nu en de wereld van "Hopelijk ooit eens". Kort geleden ontmoette ik na een college aan de Stanford universiteit een Russische professor die politieke economie doceerde aan de universiteit van Leningrad.

Het begin van onze discussie was een goed voorbeeld van definities en uitgangspunten van mensen die in de wereld van nu leven.

De Rus begon met mij te vragen: "Wat is uw standpunt ten opzichte van het Communisme?" Ik antwoordde: "Dat is een slechte vraag — de echte vraag is, als wij er van uitgaan dat wij beiden werken en denken in de wereld van nu: Wiens communisten zijn het, die van u of die van ons. Als ze van ons zijn, dan zijn we natuurlijk helemaal voor. Maar zijn ze van jullie, dan zijn we natuurlijk tegen. Communisme zelf is irrelevant. De kwestie is: aan wiens kant staan ze. Als jullie geen eerste hypotheek op Castro hadden, zouden wij spreken over het recht van Cuba tot zelfbeschikking en over het feit dat een vrije verkiezing alleen mogelijk is, na een opvoedingsperiode, na de onderdrukking van Batista's dictatuur. Als u trouwens eens zou proberen om een vrije verkiezing in Joegoslavië door te duwen, dan zouden wij zelfs onze Mariniers wel eens kunnen sturen om dit soort sabotage te verhinderen. En in Formosa dito. De Rus reageerde met: "Wat verstaat u onder vrije verkiezingen buiten uw eigen land?" Ik zei: "Wel, onze definitie van een vrije verkiezing in bv. Vietnam is ongeveer dezelfde als uw definitie in uw satelietstaten: als alles zo geregeld is, dat wij gaan winnen, is het een vrije verkiezing. Anders is het verdomd terrorisme. Is dat niet uw definitie?" De reactie van de Rus was: "Nou, ja, min of meer". Ik wil met klem beweren dat dit geen cynisme is, maar realisme. Ideologieën hebben op zichzelf niet al te veel betekenis. De Russische machtspositie en haar zogenaamde ideologie of haar rationalisatie, veranderde drastisch toen men van "bezitsloze" "bezitter" werd, net als de onze toen wij van "bezitsloze" "bezitter" werden.

In de wereld van nu wordt men gedwongen om kwesties die actie vereisen, te polariseren.

Dit is iets dat men moet begrijpen.

Nog een belangrijke kwestie die de kerk onder ogen zal moeten zien, is het probleem van de communicatie. Jullie taal is ouderwets, vol clichés en werkt met onwaarschijnlijkheden. Bedenk dat verandering teweeg wordt gebracht door het waarschijnlijke te gebruiken om het onwaarschijnlijke te bewerken. Laat mij bij jullie ervaring aansluiten om jullie een voorbeeld te geven van wat ik onder communicatie versta. Wij gebruiken de Bijbel uitgebreid voor training, en wij gebruiken hem als een naslagwerk voor organisatie. Bedenk maar eens dat je in de Bijbel het verslag van twee van de grootste organisatoren van alle tijden vindt: van Mozes en Paulus. Als je de Bijbel leest als een hand-

leiding voor organisators, dan is het een van de rijkste bronnen die je maar kunt vinden. Je moet hem echter zo lezen dat hij aanslaat. Laten wij bv. de kwestie van het onderhandelen nemen. Onderhandelen is een essentieel onderdeel van de hele reeks: organisatie, conflict, onderhandeling, compromis en vooruitgang. Als mijn tekst neem ik hier Exodus 32:7-14, de Statenvertaling:

Toen sprak de Heere tot Mozes: Ga henen, klim af: want uw volk dat gij uit Egypteland uitgevoerd hebt, heeft het verdorven. En zij zijn schielijk afgeweken van de weg dien ik hun geboden had; zij hebben zich een gegoten kalf gemaakt en zij hebben zich voor hetzelfde gebogen en hebben het offerande gedaan en gezegd: Dit zijn uwe Goden, Israël, die u uit Egypteland uitgevoerd hebben. Voorts zeide de Heere tot Mozes: Ik heb dit volk gezien en zie het is een hardnekkig volk en nu laat Mij toe dat mijn toorn tegen hen ontsteke en hen vertere, zoo zal ik U tot een groot volk maken. Doch Mozes aanbad het aangezicht des Heeren zijn Gods en hij zeide: O Heere, waarom zoude uw toorn ontsteken tegen uw volk, hetwelk Gij met groote kracht en met een sterke hand uit Egypteland uitgevoerd hebt? Waarom zouden de Egyptenaren spreken zeggende: In kwaadheid heeft Hij ze uitgevoerd, dat Hij ze doodde op de bergen en opdat Hij ze verdelge van de aardbodem? Keer af van de hittigheid uws toorns en laat U over het kwaad uws volks berouwen. Gedenk aan Abraham, aan Isaak en aan Israel uwe knechten, denwelken Gij bij Uzelven gezworen hebt en hebt tot hen gesproken: Ik zal ulieden zaad vermenigvuldigen als de sterren des hemels en dit gehele land waarvan ik gezegd heb zal ik ulieden zaad geven, dat zij het erfelijk bezitten in eeuwigheid. Toen berouwde het de Heere over het kwaad hetwelk Hij gesproken had zijn volk te zullen doen.

Nu ga ik proberen om deze passage aan jullie te brengen in wat wij in onze instelling "De Alinsky Versie" noemen. De Joden hadden het Gouden Kalf aanbeden en God was razend. Hij had er dik genoeg van. Hij liet Mozes komen voor wat we, naar ik aanneem, vandaag een confrontatie zouden noemen. Bedenk dat zowel in het Oude als in het Nieuwe Testament Mozes de enige was die God ooit in levende lijve ontmoette. God ging er meteen op los. „Ik heb het ze gezegd, ik heb het ze gezegd. Ik heb ze gezegd dat ze niet moeten aanzetooien met een van die Gouden Kalveren en al die andere nepjongens en wat gebeurt er? Ze doen het toch. Die lui doen zo moeilijk dat ik me niet meer laat nemen. Kijk Mozes, het enige wat ik ooit van ze gevraagd heb is om een paar lammeren te verbranden, maar zij overdrijven het weer en moeten zondig hun gouden oorringen smelten en nou is het wel genoeg. Ze gaan er aan. En dan zorg jij maar voor een heel nieuw volk en dat nieuwe gebroed ga ik dan naar het Beloofde Land brengen”.

Mozes begon tegen te spreken en zei tegen God dat hij zich kalm moest houden. Hier moet een goede organisator die probeert om Mozes motivaties uit te vissen, zich afvragen of dit kwam omdat hij loyaal jegens zijn eigen mensen was, of dat hij het zielig voor ze vond, of omdat hij er nou eenmaal geen zin in had om een heel volk te verwekken, want hij was tenslotte al om en nabij de 125 en dat is dan wat veel gevraagd. In elk geval begon hij te marchanderen en zei: Nou kijk eens God, jij bent God, jij hebt alle troeven in handen. Wat jij wilt doen, kun je doen en niemand, maar dan ook niemand

kan je tegenhouden. Maar weet je, God, je kunt die afspraak die je met deze mensen gemaakt hebt niet zo maar uitvlakken. Herinner je je het verbond waarin je beloofde dat je ze niet alleen uit de slavernij zou halen, maar waarin je ze zo ongeveer de hele aarde beloofde? Ja, ik weet best, jij gaat zeggen dat ze van hun kant de zaak geflest hebben en dat het dus niet door gaat. Maar zo eenvoudig gaat dat niet. Jij zit er goed in. Het nieuws over dit zaakje is overal uitgelekt. Ze weten er allemaal van. Maar zoals ik al zei: Jij bent God. Doe maar en laat ze barsten. Kan het jou wat schelen als de mensen zullen zeggen: Daar gaat God. Je kunt niks geloven van wat hij je vertelt. Met die vent moet je niet in zee gaan. Zijn woord is de steen waarop het geschreven staat niet waard. Maar je bent tenslotte God, dus jij zult het wel kunnen regelen.

Toen berouwde het de Heeren over het kwaad hetwelk Hij gesproken had zijn Volk te zullen doen.

Mijn idee is dat deze interpretatie een heel wat effectievere overbrenging is van wat daar precies in de Statenvertaling beschreven is.

Mag ik ook aantekenen dat het begin van Exodus 32:7-14 veelzeggend is wat betreft het menselijk ik, waar God blijkbaar ook niet van gespeend is. Ik haal aan: 'Toen sprak de Heere tot Mozes: "Ga henen, klim af, want uw volk dat gij uit Egypteland uitgevoerd hebt, heeft het verdorven".' Het is interessant om aan te tekenen dat nu de Joden zondigen en God behoorlijk kwaad is, de mensen plotseling van Mozes zijn en Mozes degene is die ze uit de slavernij heeft gehaald, en God er niets meer mee te maken heeft, alsof hij Mozes ten eerste niet de opdracht had gegeven om naar Egypte te gaan om zijn mensen weg te voeren en ten tweede niet al die krachttoeren of wonderen verrichtte waardoor ze er tenslotte uit konden. Maar nee, nu dat hij tegen ze is, heeft Mozes het gedaan.

De geestelijkheid moet veel leren op het gebied van de communicatie, wanneer de kerken zich ooit willen bezighouden met het organiseren van mensen. In deze revolutionaire, technologische tijd van de ontwikkeling van de massamedia, van het ineensstorten van alle barrières op het gebied van de communicatie en het vervoer en alles wat de natuur vroeger nog meer in de weg stelde om het samenkomen van het mensdom te belemmeren, zijn wij beland in een situatie waar de dagen van de gesloten ethische systemen geteld zijn. De volkeren van de aarde moeten samenleven en de wereld krimpt met het uur. Samenleven betekent dat de veelvoudige ethische systemen en waarden over de aarde tot een synthese moeten komen in iets algemeen, dat aanvaardbaar is voor de mensen van deze aarde. Dit wordt een ander fundamenteel probleem van groot belang, dat de Kerk nu onder ogen moet zien. Het betekent dat de Kerk moet werken door middel van de constructie van een open ethisch waardesysteem, dat niet alleen in staat is om de voortdurende verandering van deze tijd het hoofd te bieden, maar ook voldoende buigzaam is om voortdurend door te gaan met veranderen, opdat zij in de bewegelijke maatschappij die ons te wachten staat, het hoofd boven water zal kunnen houden. Heel belangrijk zal het zijn dat het een ethisch systeem is waarmee gewerkt kan worden in de wereld van nu en niet — zoals in het verleden — in de wereld van hopelijk ooit eens. Alleen wanneer volgens deze ethische structuur geleefd kan worden in de wereld van nu, zal hij aanvaardbaar zijn voor de mensen in deze

wereld.

Wat ik hier in essentie heb gezegd is dat de Kerk zich moet toeleggen op zijn rol van vitale catalysator in het creëren van een klimaat, dat de duisternis, de ontpersoonlijking en de abstractie tegen gaat. Zij moet een belangrijke rol spelen in het creëren van politieke, sociale en economische condities waarin de mensen de mogelijkheid om actie te voeren en de macht om als vrije burgers te werk te gaan in een vrije maatschappij hebben, zodat onze huidige beschaving niet zal sterven aan burgerlijke sclerose. De kwestie die centraal staat voor de kerk van vandaag en morgen, is niet langer: Is er leven na de dood, maar is er leven na de geboorte.

Hoofdstuk VIII

over doel en middelen

Vertaling van het artikel "Of Means and Ends", gepubliceerd in Union Seminary Quarterly Review, Januari 1967.

Dit artikel zal worden opgenomen in het nieuwe boek van Alinsky "Rules for Revolution", dat zal verschijnen bij Random House, New York.

In werkelijkheid is het altijd gegaan om de vraag: heiligt dit bepaalde doel deze bepaalde middelen.

Het leven — en hoe je het leeft — is een zaak van doel en middelen. Het doel is wát je wilt bereiken, de middelen hóe je het gaat bereiken. Telkens wanneer wij het over sociale verandering hebben, komt de vraag op over wat en hoe, ofwel over doel en middelen. Een activist bekijkt deze kwestie in pragmatische en strategische termen. Voor hem bestaat er geen ander probleem. Hij denkt alleen over die middelen, waarop hij in feite kan rekenen en over de mogelijkheden, die de verschillende acties die hij kan kiezen, inhouden. Van een doel vraagt hij alleen of het haalbaar is en de moeite waard, van een middel of het zal werken. Hij zit niet vast in het geestelijk doolhof van die eeuwige zinloze vraag: "heiligt het doel wel de middelen?" Hij weet intuïtief dat de kwestie waar het in de ethiek van doel en middelen werkelijk om gaat — en altijd gegaan is — is: heiligt dit bepaalde doel deze bepaalde middelen. Als je de actie in kwestie in dit licht beziet, trekken de mist en de bewolking der semantiek, die het startschot tot de actie uitstelden of verhinderden, weldra op.

Hij weet dat het eerste beginsel van de actie de rechtvaardiging voor die actie is. Als hij weet wat er in de wereld te koop is, weet hij dat het in de tactiek die van dag tot dag moet worden vastgesteld, vooral gaat om het probleem van de beperkte middelen, die geselecteerde beperkte doeleinden rechtvaardigen, dat het gaat om het dramatiseren van een doel van niet al te veel betekenis als aanleiding tot actie of om een actie levend te houden. Als hij ervaring op dit gebied heeft, weet hij dat lang voordat de kruitdamp opgetrokken zal

zijn, zich niet alleen onverwachte middelen waar niemand op gerekend had, zullen voordoen, maar ook dat het doel zal verschuiven en veranderen. Als hij verstandig is, weet hij dat het in het leven gaat om de middelen en niet om het doel, en dat een doel, eenmaal bereikt, een middel tot een nieuw doel wordt. Hij zal begrip hebben voor Goethe die gezegd heeft: "het bezit van een geweten is een deugd voor toeschouwers, en niet voor activisten". Men kan zich niet altijd de luxe permitteren een besluit te nemen dat zowel in overeenstemming is met zijn individuele geweten, als met het welzijn van het mensdom. Het laatste moet voorgaan. In actie gaat het om het heil van de massa en niet om wat het individu goed dunkt voor zijn eigen persoonlijk heil. Wie het welzijn van de massa opoffert aan zijn individuele geweten, heeft een vertekend begrip van wat "persoonlijk heil" betekent.

De ethiek van het niets-doen

Het zijn de non-activisten, de nietsdoeners, die de enorme hoeveelheid discussie en literatuur over de zedelijke verhouding tussen doel en middelen bij elkaar brengen en die — een zeldzame uitzondering daargelaten — opvallen door gebrek aan inzicht en algemene sterilität. Het komt niet vaak voor, dat deze nietsdoeners ervaring hebben in het strijdperk van de eeuwige worsteling ten behoeve van leven en verandering. Zij zijn nooit in het soort conflict gewikkeld geweest, waar de consequenties van een mislukking voor hen persoonlijk rampzalig konden zijn. Zij kennen niet de last en de problemen die de verantwoordelijkheid voor een operatie met zich meebrengt, noch de onophoudelijke pressie om snel besluiten te nemen. Ze zijn hartstochtelijke aanhangers van een mystieke objectiviteit, waarbij hartstocht verdacht is. Zij geloven in een niet bestaande situatie, waarin de mens zonder emoties en met overleg middel en doel bepaalt en uitzet als op een zeekaart, vóór hij uitvaart op de zee der actie. Het volgende gezegde van Alfred North Whitehead moet in hun ogen op een andere planeet van toepassing zijn: "wij kunnen niet eerst denken en dan handelen. Vanaf het ogenblik van onze geboorte zijn wij verwickeld in actie en kunnen wij er alleen bij vlagen richting aan geven door er over na te denken". De nietsdoeners dragen gewoonlijk het teken van Cain op hun tong en zijn herkenbaar aan een à twee tekenende uitspraken: "wij zijn het eens met het doel, maar kunnen ons niet verenigen met de middelen", ofwel, "dit is prematuur". Zij die moraliseren over de verhouding tussen doel en middelen ofwel de nietsdoeners, blijven altijd zitten met hun doel zonder middelen. Zij zijn het toppunt van onzedelijkheid en doen ons levendig denken aan de woorden van Edmund Burke: "het kwaad triomfeert alleen als de goede mensen niets doen". Ze worden voortdurend geobsedeerd door de zedelijkheid van de middelen die door de bezitslozen tegen de bezitters gebruikt worden, terwijl ze beter eens bij zichzelf te rade konden gaan wat hun werkelijke politieke standpunt is. Ze zijn in feite passieve bondgenoten van de bezitters en hun veroordeling van de ethiek van de middelen die door de bezitslozen gebruikt worden, komt uit dit de facto politieke standpunt voort. Diegenen die instemmen met het deuntje: "wij zijn het eens met het doel, maar niet de middelen" maken als puntje bij paaltje komt deel uit van de categorie van de bezitters, of van de status quo, en in het diepste van hun hart zijn ze het helemaal niet eens met het doel, laat staan met de middelen.

Dit zijn de mensen waar Jaques Maritain het over heeft als hij zegt: "de vrees om onszelf vuil te maken door ons bezig te houden met het verloop der geschiedenis is geen deugd, maar een manier om de deugd te ontlopen". Deze nietsdoeners waren dezelfde mensen die er de voorkeur aan gaven de Nazi's niet te bevechten op de enige manier waarop ze bevochten konden worden; dezelfde mensen die hun gordijnen dicht deden om het schandelijke schouwspel van het wegslepen van de Joden en politieke gevangenen buiten te sluiten; dezelfde mensen die onder vrienden klaagden over hoe afschuwelijk het allemaal was en die niets deden. Het toppunt van onzedelijkheid. Het alleronzedelijkste middel is het gebruiken van geen middel. Dit soort politieke naïvelingen nam ook zo intensief en strijdvaardig deel aan het klassieke idealistische debat in de oude Volkenbond over het ethisch verschil tussen defensieve en offensieve wapens.

Uit hun positie blijkt dat zij weinig of geen realistisch begrip hebben van de wereld zoals hij is. Ze zijn zo huiverig voor actie dat zij hun toevlucht zoeken in een ethiek die zover afstaat van de politiek van het dagelijks leven, dat die alleen op engelen van toepassing kan zijn en niet op mensen. De normen volgens welke wij oordelen, moeten geworteld zijn in de waaroms en de daaroms van het leven zoals het geleefd wordt, in de wereld zoals hij is en niet in het luchtkasteel van de wereld zoals hij zou moeten zijn.

Elf zedelijke regels

Hier volgen 11 regels met betrekking tot de ethiek van doel en middelen.

1. De mate waarin men zich bezighoudt met de ethiek van doel en middelen is omgekeerd evenredig met de mate waarin men persoonlijk bij een kwestie betrokken is. Als we er niet onmiddellijk bij betrokken zijn, zitten wij boordevol zedelijkheid. La Rochefoucauld heeft het als volgt gezegd:

"we zijn allemaal flink genoeg om anderomans tegenslagen te dragen". Bij bovengenoemde regel hoort een als het ware parallel lopende regel: hoe verder wij van de plaats van het conflict af zijn, des te intensiever houden wij ons bezig met de ethiek van doel en middelen.

2. Het oordeel over de ethiek van doel en middelen is en was altijd afhankelijk van de politieke positie van hen die het oordeel moesten geven. Wanneer iemand actief tegen de bezetting van de Nazi's was en het ondergronds verzet steunde, maakte hij gebruik van middelen als moord, tereur, vernieling van eigendom, het oplazen van tunnels en treinen en ontvoering, en was hij bereid om onschuldige gijzelaars op te offeren om zijn doel "de Nazi's te verslaan" te bereiken. Al diegenen die tegen het zegevieren van de Nazi's waren, beschouwden het ondergronds verzet als een geheim leger van onzelfzuchtige, vaderlandslievende idealisten, onvoorstelbaar moedig en bereid om hun leven te geven voor hun zedelijke principes en overtuiging. De bezettingsautoriteiten beschouwden hen als terroristen, moordenaars en saboteurs, kortom als mensen die geloofden dat het doel alle middelen heiligt — en die volgens een mystieke oorlogs-etiquette volledig onethisch handelden. Ieder die een vreemd land bezet, zal verzet tegen die bezetting in een dergelijk licht zien.

Toch gaat het in zo'n conflict voor alle partijen maar om één ding: de overwinning. Op leven en dood. De Amerikanen vinden de Declaration of Independence een prachtig document en een bevestiging van de rechten van de

mens. De Britten vonden deze zelfde verklaring een schandaal. Er was zoveel in weggelaten, dat het document misleidend was.

De Bill of Particulars van bovengenoemde verklaring noemt de redenen voor de Revolutie en somt wel al het onrecht op, dat naar de mening van de kolonisten Engeland hen had aangedaan, maar niet de weldaden. Er werd niet vermeld dat de koloniën van het Britse Rijk voedsel in tijd van hongersnood, medicijnen in tijd van ziekte, soldaten in tijd van oorlog tegen Indianen en andere vijanden gekregen hadden en nog andere vormen van directe en indirecte hulp, die bijgedragen had tot het voortbestaan van de koloniën. Ook werd er niet gepraat over het groeiend aantal bondgenoten en vrienden in het Britse Lagerhuis en de hoop dat er spoedig een wetgeving zou komen, die een eind zou maken aan het onrecht waaronder de koloniën gebukt gingen.

Jefferson, Franklin en anderen waren eerbare mensen, maar zij wisten heel goed dat de Declaration of Independence een oproep tot oorlog was. Zij wisten ook dat als ze een lijst zouden maken van alle constructieve weldaden van het Britse Rijk jegens de kolonisten, de oproep minder dringend zou klinken en dat op die manier de Revolutie zich zelf de das om zou doen. Het had best kunnen zijn dat het resultaat dan een document geweest was dat aantoonde, dat het gelijk voor 60% aan de kant van de Amerikanen en voor 40% aan de kant van de Britten was — en dat er dus vanwege die 20% (of eigenlijk 10%) een Revolutie moest komen. Wie echter gelooft dat een man zijn vrouw en kinderen, zijn huis en zijn oogst op het veld achterlaat om een geweer te pakken en zich aan te sluiten bij het revolutionaire leger vanwege die 10 of 20% menselijke gerechtigheid, is niet in het bezit van zijn volle verstand.

De Declaration of Independence moest als oorlogsverklaring zijn wat het ook was, nl. een verklaring dat de zaak van de kolonisten voor 100% rechtvaardig was en de rol van de Britse regering voor 100% slecht en onrechtvaardig. De Amerikaanse zaak moest een en al lieleblanke rechtvaardigheid zijn met alle engelen aan hun kant, en die van de Britten een en al zwarte boosaardigheid, waar duidelijk de duivel in gemengd was. Er is nog nooit oorlog geweest waarin de vijand of de eigen zaak grijs gekleurd waren. Het weglaten van de weldaden van de Britten in de Declaration of Independence was politiek gesproken volkomen gerechtvaardigd. Vanuit het Britse standpunt was het bedrog met voorbedachte rade.

De geschiedenis is vol zedelijke oordelen die de politiek als basis hebben. Wij veroordeelden het feit dat Lenin in 1917 geld van de Duitsers accepteerde, maar bewaarden een discreet stilzwijgen toen onze kolonel William B. Thompson in hetzelfde jaar een miljoen dollar aan de anti-Bolsjewieken in Rusland schonk. Toen wij in de Tweede Wereldoorlog bondgenoten van de Sovjet-Russen waren, hadden we niets dan lof voor de Communistische guerilla tactiek — toen de Russen die tijdens de invasie in Rusland tegen de Nazi's gebruikten. Nu dezelfde tactiek door de Communistische strijdkrachten in een ander deel van de wereld tegen ons wordt gebruikt, protesteren wij hevig. De middelen van de tegenpartij — als zij tegen ons gebruikt worden — zijn altijd immoreel en onze middelen zijn altijd ethisch en geworteld in de hoogste menselijke waarden. In zijn stuk "Man and Superman" toonde George Bernhard Shaw op indringende wijze de variaties aan van ethische de-

finities, al naar gelang het standpunt dat men inneemt. Uit een conversatie tussen Mendoza en Tanner: Mendoza: "ik ben een rover — ik voorzie in mijn levensonderhoud door de rijken te beroven". Tanner: "ik ben een heer, ik voorzie in mijn levensonderhoud door de armen te beroven. Geef me de hand".

3. In oorlog heiligt het doel bijna alle middelen.

Het verdrag van Genève wordt wat betreft de behandeling van krijgsgevangenen en het gebruik van kernwapens alleen in acht genomen, omdat de vijand of zijn potentiële bondgenoten revanche zouden kunnen nemen. De woorden van Winston Churchill tot zijn privésecretaris enkele uren voor de Nazi's de Sovjet Unie binnen vielen, zijn tekenend voor de politiek van doel en middelen in oorlogstijd. Nadat Churchill op de hoogte was gesteld van wat er te gebeuren stond, vroeg zijn secretaris hoe hij, de Britse anti-communist bij uitnemendheid, zich kon verzoenen met het feit dat hij aan dezelfde kant als de Russen stond. Zou hij het niet pijnlijk en moeilijk vinden om zijn regering te vragen de Communisten te steunen? Churchill's antwoord was duidelijk en afdoend: "helemaal niet. Ik heb maar één doel; de vernietiging van Hitler en hierdoor is mijn leven veel eenvoudiger geworden. Als Hitler de hel zou binnenvallen, zou ik in het Lagerhuis op zijn minst een goed woord voor de duivel doen".

In de Burgeroorlog aarzelde Lincoln niet de habeas corpus wet te schorsen en de instructie van de Chief Justice van de Verenigde Staten in de wind te slaan. Zo ook schoof Lincoln, toen hij er van overtuigd was dat militaire commissies burgers moesten berechten, de onwettigheid van zijn handeling terzijde met de woorden dat het onvermijdelijk was met het oog op de algemene veiligheid. Hij geloofde dat de burgerlijke rechtbanken machteloos stonden tegenover de oproerige activiteiten van de burgers. "Ik zou een eenvoudige jonge soldaat die deserteert, moeten doodschieten, terwijl ik geen haar op het hoofd van degene die hem aanspoort tot desertie, mag krenken?"

4. Het oordeel over de ethiek van doel en middelen moet geveld worden in de context van de tijd waarin de actie plaats vond, en niet vanuit enig ander tijdstip.

Een voorbeeld hiervan is de Boston Massacre.

"De Britse gruweldaden alleen waren echter niet voldoende om de mensen te overtuigen dat er in de nacht van de 5e maart een moord gepleegd was. Patrick Carr bekende op zijn sterfbed dat de mensen uit de stad de aanvallers waren geweest en dat de soldaten gevuld hadden uit zelfverdediging. Deze onvoorzien herroeping door een van de martelaren die op sterven lag omkleed met het aureool van heiligheid, verleend door Sam Adams, deed paniek ontstaan in de gelederen van de patriotten. Maar Adams torpedeerde Carr's getuigenis in de ogen van alle vrome New Englanders door er op te wijzen dat hij een Ierse "paap" was die waarschijnlijk toen hij stierf de Rooms Katholieke Kerk nog aanhing. Toen Adams klaar was met Patrick Carr, durfden zelfs de Tories hem niet meer aan te halen om te bewijzen dat de burgers van Boston verantwoordelijk waren voor de Massacre (slachtpartij, bloedbad)".

De Britten vonden dit een valse en verdorven huichelarij en een immoreel middel, karakteristiek voor de Revolutionairen of de Zonen van de Vrijheid. Maar de Zonen van de Vrijheid vonden Sam Adams handeling een briljante

strategie en een van God gegeven reddingsboei. Nu kunnen wij er op terugkijken en Adams handeling in hetzelfde licht zien als de Britten, maar we moeten wel bedenken dat we vandaag niet in een revolutie tegen het Britse Rijk verwickeld zijn.

Ethische normen moeten elastisch zijn om met de tijd mee te kunnen rekken. In de politiek moet de ethiek van doel en middelen begrepen worden volgens de regels die ik hier geef. De Geschiedenis zit vol met dit soort voorbeelden zoals b.v. de tegenstelling tussen onze positie inzake de vrijheid ter zee in 1812 en 1917 én in 1962 tijdens de blokkade van Cuba, of ons bondgenootschap in 1942 met de Sovjet Unie tegen Duitsland en Japan en de omgekeerde opstelling minder dan een decennium later.

Lincoln's schorsing van de habeas corpus, het in de wind slaan van een instructie van de Chief Justice van de Verenigde Staten en het onwettig gebruik van militaire commissies om burgers te berechten, waren handelingen die door dezelfde man verricht werden die 15 jaar eerder gezegd had: "begrijp wel dat ik niet zeg dat er geen slechte wetten zijn of dat er geen grieven zijn voor het herstel waarvan er geen wettelijke regelingen zijn. Zoiets wil ik helemaal niet zeggen. Maar ik wil wel zeggen dat, al moeten slechte wetten veranderd worden, wij ze bij wijze van voorbeeld toch zolang ze van kracht zijn met godsdienstige observantie naleven".

Dit was dezelfde Lincoln die enige jaren vóór hij de Proclamatie van de Emancipatie tekende, in zijn Eerste Inaugurale Rede zei:

"Ik haal slechts aan uit een van die toespraken, waarin ik verklaarde: het ligt niet in mijn bedoeling om mij direct of indirect te bemoeien met het instituut van de slavernij in die Staten, waar het nog bestaat. Ik voel er niet voor en ik geloof niet dat de wet mij het recht geeft om dit te doen. Diegenen die mij benoemden en die mij kozen, waren volledig op de hoogte dat ik deze en meer van dergelijke dingen gezegd heb en dat ik ze nooit herroepen heb".

Diegenen die Lincoln's verandering van positie ethisch onjuist vinden, hebben een wonderlijk en onwerkelijk beeld van een statische wereld die nooit verandert, waarin men standvastig bepaalde zogenaamde principes of posities aanhangt. In de politiek van het menselijk leven is standvastigheid geen deugd. Standvastigheid bestaat in feite niet. Standvastigheid betekent stilstaan of niet bewegen. En mensen moeten zich aan de veranderde tijden aanpassen of sterven.

Een duidelijk voorbeeld van dit alles is de verandering in Jefferson's houding nadat hij President geworden was. Jefferson had President Washington onophoudelijk aangevallen omdat hij als uitgangspunt voor elke beslissing het nationaal eigenbelang nam. Hij had hevige kritiek op de President en noemde hem bekrompen en zelfzuchtig. Hij betuigde dat beslissingen genomen moesten worden op basis van het wereldbelang, om de verbreiding van de ideeën van de Amerikaanse Revolutie aan te moedigen. Hij zei dat het feit dat Washington het nationaal belang aanhing, een verraad aan de Amerikaanse Revolutie betekende. Echter, vanaf het moment dat Jefferson President van de Verenigde Staten geworden was, was elke beslissing die hij nam, gebaseerd op het nationale eigen belang.

5. Hoe meer middelen men tot zijn beschikking heeft, des te meer houdt men zich bezig met de ethiek van doel en middelen en vice versa.

Als de activist moet besluiten welke middelen hij gaat gebruiken, is zijn eerste criterium welke middelen hij tot zijn beschikking heeft. Zijn uitgangspunt bij het wegen en kiezen van deze middelen is of zij zullen werken. Een middel dat niet zal werken is geen middel, maar onzin. Morele factoren kunnen hun intrede doen als het gaat om een keuze tussen alternatieve middelen die een gelijk effect beloven. Maar een dergelijke luxe is niet voor iedereen weggelegd en wanneer men maar over een enkel middel beschikt, zal de vraag naar de zedelijke inhoud van dat middel niet opkomen. Dat ene middel krijgt automatisch een moreel tintje. De rechtvaardiging hiervan ligt in die eeuwige roep van het mensdom door de eeuwen heen: "ik kon niet anders". Omgekeerd gaat een veilige positie, met een keuzemogelijkheid uit een aantal effectieve en krachtige middelen, altijd gepaard met bezorgdheid over ethiek en gemoedsrust. Mark Twain beschrijft dit op bewonderenswaardige wijze als "het kalme vertrouwen van een Christen die 4 azen in zijn hand heeft".

6. Hoe onbelangrijker het gewenste doel, des te gemakkelijker kan men zich veroorloven de zedelijke toelaatbaarheid van de middelen te toetsen.

7. In het algemeen is slagen of falen van de grootste betekenis ter bepaling van wat zedelijk verantwoord is of niet.

Het oordeel van de geschiedenis is in grote mate afhankelijk van het uiteindelijk resultaat. Slagen of falen bepaalt of iemand een verrader of een vaderlandslievende held is. Sir John Harrington zei zeer terecht: "verraad wordt nooit beloond. En waarom? Wel, als het wel beloond is durft niemand het meer verraad te noemen".

8. Of een middel zedelijk verantwoord is of niet, wordt bepaald door het moment waarop het gebruikt wordt b.v. met de overwinning in zicht, of als de nederlaag dreigt.

Als de overwinning in zicht is, kan het immoreel zijn om een bepaald middel te gebruiken, terwijl de vraag over de zedelijke inhoud nooit zou opkomen als datzelfde middel gebruikt was tijdens een hopeloze situatie om een nederlaag te voorkomen. Kortom, wat zedelijk is wordt bepaald door het feit of men aan het winnen of aan het verliezen is. Sinds mensenheugenis is doden uit noodweer altijd gerechtvaardigd geweest. Laten we dit principe eens toepassen op het meest in het oog springende voorbeeld van de kwestie van het zedelijk verantwoord zijn van een middel, die de wereld op dit moment bezighoudt. Hadden de Verenigde Staten het zedelijk recht om een atoombom op Hiroshima te gooien? Toen het gebeurde waren de Verenigde Staten verzekerd van de overwinning. Japan had in de Grote Oceaan een onafgebroken reeks nederlagen geleden. Wij hadden een luchtbasis in Okinawa van waaruit wij de vijand aan één stuk door konden bombarderen. De Japanse luchtmacht was gedecimeerd, evenals hun zeemacht. In Europa was de overwinning behaald en dat maakte de Europese lucht-, zee- en landmacht vrij ten behoeve van de Grote Oceaan. Ook Rusland was bezig in actie te komen voor de genadeslag en een aandeel in de buit. Het was absoluut zeker dat Japan ging verliezen en de enige vraag was hoe en wanneer de laatste klap toegediend zou worden. Wij gooiden de bom, om redenen die bekend zijn en dat was het begin van een wereldwijd debat over de vraag of het doel: een eind aan de oorlog maken, dit middel wel heiligde.

Ik ben van mening dat, als de atoombom kort na Pearl Harbor was gereed

gekomen, toen wij geen enkel middel hadden om ons te verdedigen, toen het grootste deel van onze vloot in de Grote Oceaan op de zeebodem lag, toen het land een invasie aan de Westkust vreesde, toen wij ons ook nog moreel verplicht hadden om Europa in de oorlog te helpen; ik ben van mening dat het gooien van de bom op dat moment algemeen toegejuicht zou zijn als een rechtvaardige straf voor de gewetenloze vijand, die alle regels van eerlijk spel had overtreden en waarmee het nu ging om er op of er onder.

Het gebruik van de bom was dan geroemd en aangevoerd als bewijs dat goed altijd over kwaad triomfeert. Of het gebruik van de bom wel zedelijk verantwoord was zou op dat moment niet ter discussie gesteld zijn en de aard van het huidige debat was heel anders geweest. Diegenen die het met deze bewering niet eens zijn, kunnen zich de geestesgesteldheid van de wereld in die tijd niet meer herinneren. Het zijn dwazen of leugenaars of allebei.

Met andere woorden, het verschil in het gebruik van een middel om een bepaald doel te bereiken, namelijk het gooien van een atoombom in een tijd dat de nederlaag dreigt of in een tijd dat de overwinning zeker is, zou een enorme invloed gehad hebben op de vraag naar de zedelijke verhouding tussen doel en middelen. Het zou in feite beslissend geweest zijn. Het mensdom heeft zelfverdediging altijd ethisch verantwoord geacht en gaf in deze omstandigheden zelfs zijn sanctie aan het doden van andere menselijke wezens.

9. Ieder middel dat effectief is, wordt door de tegenstander automatisch onzedelijk genoemd.

Eén van de grote helden uit de Revolutie was Francis Marion uit South Carolina, die in de Amerikaanse geschiedenis onsterfelijk is geworden als de "moerasvos". Marion was een uitgesproken revolutionaire guerillastrijder en hij en zijn mannen gingen te werk in de traditie en met de tactieken waar ook huidige guerillastrijders gebruik van maken. Zij bemoeilijkten de plannen en de operaties van Cornwallis en het Britse leger en stuurden ze in de war. De Britten die hem niet aankonden en die woedend waren dat zijn operaties zo doeltreffend waren, noemden hem een misdadiger en beschuldigden hem er van, dat hij zich in de oorlog niet gedroeg als een heer en een Christen. Zij verwierpen zijn gebrek aan zedelijk besef en zijn gebruik van guerilla-middelen voor het doel: het winnen van de Revolutie, onverbiddelijk.

10. Men moet doen wat men kan met wat men heeft en het dan zedelijk inkleden.

Wanneer men wil bepalen wat voor middelen in een actie voor een bepaald doel gebruikt kunnen worden, gaat het in de eerste plaats om: Wat voor middelen hebben wij tot onze beschikking? Dit vereist een schatting van alle machtsmiddelen en hulpbronnen die aanwezig zijn en eventueel te gebruiken zijn. Hierbij behoort het napluizen van de factoren, die weliswaar verschillend zijn, maar die op een gegeven moment zowel de mogelijkheid in zich verenigen tot het scheppen van de meest gewenste omstandigheden als tot het aanpassen van de zienswijzen van de bevolking aan het klimaat, dat er onder de bevolking heerst.

Kwesties als welke volgorde in de tijd, hoeveel tijd er nodig is en hoeveel tijd beschikbaar, moeten in aanmerking genomen worden. Is de tegenpartij zo machtig dat hij wetten kan schorsen of veranderen? Heeft hij de politie dermate onder de duim, dat een wettige en ordelijke ommekeer niet mogelijk is?

Als het om een revolutie gaat — heb je dan de nodige wapens? Van de middelen die je tot je beschikking hebt hangt het af of je bovengronds of ondergronds gaat opereren, of je snel of langzaam te werk zult gaan, of je veel omvattende veranderingen probeert te bereiken, of kleine dingen recht zult trekken, of je passief of actief verzet gaat plegen en of je überhaupt wel in actie zult komen. Een realistisch voorbeeld van dit alles vindt men in Trotsky's samenvatting van de beroemde April Thesis van Lenin — die kort nadat Lenin uit ballingschap terugkeerde, uitgegeven werd.

Lenin zei: "De taak van de Bolsjewieken is het Imperialistisch Regiem omver te werpen. Maar deze regering steunt op de Sociaal Revolutionairen en de Mensjevieten, die op hun beurt weer gesteund worden door het vertrouwen van grote mensenmassa's. Wij zijn in de minderheid. In deze omstandigheden kan er voor ons geen sprake zijn van geweldpleging".

Waar het in Lenin's speeches uit die tijd op neer kwam was: "Zij hebben de geweren en dus zijn wij voor vrede en voor hervorming via legale middelen. Zodra wij de geweren hebben, komt er verandering door de kogel". En zo is het ook gebeurd.

Een uitstekend voorbeeld van het kiezen van middelen is Mahatma Gandhi en de ontwikkeling van het passief verzet. Ook hier zien wij de inwerking die de tijd heeft op zedelijke equivalenten, als gevolg van de zich veranderende omstandigheden en posities, die corresponderen met het machtspatroon van Gandhi en zijn volgelingen, toen ze van bezitslozen tot bezitters werden en het doel dat zij zich gesteld hadden, uiteraard verschoof van krijgen naar houden. Met betrekking tot de verhouding van doel en middelen wordt Gandhi in de hele wereld gezien als een zedelijk zeer hoogstaand mens. We mogen aannemen dat er mensen zijn die geloven dat als Gandhi nog geleefd zou hebben, de invasie in Goa — of welke gewapende invasie dan ook — nooit zou hebben plaats gevonden.

Op dezelfde manier zouden politieke naïevelingen nooit hebben geloofd dat Nehru, de grote voorstander van geweldloosheid, de invasie goedkeurde, want Nehru had in 1955 gezegd: "Wat zijn de fundamentele elementen van onze Goa politiek. In de eerste plaats moeten vreedzame middelen gebruikt worden. Dit is essentieel voor ons als wij niet alles wat ten grondslag ligt aan onze politiek en ons gedrag, op willen geven. Wij verwerpen het gebruik van niet-vreedzame middelen absoluut".

Gandhi was een man die zeer duidelijk geheel toegewijd was aan geweldloosheid en aan de liefde voor de mensheid, zijn vijanden daarbij inbegrepen. Zijn doel was India vrij van vreemde overheersing te maken en zijn middel was passief verzet. De geschiedenis, de religieuze en zedelijke opinie hebben Gandhi in een mythe verweven en vele mensen vinden het bijna heiligschennis om de vraag te stellen of de procedure of middel van het passief verzet niet eenvoudig het enige intelligente, realistische en doelmatige programma was dat Gandhi tot zijn beschikking had. Voorts ook of de "zedenleer" die zijn politiek van passief verzet omsloot, niet in grote mate een rationalisatie was om een pragmatisch programma met een wenselijk en essentieel kleed van zedelijkheid te omhullen.

Laten we dit geval eens nader bekijken. In de eerste plaats moest Gandhi net als ieder ander die een sociale actie leidt, de middelen waarover hij kon be-

schikken, onderzoeken. Als hij in het bezit van geweren was geweest, had het best kunnen zijn dat hij die tegen de Britten in een gewapende revolutie had gebruikt, volgens de beste tradities der gewelddadige vrijheidsrevolutie. Maar Gandhi had geen wapens en als hij ze wel gehad had, dan waren er geen mensen geweest die ze konden gebruiken. In zijn autobiografie tekent hij aan hoe verbaasd hij was over de passieve en onderdanige houding van zijn volk, dat geen verzet pleegde en absoluut geen neiging had om zich op de Britten te wreken.

"Toen ik voort ging met mijn onderzoek naar de wreedheden die jegens het volk waren begaan, kwam ik verhalen over de tyrannie van de Regering en over de despotische willekeur van haar ambtenaren tegen waar ik nauwelijks op voorbereid was en zij vervulden mij met een diepe droefheid. Het verbaasde mij toen en het verbaast mij nog steeds, dat een gebiedsdeel dat in de oorlog het grootste aantal soldaten aan het Britse Rijk geleverd had, al deze grove excessen zo deemoedig had aanvaard".

Gandhi's verbazing over het feit dat de mensen "al deze excessen zo deemoedig hadden aanvaard" is een tamelijk vreemde reactie voor iemand die al bekeerd was tot satyagraha ofwel de geest van het passief verzet. Gandhi en zijn volgelingen hebben het feit dat hun mensen blijkbaar niet in staat waren om georganiseerd, effectief gewelddadig verzet tegen onrecht en tyrannie te plegen, herhaaldelijk betreurd. Zijn eigen ervaring werd nog versterkt door eindeloze herhalingen van de kant van alle Indiase leiders, dat India fysiek niet in staat was om oorlog te voeren tegen haar vijanden. Velerlei redenen werden hiervoor aangevoerd, o.a. de zwakte, het gebrek aan wapens, het feit dat hun capaciteit tot verzet gebroken was en meer van dat soort argumenten. Pundit Jawaharlal Nehru beschreef de Hindoes in die dagen als een ontmoedigde, schuwe, hopeloze massa, door elke sterkere belangengroep verdrukt en onderdrukt en niet tot enig verzet in staat. Geconfronteerd met deze situatie keren we terug tot waar wij gebleven waren, namelijk bij het feit dat Gandhi de middelen die hem ter beschikking stonden, moest onderzoeken en taxeren. Er is gezegd dat als hij in het bezit van wapens was geweest, hij die gebruikt had. Men baseert dit op de Onafhankelijkheidsverklaring die Mahadma Gandhi op 26 januari 1930 uitgaf en waarin hij spreekt over de viervoudige ramp die het land getroffen had. Zijn vierde beschuldiging tegen de Britten luidt als volgt: "Gedwongen geestelijke ontwapening heeft ons ontmand en de aanwezigheid van een vreemd bezettingsleger dat met dodelijke precisie gebruikt wordt om de geest van verzet in ons te onderdrukken, heeft ons zover gebracht dat wij denken dat wij niet voor ons zelf kunnen zorgen en niet in staat zijn om ons te verdedigen tegen vreemde agressie of zelfs maar onze huizen en onze families te verdedigen".

In deze woorden ligt een duidelijke suggestie dat als Gandhi de wapens gehad had om gewelddadig verzet te plegen en de mensen om ze te gebruiken, dit middel niet zo zonder meer verworpen was als de wereld graag zou willen geloven. In verband hiermee kunnen we ook aantekenen dat, toen India zich van zijn onafhankelijkheid had verzekerd en Nehru geconfronteerd werd met een geschil met Pakistan over Kashmir, hij niet aarzelde om gewapend geweld te gebruiken. De machtsverhoudingen lagen toen anders.

India had nu de wapens en een leger dat opgeleid was in het gebruik van deze

wapens. Iedere suggestie dat Gandhi het gebruik van geweld afgekeurd zou hebben wordt door Nehru zelf ontkend. "Het was een vreselijke tijd. Toen ik het nieuws over Kashmir hoorde, wist ik dat ik meteen moest handelen en wel met geweld. Maar ik voelde mij bezwaard, zowel verstandelijk als emotioneel, omdat ik wist dat dit eventueel tot oorlog kon leiden, zo kort nadat onze onafhankelijkheid bereikt was volgens de filosofie van de geweldloosheid. Het was een afschuwelijke gedachte. Toch deed ik wat ik deed. Gandhi zei niets dat op zijn afkeuring wees. Ik moet zeggen dat dit een grote opluchting was. Als Gandhi, de felle voorstander van geweldloosheid, geen bezwaar had, maakte dat mijn taak veel lichter. Ik werd hierdoor in mijn idee gesterkt dat Gandhi zich kon aanpassen".

Als wij bekijken welke middelen hij tegen de Britten kon gebruiken, speelt er nog een ander criterium, waar wij het al eerder over hadden: dat het soort middel dat verkozen wordt en hoe er gebruik van wordt gemaakt, voor een belangrijke mate afhankelijk is van wat voor soort vijand je het hoofd moet bieden, of wat het karakter van je tegenpartij is. Gandhi's tegenpartij maakte niet alleen doelmatig gebruik van passief verzet mogelijk, maar lokte het praktisch uit. De vijand was een Britse regering die gekenmerkt werd door een oude, aristocratisch-liberale traditie en levenswijze. De regering verleende de bewoners van de koloniën heel wat vrijheid en was altijd te werk gegaan volgens het patroon, volgens hetwelk revolutionaire leiders die uit de koloniale geleiders opkwamen, gebruikt, weggewerkt of omgekocht werden ofwel onschadelijk gemaakt door gevlei, bijzondere privileges of corruptie. Een dergelijke tegenpartij zou de verkozen tactiek van het passief verzet tolereren en er uiteindelijk voor zwichten. Het passief verzet van Gandhi zou in een totalitaire staat als die van de Nazi's nooit enig succes gehad hebben. Het valt te betwijfelen of hij in dergelijke omstandigheden ooit op het idee van passief verzet gekomen zou zijn. Men heeft wel gezegd dat Gandhi, die in 1869 geboren werd, het totalitarisme nooit gekend en begrepen heeft en dat zijn verzet volledig gebaseerd was op het karakter van de Britse regering en wat zij vertegenwoordigde. George Orwell heeft in zijn essay "Reflection on Gandhi" hier enige rake opmerkingen over gemaakt: "Hij geloofde dat de wereld wakker geschud moest worden en dat is alleen mogelijk als de wereld de kans krijgt te horen wat je doet. Het is niet duidelijk hoe Gandhi's methoden toegepast kunnen worden in een land waar tegenstanders van het regiem midden in de nacht verdwijnen en waar verder nooit meer iets van gehoord wordt. Zonder persvrijheid en vrijheid van vereniging en vergadering is het niet alleen onmogelijk om een beroep op de opinie van de buitenwereld te doen, maar is het ook onmogelijk om een massa-beweging op te zetten of zelfs maar je tegenstander van je plannen op de hoogte te brengen".

Vanuit een pragmatisch standpunt was passief verzet niet alleen mogelijk, maar was het ook het meest effectieve middel dat in India gekozen kon worden voor het doel: India van de Britse overheersing af te helpen. Gandhi was een organisatorisch genie en wist dus dat de grootste handicap in de situatie omgezet moest worden in het voornaamste pluspunt. Kortom: omdat hij wist dat hij geen gewelddadige actie van deze grote slome massa passievelingen kon verwachten, organiseerde hij de apathie. Hij gaf er een doel aan. Voor de Hindoes, die algemeen bekend zijn met Dharna, is passief verzet geen on-

bekende grootheid. Als je het heel eenvoudig wil stellen zei Gandhi: "Kijk, nu jullie hier toch allemaal zitten, waarom gaan jullie niet daar zitten en als je daar toch zit, roep dan: "Wij willen nu onafhankelijk zijn".

Dit brengt ons tot een andere vraag aangaande het zedelijk verband tussen middel en doel. Wij hebben al eerder opgemerkt dat het mensdom in feite verdeeld is in drie groepen: de bezitslozen, zij, die weinig bezitten maar meer willen hebben en de bezitters. De bezitters willen houden wat zij hebben. Daarom willen zij de status quo handhaven en willen de bezitslozen die veranderen. De bezitters maken gewoonlijk het soort wetten en kiezen het soort rechters, dat de status quo handhaaft. Daarom zijn de bezitslozen vanaf mensenheugenis gedwongen geweest om een beroep te doen op een wet die hoger is dan door mensen gemaakte wetten. En daarom konden zij middelen gebruiken die volgens de geldende wetten meestal illegaal en bijna altijd onzedelijk waren. De bezitslozen zeggen dat hun middelen wel degelijk zedelijk verantwoord zijn volgens deze wet die hoger is dan door mensen gemaakte wetten, en volgens wat hen van nature toekomt. De bezitters ontwikkelen hun eigen moraal om de onderdrukking en wat ze al niet meer gebruiken om de status quo te handhaven, te rechtvaardigen. Maar als de bezitslozen slagen en bezitters worden, dan is het hun beurt om te proberen te houden, wat zij hebben en veranderen hun middelen en hun zedelijkheidsbesef met hun nieuwe plaats in het machtspatroon.

Dit was heel duidelijk toen het Indiase Nationaal Congres acht maanden nadat de onafhankelijkheid bereikt was, passief verzet onwettig verklaarde. Dat zij het middel van passief verzet gebruikten hadden tegen de vorige bezitters was heel acceptabel, maar nu zij aan de macht waren, pasten zij er wel voor op dat het tegen hen gebruikt werd. Nu ze bezitslozen af waren, deden ze geen beroep meer op die wet die hoger is dan door mensen gemaakte wetten. Nu zij de wetten maakten, prefereerden zij door mensen gemaakte wetten. Wij hoeven eigenlijk al niet meer over Goa te praten, behalve dan om op te merken dat alleen de romantische beoefenaars van de ethiek van doel en middelen zo naïef konden zijn om zich hierdoor te laten verrassen. Hetzelfde gebeurde met de hongerstakingen, die Mahadma Gandhi zo doeltreffend gebruikte had. Zie de volgende verklaring van Nehru: "De regering zal zich niet laten beïnvloeden door hongerstakingen — om eerlijk te zijn — ik keurde ze als politiek wapen af, toen Gandhi ze gebruikte".

We zien ditzelfde bij Sam Adams, de radicale aanstoker van de Amerikaanse Revolutie, die een van de vurigste verdedigers was van het recht tot revolutie. Maar toen, na het succes van de Amerikaanse Revolutie, de revolutionairen aan de macht waren, was diezelfde Sam Adams de eerste die eiste dat de Amerikanen die deel hadden genomen aan Shay's Rebellion, terechtgesteld zouden worden. Hij vond dat niemand het recht had om in opstand te komen tegen ons.

Een zedelijke rationalisatie is in tijd van actie onontbeerlijk, ofwel om de keuze of het gebruik van het doel, ofwel om de middelen te rechtvaardigen. De grootste zwakte van Machiavelli, als hij zegt: "Politiek heeft niets met zedelijkheid te maken", is, dat hij niet begrijpt, dat alle handelingen en motieven zedelijk omkleed moeten worden. Alle grote leidersfiguren, daarbij inbegrepen Churchill, Gandhi, Lincoln en Jefferson, waar wij al voorbeelden van ge-

noemd hebben, deden altijd een beroep op zedelijke principes, om klinkklaar eigenbelang te dekken met "vrijheid", "gelijkheid voor iedereen", "een wet die hoger is dan door mensen gemaakte wetten" etc. En dit zelfs tijdens nationale crises, als iedereen vond dat het doel alle middelen heiligde. Alle effectieve acties vragen om een paspoort van zedelijkheid. Zowel in het verleden als in het heden zijn hier overal voorbeelden van te vinden. Een typisch voorbeeld is het gebruik van passief verzet, dat het Zuiden tegen de segregatie maakte. Geweld stond in het Zuiden gelijk aan zelfmoord. Het uitoefenen van politieke pressie was in die tijd niet mogelijk. Als enige toevluchtsmogelijkheid was er de economische pressie met een paar marginale activiteiten. De wetten van de Zuidelijke staten hielden de negers klein — en dus moesten ze — als alle bezitslozen door de eeuwen heen — een beroep doen op een wet die hoger is dan door mensen gemaakte wetten. Rousseau zegt het heel duidelijk: "de wet is een goed ding voor wie eigendom bezit, en een heel slecht ding voor wie dat niet bezit". Passief verzet was één van de weinige middelen die de antisegregationalistische krachten tot hun beschikking hadden, totdat zij zich van feitelijk stemrecht verzekerd wisten. En verder was passief verzet ook altijd een goede verdedigingstactiek, omdat de status quo, die in het bezit was van alle middelen om verzet gewelddadig de kop in te drukken en de wil om ze te gebruiken ook, nu geen kans zag om haar machtige wapens te gebruiken. Passief verzet werd gekozen om dezelfde reden waarom alle tactieken verkozen worden, n.l. uit pragmatische overwegingen. Maar die hullen zich dan wel in het noodzakelijke zedelijke en religieuze gewaad.

Als passief verzet echter een grote omvang aanneemt en dus gevaarlijk wordt, kunnen ze geweld verwachten. De negers in het Zuiden hebben geen Dharnatraditie, en leven dicht genoeg bij hun landgenoten uit het Noorden dat de tegenstelling tussen de levensvoorwaarden daarginds en die in het Zuiden duidelijk zichtbaar is en een voortdurende prikkel vormt. Voeg hier nog aan toe dat de arme blanken in het Zuiden niet te werk gaan volgens de Britse traditie maar in de gewelddadige voetsporen van de generaties vóór hen treden en het heeft weinig zin — en de toekomst geeft er geen aanleiding toe — om geweldloosheid tot een speciale religie te maken, i.p.v. het te nemen voor wat het was en altijd geweest is: de beste tactiek in die tijd op die plaats. De civil rights beweging van de negers zal — naarmate zij over meer effectieve middelen gaat beschikken — zich van dit soort versierselen ontdoen en in plaats daarvan een nieuwe zedelijke filosofie gaan aanhangen die verband houdt met hun nieuwe middelen en mogelijkheden. En de verklaring hiervoor zal zijn, als altijd, dat de tijden veranderd zijn. En dit is vandaag aan het gebeuren.

11. Doeleinden moeten onder woorden gebracht worden in algemene termen als: "vrijheid, gelijkheid en broederschap, in naam van het algemeen belang, ter bevordering van het geluk of brood en vrede". Whitman zegt het als volgt: "Een doel waaraan een naam gegeven is, kan niet meer herroepen worden". Wij hebben al eerder aangetekend dat een verstandige activist weet dat in de tijd dat de actie via middel naar doel loopt, vaak hele nieuwe onverwachte doeleinden als belangrijk resultaat van de actie naar voren komen. Uit de Burgeroorlog, die uitsluitend begonnen was om de Unie in stand te houden, kwam de afschaffing van de slavernij voort.

Met betrekking hierop moeten wij bedenken dat de geschiedenis aan elkaar hangt van acties ten bate van een zeker doel, die uitliepen op een ander doel. Wetenschappelijke ontdekkingen zijn herhaaldelijk voortgekomen uit experimenteel onderzoek ten bate van een doel dat weinig met bovengenoemde ontdekkingen te maken had. Wat een onbelangrijk praktisch programma leek te zijn heeft op die manier vruchten afgeworpen ten bate van belangrijke creatieve ideeën. Flugel zegt: "Ook in de psychologie moeten wij niet verbaasd zijn dat wij, als wij ons met een bepaald middel bezighouden, b.v. het genezen van een neurotisch symptoom, het ontdekken van een efficiëntere leer-methode, of hoe industriële vermoeidheid verlicht kan worden, onze houding ten opzichte van het doel gewijzigd hebben — b.v. een nieuw verworven inzicht in wat geestelijke volksgezondheid in feite betekent, de rol van de opvoeding of de plaats die werk in het menselijk leven inneemt".

De vijanden der verandering

Het zijn de toeschouwers en niet de activisten die de toon aangeven in het spokenjagen in het gebied van doel en middelen. Wij zien dit in Koestlers "The Yogi and the Commissar" waar K. begint met de fundamentele ver-gissing een willekeurige scheiding te maken tussen zedelijkheid en doelmatigheid, n.l. de Yogi voor wie het doel nooit de middelen heiligt en de Commissar voor wie het doel altijd de middelen heiligt. K. probeert zich uit dit zichzelf opgelegde dwangbuis te werken door het voorstel dat het doel de middelen heiligt, maar dan binnen zekere grenzen. Zelfs K. werd hierin — wat alleen maar een academische confrontatie met actie was — gedwongen tot de eerste stap naar een compromis op de weg naar actie en macht. De vraag waar die grenzen precies liggen en wie die grenzen bepaalt, opent de deur naar de stellingen die wij hier besproken hebben. De mensen die zich zo druk maken over de verhouding tussen doel en middelen zoeken het soort persoonlijke veiligheid en zekerheid dat alleen in de Yoga of in het klooster te vinden is en zelfs daar hangt een wolk aan de horizon door het feit dat zij het zedelijk principe "ik ben mijn broeders hoeder" verwerpen. Bertrand Russell zegt in zijn Human Society in Ethics and Politics:

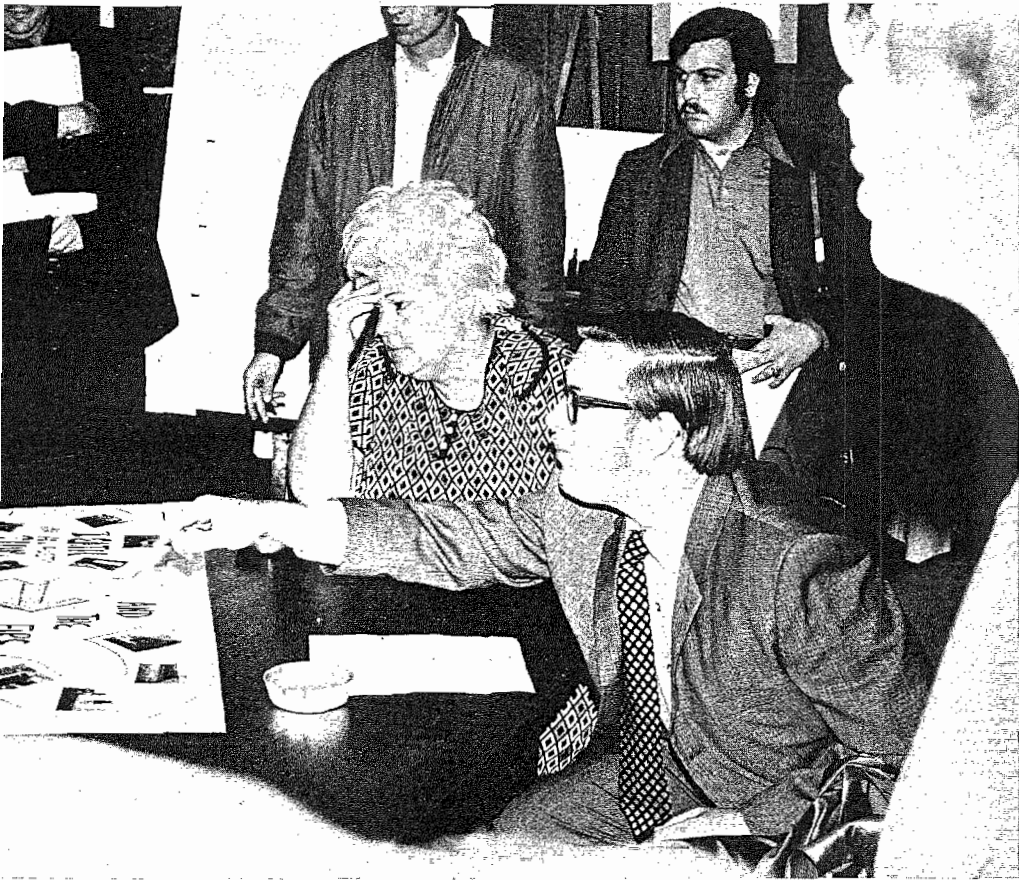
"De zedelijkheid houdt zich dermate bezig met middelen dat het bijna onzedelijk schijnt om iets alleen maar te beschouwen op zijn eigen waarde. Maar het is duidelijk dat niets als middel waarde heeft, tenzij datgene waartoe het een middel is een waarde in zichzelf heeft. Daaruit volgt dat de echte waarde logisch voor de waarde van het middel gaat".

Wij moeten de man die zich bezighoudt met de zedelijke verhouding tussen doel en middelen begrijpen zoals hij is: iemand die de status quo steunt en iets doet, n.l. de zittende magistraten en hun praktijken steunen. Wij hebben herhaaldelijk aangetekend dat een oordeel over de zedelijke verhouding tussen doel en middel afhankelijk is van de politieke positie die de beoordelaar inneemt op die bepaalde tijd, in de bepaalde omstandigheden die dan aan de orde zijn. Doel en middelen zijn kwalitatief zo vermengd dat de vraag of het doel de middelen heiligt klinkklare onzin is. De echte vraag was nooit het bekende: "Heiligt het doel wel de middelen?" maar is altijd geweest: "Heiligt dit doel deze middelen?"

Hoofdstuk IX

de kerken en alinsky

Naar de mening van Alinsky moet hij de meeste medewerking kunnen verwachten van de kant van de kerken. De christenen immers weten hoe de wereld is. Het christendom kent het begrip erfzonde. Dat is niet alleen een begrip, maar een werkelijkheid. Het is geen zaak, die met een beetje bijsturen veranderd zou kunnen worden. Hij zegt er zelf van: "Wij behoeven daarover onszelf niet voor de gek te houden, omdat in laatste instantie de zonde gebonden is. Wij weten van de liefde van God en van de macht van de gekruisigde Christus. Wij weten, dat het antwoord op onze zonde niet gelegen is in onze mogelijkheid om daar bovenuit te komen, maar in onze bereidheid om de vrije gift van de rechtvaardiging door de genade te aksepteren. Daarom hebben christenen meer dan iemand anders de taak de wereld serieus te nemen en tegelijkertijd geen enkel ekskuus om niets te doen". Het is opvallend hoe Alinsky, begonnen met de mensen van de vakbeweging, meer en meer de steun van Amerikaanse kerken krijgt. Zoals uit wat werd geciteerd uit zijn boek "Reveille for Radicals" al blijkt, durft Alinsky in toenemende mate minder van de Amerikaanse vakbeweging verwachten. Een zeer belangrijk gedeelte, niet alleen van de financiële maar ook van de morele steun komt uit de kerken. In hoofdstuk V, waarin wij een aantal organisaties beschreven die door hem werden opgezet noemden wij konkreet de bedragen, die door de kerken aan deze projecten werden geleverd. Deze gang van zaken is gangbaar voor alle projecten van Alinsky. Ook voor zijn nieuw opleidingsinstituut, dat hij in februari 1969 opende, is hij grotendeels aangewezen op de bijdragen van de kerken. Wij merkten op, dat Alinsky ook morele steun uit de kerken kreeg. Wij willen daar enkele voorbeelden van geven. In het voorjaarsnummer 1967 van "Religion in Life" schreef Dan Dodson, in een artikel getiteld: "The Church, Power and Saul Alinsky", dat de kerkmensen wat meer aandacht moeten gaan besteden aan het vraagstuk van de macht. Hij stelt, dat veel

Onderhandelen met makelaar. Aan de hand van foto's worden de mankementen aangetoond. De groep zit en staat dicht om de man heen.

Hij weet dat hem een picket line voor zijn kantoor boven het hoofd hangt (en nog veel meer) als hij halsstarrig blijft.

Kennelijk geeft hij toe en tekent de toestemming tot verbetering.

kerkmensen daaraan geen behoefte hebben omdat hun belangen behartigd worden door de mensen die de macht reeds hebben, dat integendeel de kerkmensen een gesprek over het vraagstuk van de macht voelen als een bedreiging, aangezien zij vrezen van de macht die zij bezitten, beroofd te zullen worden.

Geheel anders ligt dit bij de zwarte gelovigen. In een verklaring over Black Power verklaart The National Committee of Negro Churchmen dat machteloosheid een ras van bedelaars oplevert en in een andere verklaring stelt deze commissie: "Wij beschouwen het als louter schijnheiligheid of als een blinde en gevaarlijke illusie om liefde en macht tegenover elkaar te stellen: liefde zou een controlerend element in de macht moeten zijn. Liefde verzet zich juist tegen het verkeerde gebruik en het misbruik van macht, niet tegen de macht zelf. Zolang als blanke kerkmensen doorgaan met moraliseren en de christelijke liefde verkeerd te interpreteren, zolang zal het onrecht in dit land blijven bestaan". Dodson schrijft verder, dat de kerkelijke leiders graag een bemiddelende rol spelen wanneer er conflicten zijn. Zij hopen partijen met elkaar te kunnen verzoenen en tot een kompromis te kunnen brengen teneinde de orde te herstellen. Toen de Meester de geldwisselaars uit de tempel dreef was er echter duidelijk sprake van een konflikt. Men kan geen vrijheid hebben zonder dat men geschillen heeft. Men kan geen geschillen hebben zonder dat men verschillende belangen heeft, die met elkaar in botsing komen.

Een andere stem is die van Mgr. Egan, hoofd van "The Office of Urban Affairs" van het aartsbisdom Chicago. In antwoord op de vraag waarom hij bij verschillende gelegenheden contact heeft opgenomen met de I.A.F. zei hij: "Ten eerste, omdat wij de behoefte gevoelden aan community organizations, die sterk en taai zijn in de stad Chicago. Wij hadden een groot aantal organisaties, die bang waren voor het konflikt. Ten tweede, omdat er nu eenmaal een organisatie moest zijn die alle mensen kon vertegenwoordigen en dienen. Tenslotte, omdat waar saneringsprogramma's gemaakt werden zonder dat de mensen erbij werden betrokken, de stem van de mensen moest worden gehoord om te spreken tegen de politici".

Ds. Robert Christ, destijds predikant bij "The Seventh United Presbyterian Church of Chicago" schreef in een rapport aan het Presbiterium van Chicago over The Organization for The Southwest Community:

1. Protestanten noch Katholieken hadden alleen O.S.C. kunnen stichten. De noodzakelijkheid voor gemeenschappelijke actie resulteerde in een gezamenlijke inspanning van 25 protestantse gemeenten en 11 katholieke parochies. De coalitie van de kerkmensen is voor een groot deel verantwoordelijk voor de structuur, het beleid en het succes van de organisatie.

2. Door de gemeenschappelijke stem van de kerken werden de buurten van de lager gesitueerden inclusief die van de negers bij het werk van de organisatie betrokken.

De aanwezigheid van priesters en predikanten als leden van de commissie voor het lidmaatschap, stelde de toelating van negerorganisaties tot het kongres van de organisatie veilig.

3. De aanwezigheid van de protestantse en katholieke coalitie in de organisatie is een ingebouwde zekerheid tegen eventueel machtsmisbruik van de organisatie in de stad".

In tal van projekten van Alinsky zijn protestanten en katholieken tot samenwerking gebracht. Er zijn ook tal van mensen, die menen dat Alinsky ongewild de oekumenische beweging in Amerika heeft bevorderd.

Alinsky heeft in de kerken echter niet alleen supporters maar ook tegenstanders. Over sommigen van hen als Kloetzli zullen wij in het volgende hoofdstuk nader spreken.

Het meest karakteristieke voor de houding van de kerken is over het algemeen toch wel het begrip aarzeling. Dat is ook wel te begrijpen, aangezien de kerken in Amerika nog sterk gevangen zitten in een liefdadigheidsdenken. Meer en meer komt men echter tot de konklusie, dat de problemen van de Amerikaanse samenleving niet met liefdadigheid opgelost kunnen worden. Liefdadigheid bevordert niet de groei tot zelfstandigheid van de mensen, maar maakt de mensen integendeel steeds verder afhankelijk. Tot welke konflikten de beslissing over het al of niet deelnemen aan een projekt van Alinsky kan leiden is beschreven door Lee en Galloway in hun boek "The Schyzofrenic Church". Zij beschrijven hier de moeilijkheden binnen de Presbyteriaanse kerk van San Francisco.

Een duidelijk voorbeeld van de aarzelende houding van de mensen in de kerk is ook te vinden in een rapport van een commissie van onderzoek aan bisschop Edward R. Welles van de Episcopal Church over het al of niet deelnemen aan een projekt van Alinsky in Kansas City. Wij willen hieruit een aantal konklusies citeren:

1. Het is niet uit te maken of het I.A.F.-programma werkelijk een effectieve therapie geeft of dat het alleen maar een methode is om stovvuurtjes te blussen.

2. Het is duidelijk, dat de aktiviteit van de I.A.F. geen deel uitmaakt van een plan op lange termijn of een duidelijk aktiviteiten-schema en dat het ook niet geïntegreerd is in enig regerings-programma. Het schijnt uitsluitend gericht te zijn op het lenigen van direkte noden en meer mag men er ook niet van verwachten.

3. Het is niet gebleken, dat de I.A.F. of dr. Alinsky enige kommunistische achtergrond hebben.

4. Wij geloven niet, dat de aktiviteiten van dr. Alinsky of de I.A.F. rassens onlusten zullen veroorzaken. Wij geloven integendeel, dat het werk van hem en zijn organisatie preventief zullen werken.

5. De artikelen van dr. Alinsky zijn geschreven in een alarmerende taal. Wij zijn van mening, dat door de extreme termen die hij gebruikt, er veel misverstanden worden gewekt ten aanzien van zijn werkelijke bedoelingen. Wij hebben dit uitgelegd als een poging van zijn kant om op de minder bevoorrecht de indruk te maken dat hij aan hun kant staat. Deze vorm van intellectuele manipulatie bezien wij met grote zorg en afkeuring.

6. Uit ons onderzoek is gebleken, dat de organisaties binnen onze gemeenschap beter zijn dan in de andere gemeenschappen waarin de I.A.F. heeft gewerkt. Wij zijn er enigszins voor bevreesd, dat de I.A.F. zich zal opstellen tegenover de inspanningen, die de regering, onze eigen stad en de maatschappelijk werk-instellingen al hebben geleverd, misschien zelfs wel tegenover zulke organisaties als de Verenigde Fondsen.

Wij moeten ervoor zorgen, dat dit niet gebeurt.

7. Wij hebben bemerkt, dat vele gemeenteleden geschrokken zijn van de

uitnodiging aan Alinsky. Wij moeten hen goed duidelijk maken wat de bedoelingen zijn om hun angst weg te nemen.

8. Het is ons gebleken, dat de wijze van werken van de I.A.F. niet in strijd is met ons systeem van free enterprise.

9. Wij zullen met dr. Alinsky een duidelijke afspraak moeten maken over het feit, dat er geen gebruik gemaakt zal worden van middelen die gebracht kunnen worden onder het begrip burgerlijke ongehoorzaamheid. Dit in overeenstemming met de verklaring van onze bisschoppen-konferentie.

Het is wel opmerkelijk, dat de protestantse kerken over het algemeen meer moeite hebben met de methode van Alinsky dan de Rooms-Katholieke kerk. De houding van de protestantse kerken is veel aarzelder. Dit is wellicht niet zo verbazingwekkend, omdat de protestantse kerken voor het grootste gedeelte hun gemeenteleden rekruteren uit de suburbs, waar de gezeten burgers wonen; de protestantse kerken in de grotere steden zijn voor het grootste gedeelte negerkerken. De Rooms-Katholieke kerk heeft door haar leden meer te maken met de bevolking in de minder goede stadswijken. Men behoeft in deze met name maar te denken aan de Portoricanen en Mexicanen, die zich in de grote Amerikaanse steden hebben gevestigd.

Hoofdstuk X

alinsky en zijn critici

Het werk van Alinsky is jarenlang in alle stilte verricht. Hoewel zijn eerste organisatie al dateert uit het einde van de 30-jaren is hij pas omstreeks 1964 in de publiciteit gekomen. Dat is vooral gebeurd door het succes van "The Woodlawn Organization".

Rond 1964 stonden kranten en tijdschriften vol over de activiteiten van Alinsky. In deze periode start ook de kritiek op zijn werk. Er zijn maar weinig lelijke dingen waarvan Alinsky niet beschuldigd is. Hij zou een marxist zijn, pacifist, een neger-hater, een neger-vriend, sympatisant van de roomse kerk, tegen de rooms-katholieke kerk, anti-protestant, pro-protestant, etc.

Veel van zijn populaire critici zijn het er echter over eens dat hij een beroepsmatige onruststoker is.

Julian Levi, directeur van het saneringsbureau van de Universiteit van Chicago, is een van degenen die Alinsky verwijt, dat hij de mensen tegen elkaar opzet. Dezelfde technieken die Alinsky toepast zijn, zegt Levi, allang van te voren toegepast bij lynch-partijen.

Hij is van mening, dat Alinsky de mensen niet leert zich op de juiste wijze te beschermen. Hij zou de mensen moeten leren om hun klachten te deponeren bij de rechtbank of overheidsinstanties.

Walter Kloetzli, destijds Luthers predikant in Chicago, heeft de zelfde beschuldigingen geuit aan het adres van Alinsky. In zijn boek: "The Church and the urban challenge" verwijt hij de I.A.F. bovendien dat deze zich heeft laten gebruiken door het roomse bisdom om buurten te "bevrozen".

De Rooms-Katholieke kerk zou Alinsky gebruikt hebben om een einde te maken aan verhuizingen van katholieken uit rooms-katholieke wijken en de intocht van negers in deze wijken.

Dr. Fey beschuldigt Alinsky ervan dat hij de technieken van de klassenstrijd gebruikt. Hij en anderen hebben geïnspireerd dat Alinsky er op uit zou zijn een totalitair regiem te vestigen. Wanneer de gehele stad immers overdekt zou kunnen worden met Alinsky's organisaties dan zou Alinsky de macht in de stad in handen hebben en het beleid kunnen dikteren. Dr. Franklin Littell, hoogleraar aan het Chicago Theological Seminary, voert hiertegen aan dat de vrees van dr. Fey voortkomt uit een fundamenteel verkeerd begrip van de aard van de vrijheid.

Dan Dodson, die in het algemeen zeer positief tegenover de activiteiten van Alinsky staat, vraagt zich af of de methoden van Alinsky de mensen inderdaad beter geschikt maken om zich een plaats in de maatschappij te veroveren. Leert men de mensen met deze methode zich te handhaven in de geautomatiseerde industrie?

Evenals Frank Riessman heeft hij als kritiek, dat de activiteiten van de I.A.F. te zeer plaatselijk zijn bepaald, terwijl de problemen waarom het gaat niet altijd ter plaatse kunnen worden opgelost. Op de verdere kritiek van Riessman komen wij nog terug.

Ronald Stone heeft een kritiek geleverd op de lezing van Alinsky "Of means and ends". Stone, kandidaat filosofie, tracht een filosofische kritiek te geven op de gedachten van Alinsky.

Wij willen pogen deze hier in het kort weer te geven.

Deze lezing ondergraaft de zedelijke reflectie en reduceert zedelijke overwegingen tot een idealistische rechtvaardiging van tactieken. Alinsky ziet blijkbaar niet in dat de filosoof en de politikus de vraag "heiligt het doel de middelen" verschillend kunnen stellen. De hervormer kan wellicht de vraag als irrelevant van de hand wijzen en de nadruk leggen op het idealistische karakter van de zedelijkheid, of het vraagstuk benaderen in termen van zijn eigen ethiek. Het is begrijpelijk, dat hij zijn zaak niet met succes kan bepleiten op grond van het uitgangspunt van zijn tegenstanders.

Voor de filosoof ligt dit echter anders.

Hij vraagt of daden in zichzelf goed of fout zijn en hij stelt dat wanneer zij fout zijn, zij daarom niet moeten worden gedaan. Hij stelt de vraag of een middel gerechtvaardigd is afhankelijk van de vraag of het doel gerechtvaardigd is.

Alinsky beantwoordt de vraag "wat is het doel" met "het doel is wat men wil". Dit is een grove aanvaarding van het lust-principe. Als men zegt dat het doel van de actie is "dat wat men wenst" dan roepen wij daarmee meer vragen op dan dat wij beantwoorden.

De wensen van de mens zijn onbeperkt. Hij moet er een keuze uit maken. Bij deze keuze spelen de waarden die men hanteert, een rol. Sommige wensen eisen dat men andere wensen achterwege laat.

Wanneer de vervulling van de wensen van iemand in konflikt komt met de vervulling van die van anderen dan rijst de vraag naar de beperking van het eigen belang ten behoeve van het algemeen belang. Doeleinden zijn niet gegeven, maar moeten gezocht worden op grond van zedelijke beginselen.

De keuze van doeleinden transcendeert een pragmatische benadering. In de ethiek vragen wij ons niet alleen af welke middelen gekozen moeten worden,

maar ook welke doeleinden wij moeten kiezen.

In zijn elf regels verliest Alinsky het onderscheid tussen de-skriptieve en pre-skriptieve oordelen geheel uit het oog. Zijn regels verwarren het normatieve met het normale.

Wanneer men zedelijke richtlijnen ontleent aan het menselijk gedrag, zeker wanneer dat gedrag wordt gedreven door puur eigen belang, dan dwingt men de ethiek in de onaanvaardbare rol van dienaar van de politiek.

Elk zedelijk oordeel, elke zedelijke regel en elke wet bevatten een voortschrijvend element.

Alinsky verliest dit uit het oog. Wanneer hij in zijn derde regel zegt dat in de oorlog het doel altijd alle middelen heeft geheiligd, dan heeft hij in zover gelijk dat sommige mensen dit hebben gedaan en heeft hij ongelijk wanneer hij zou beweren dat alle mensen dit hebben gedaan.

Wanneer hij beweert dat in de recente geschiedenis velen geen morele overwegingen hebben laten gelden bij het gebruiken van sommige wapenen dan is zijn beschrijving juist. Maar herhaaldelijke schendingen van een zedelijk principe rechtvaardigen deze schendingen nog niet.

Om zijn elf regels geloofwaardig te maken haalt Alinsky een aantal voorbeelden aan uit de politieke geschiedenis, die overeenkomen met zijn beweringen. Deze methode is al zeer oud, en werd al gebruikt door Machiavelli. De gelijkenis tussen de standpunten van deze twee is treffend. Zij zijn beiden verliefd op strategieën, beiden offeren zij de ethiek op aan de tactiek, beiden zijn zij gefascineerd door de vraag van doel en middelen. Alinsky legt Machiavelli echter verkeerd uit wanneer hij zegt dat Machiavelli geen relatie ziet tussen politiek en ethiek. In hoofdstuk 17 van "De Vorst" stelt Machiavelli dat de heersers niet goed hoeven te zijn, maar dat het in het algemeen nuttig is om goed te schijnen.

Het zedelijk besef van het volk is een belangrijke overweging in de politiek. Machiavelli zou het met Alinsky eens zijn dat een rechtvaardiging van het eigen belang nuttig is, maar hij zou het met Alinsky oneens zijn dat dit altijd nodig is.

Wanneer de machtshebbers over voldoende macht beschikken, hebben zij geen zedelijke rechtvaardiging nodig.

Tegenover de voorbeelden die Alinsky uit de geschiedenis aanhaalt, zijn vele andere te stellen, waarin de mensen niet gedreven worden door het eigen belang maar door zedelijke overwegingen.

In "Profiles of Courage" van John F. Kennedy zijn daarvan veel voorbeelden te vinden. Alinsky bevindt zich geheel in de pragmatische traditie. In overeenstemming met William James, John Dewey, Reinhold Niebuhr, eist hij dat de filosofie gericht is op actie.

Deze drie denkers hadden echter belangrijke andere bronnen voor hun filosofie dan het pragmatisch principe.

Alinsky maakt ook een fout wanneer hij doelmatigheid en zedelijkheid volledig verwart. De doelmatige actie kan zedelijk of onzedelijk zijn, maar de vraag of een handeling zedelijk is of niet moet beantwoord worden op grond van zedelijke overwegingen.

Rekening houdend met het feit dat een ondoelmatige actie onzedelijk kan zijn hoeft nog niet te zijn gezegd, dat een doelmatige handeling altijd zedelijk is.

Alinsky's grootste fout is dat hij niet ziet dat zedelijke criteria bronnen hebben, die boven de praktijken van de mensen uitgaan. Ook ten aanzien van de vraag of het doel de middelen heiligt helpt hij ons niet veel verder. Degenen die met dit probleem gekonfronteerd worden, blijven immers altijd nog zitten met de vraag of de doeleinden in zichzelf zedelijk te rechtvaardigen zijn.

Belangrijke kritiek is ook geleverd door Frank Riessman, medewerker van het Department of Psychiatry van het Albert Einstein College of Medicine. Riessman vraagt zich af hoe het komt dat Alinsky zoveel jaren in stilte heeft kunnen werken, terwijl in deze periode toch zo'n twee miljoen mensen zouden zijn georganiseerd.

Hij vermoedt dat dit komt omdat de activiteiten van Alinsky toch maar van geringe invloed zijn geweest.

Hij zegt dat Alinsky's model de aandacht verdient om de volgende redenen:

1. Het demonstreert dat sociale actie en community organization gevoerd en opgezet kunnen worden in wijken met bewoners met lage inkomens.
2. Het bewijst, dat doen aan sociale actie heel goedkoop kan zijn en niet een enorme bijdrage vereist uit de fondsen van de regering.
3. Het maakt duidelijk dat vertegenwoordigers van alle richtingen en maatschappelijke lagen kunnen worden verenigd in actie-groepen.
4. Het laat zien dat organisaties, die zich richten op sociale actie, de heksen-jagerij kunnen weerstaan.
5. Het betrekkelijk gemakkelijk is om eigen leiders te vinden onder de mensen in de arme wijken.

Maar het model heeft ook een aantal beperkingen.

In de eerste plaats het zeer plaatselijk bepaald karakter ervan. De meeste problemen kunnen echter ter plaatse niet worden opgelost, maar zijn afhankelijk van de beslissingen, die genomen worden door verder verwijderde regeringsinstanties.

In de tweede plaats ontbreekt aan het model ieder planmatig werken op langere termijn.

Alinsky is er zelf tegenstander van om verschillende van zijn projecten in een organisatie onder te brengen.

Daarom lijkt zijn methode vaak meer te functioneren als een socio-therapie dan als actie die gericht is op institutionele veranderingen. Vervolgens moet gezegd worden dat de organisaties van Alinsky zich te weinig bewust aansluiten bij de grote bewegingen die er in het land zijn, zoals: "The Civil Rights Movement" en "The Peace Movement". Nog een ander bezwaar is het gevaar dat in het Alinsky model de betekenis van de beroepskracht wordt onderschat. Het is onjuist dat de beroepskrachten die op het maatschappelijk terrein werkzaam zijn, niet ingeschakeld zouden kunnen worden. Het is bovendien gevaarlijk dat te beweren omdat men daarmee zijn eigen mogelijkheden zozeer beperkt.

Het Alinsky model zou van veel grotere waarde kunnen zijn wanneer de door de I.A.F. georganiseerde organisaties in één nationale organisatie zouden worden verenigd en wanneer tussen deze organisaties en genoemde bewegingen en de vakbeweging een bondgenootschap zou kunnen ontstaan.

Hoofdstuk XI

betekenis van alinsky

Alinsky wordt in Amerika een "professional radical" genoemd. Tot nu toe heeft hij zich inderdaad in zijn beroepsleven ingezet voor de armen en verdrukten. Maar wat vele "professionals" overkomt, is hem niet overkomen: hij is zijn oorspronkelijke beweging niet kwijt geraakt. Dat zegt wel wat na bijna 40 jaar werken. Veel beroepshelpers kunnen wat dat betreft wat van hem leren. Zij verliezen, nadat hun eerste geestdrift eraf is, vaak hun werkelijk geëngageerd zijn.

In "Reveille for Radicals" geeft hij er zelf een verklaring voor: de radikaal doet wat hij doet vanwege zijn liefde voor zijn medemens. Dit betekent tevens voor de radikaal een bijzonder groot gevaar. Niets is pijnlijker dan dat de liefde die iemand aanbiedt, wordt verworpen. De meeste mensen, die dit meegemaakt hebben, zijn cynisch geworden. Wanneer de mensen zich minder prettig tegenover hem opstellen dan weet de ware radikaal, dat dit het gevolg is van de slechte omstandigheden, waarin de mensen leven en van het feit, dat zij nooit eerder mensen hebben ontmoet, die het werkelijk om hen ging. Het is Alinsky om de mensen te doen, die hij helpen wil. Hij haat het onrecht dat hen wordt aangedaan. Hij laat zich door zijn liefde echter niet verleiden tot naïviteit. Hij laat zich door zijn haat niet meesleuren tot onbedachtzaamheid. "Ik wil mensen hebben, die vervuld zijn van een felle haat tegen onrecht, maar die hun haat zodanig kunnen beteugelen, dat deze koud en hard wordt. Op die manier kunnen ze met overleg te werk gaan".

Zijn beweging is ook duidelijk te merken aan de manier, waarop hij spreekt en schrijft. Ik heb in de voorafgaande hoofdstukken getracht deze felle toon geen geweld aan te doen, maar zoveel mogelijk ongewijzigd te laten overkomen.

Alinsky is ook een democraat in hart en nieren. Silberman zegt terecht, dat het verschil tussen Alinsky en zijn tegenstanders is, dat Alinsky in de democratie gelooft en zijn tegenstanders niet.

Ook op dit punt kunnen wij veel van Alinsky leren. Wij hebben in onze leerboeken geleerd, dat opbouwwerk non-direktief is. We hebben met ons hoofd geleerd, dat het methodisch onjuist is, wanneer wij de mensen sturen. Het gaat immers om de zelfbepaling van de mensen?

Helaas houden we deze niet-sturende houding in de praktijk niet zo lang vol. Een belangrijke oorzaak van de huidige discussie over sociale actie is m.i. gelegen in een gebrek aan begrip voor wat non-direktief werken inhoudt en door het in de praktijk met de voeten treden van dit principe.

Een aantal voorstanders van sociale actie bepleiten een aanpak, waarbij de mensen op een direktieve wijze gedwongen worden zich bewust te worden van de manko's, die hun samenleving heeft. Een vertegenwoordiger van deze stroming stelde het in een gesprek onlangs zo: de leerplicht is wettelijk ingevoerd. Bij de invoering daarvan heeft men de mensen niet gevraagd of ze het nodig of prettig vonden hun kinderen naar school te sturen. Ze werden er wettelijk toe gedwongen. Met evenveel recht zou aan volwassenen de plicht opgelegd kunnen worden tot vorming en dan in deze zin, dat ze zich bewust worden van hun slechte woningtoestanden, hun stuitende woonomgeving enz.

Deze spreker gaf ongevraagd toe van een paternalistisch standpunt uit te gaan. Met een werkelijk democratische intentie heeft dit standpunt niet veel te maken. Direktief werken moet vroeg of laat leiden tot diktatuur — een linkse of een rechtse — beide zijn mij niet sympathiek.

Een werkelijk democratische gezindheid kan o.a. blijken door het respect dat men heeft voor de opvattingen en tradities van de bevolking. In Amerika en hier gaan de beroepsmensen er te vaak en te gemakkelijk van uit, dat die opvattingen en tradities onjuist zijn en gewijzigd moeten worden.

De opbouwwerker is zich vaak niet bewust van het feit, dat hij, zonder zijn eigen mening kritisch te bezien, tracht die aan anderen op te leggen. Maar ook al zou hij volledig overtuigd zijn van de juistheid van zijn standpunt, dan nog heeft hij niet het recht dit aan de mensen, waarmee hij werkt, op te leggen. Zij alleen hebben het recht hun opvattingen en tradities te veranderen, wanneer zij menen dat dit nodig is.

Bovendien blijken de pogingen tot veranderingen op deze wijze uitgevoerd voortdurend tevergeefs. De mensen achten hun eigen cultuurpatroon veelal zo waardevol, dat ze niet bereid zijn het cultuurpatroon van een buitenstaander zo maar over te nemen.

De mensen worden in onze hele samenleving al voldoende bevaderd. Terecht wijst Alinsky op het gevaar van de partiële democratie. Hij staat daarin in Amerika niet alleen. Ook in Nederland wordt dit gevaar meer en meer ingezien. Zo schrijft bijv. J. van de Bergh in *Socialisme en Democratie* van oktober 1966:

"Hoe weinigen hebben ooit die democratie in zijn volheid werkelijk beleefd. Onze samenleving is toch gevuld met "horigen" die zelden werkelijk worden gehoord. Als kind thuis door de ouders niet. Als leerling door de meester niet. Als arbeider door de baas niet. Als soldaat door de wachtmeester niet. Als ambtenaar door de afdelingschef niet. Als vrouw door de echtgenoot niet.

In de kerk door de pastoor niet. Op straat door de politie niet. In de vakbond door de vakbonds niet. Als konsument door de producent niet. Als aandeelhouder door de directeur niet. En als partijlid door het afdelingsbestuur niet. Eerlijk beschouwd worden de mensen uiterst zelden metterdaad betrokken bij de inrichting van hun eigen leven. Er wordt doorgaans maar met hen gedaan. Is het een wonder dat de reactie van velen dan is: "Ze doen maar".

Hoe kan men dan ook eigenlijk van mensen verwachten dat zij zich medeverantwoordelijk voelen, als niemand hun ooit het gevoel geeft medeverantwoordelijk te zijn. Hoe ver zijn we dan nog af van het recht op medeverantwoordelijkheid".

Alle in het citaat genoemde instituten klagen over een gebrek aan belangstelling van hun leden voor hun werk. In plaats van zich hierover te beklagen zouden ze beter doen dit zichzelf te verwijten.

De non-participatie, het niet meer mee doen, is het enige middel, dat de mensen over blijft om zich te beschermen tegen het bevaderd worden.

Gelukkig is er in tal van instituten een tendentie te bespeuren in de richting van werkelijke inspraak. Men mag daarvan echter niet van de ene dag op de andere resultaten verwachten. Het is zeer begrijpelijk, dat de mensen aan een veranderde houding van hun leiders nog moeten wennen, er nog het nodige vertrouwen in moeten krijgen. Daarnaast zijn er nog tal van leidende figuren die het vertrouwen in een andere instelling van de leiding niet bevorderen, omdat zij niet veranderd zijn en democratie maar een lastige zaak blijven vinden. "Waar komen we, als we de mensen gaan vragen wat er moet gebeuren? Als we dat doen, dan is er maar weinig vooruitgang te verwachten". Het zou onzin zijn te beweren, dat met inspraak alle problemen opgelost zouden zijn. Sommige problemen kunnen er door verdwijnen bijv. de apathie; andere problemen zullen moeilijker tot een oplossing kunnen komen bijv. het bereiken van een consensus, overeenstemming. Wanneer wij meer willen dan een elitaire democratie — en hoeveel verschilt die van een milde vorm van oligarchie — dan zullen we dat laatste moeten aanvaarden. Als we geen werkelijke democratie willen, dan moeten we ophouden er over te praten.

In dat geval evenals nu laten we echter belangrijke energiebronnen onbenut. Meermalen is reeds gebleken dat er onder de mensen meer kennis en kunde schuil gaat, dan hun leiders vermoeden. Bekend is ook, dat gemotiveerde mensen meer bereid zijn zich in te spannen. In een niet-democratische samenleving moeten de leiders altijd rekening houden met een latent verzet.

Als men niet bereid is tot werkelijke democratisering, dan zal men rekening moeten houden met het feit, dat het ontbreken van politieke wil, die nu vaak het nemen van verantwoorde besluiten onmogelijk maakt, een permanente faktor in onze samenleving wordt. Men kan van de mensen niet verwachten, dat zij, terwijl zij zich gewillig moeten voegen in alle besluiten, die betrekking hebben op hun direkte leefmilieu, bereid en in staat zullen zijn tot het opbrengen van een duidelijke politieke wil, wanneer het om nationale, internationale en mondiale problemen gaat.

Met Alinsky moet worden aanvaard, dat aan een werkelijk democratisch functioneren van de samenleving conflicten eigen zijn.

Daarbij behoeft niet direkt aan revolutie gedacht te worden. Het is zeker niet 107

uitgesloten — zelfs te verwachten — dat een democratische bewustwording in min of meer totalitaire regimes vroeg of laat tot revolutie zal leiden. Ik ben echter van mening, dat onze samenleving voldoende mogelijkheden heeft om veranderingen langs niet-revolutionaire weg te bereiken. Nu weet ik wel, dat velen het woord revolutie tegenwoordig graag relativiseren. Zij verwijzen dan naar het gebruik van het woord in begrippen als industriële, kulturele, seksuele revolutie en dergelijke. Ik geloof, dat dit spraakgebruik van het woord revolutie de duidelijkheid ervan niet ten goede komt. Revolutie zonder toevoeging van een bijvoeglijk naamwoord duidt op een totale omverwerping van de bestaande staatkundige inrichting ten einde die door een andere te vervangen. Wanneer men die in Nederland noodzakelijk acht, dan moet men inderdaad het woord revolutie gebruiken. Wanneer men niet serieus op een omverwerping van ons staatkundig bestel uit is, maar op hervormingen daarin, dan moet men het woord terwille van de zindelijkheid van de discussie niet gebruiken.

Op deze laatste categorie van mensen is van Tienens kenschetsing "Salon-revolutionairen op centraal verwarmde barrikades" (Nimo-bulletin nr. 2 mei 1969) inderdaad van toepassing. Het is zeer wel te begrijpen, dat velen door het niet goed functioneren van onze democratie gefrustreerd raken. Laat men zich echter hoeden voor overdrijving. Het functioneren van onze samenleving is meer gediend met een nuchtere benadering.

Ook het wegpraten van alle conflicten in onze samenleving geeft geen blijk van nuchterheid. Te lang zijn we er van uitgegaan, dat onze samenleving een harmonisch geheel is, waarin het belang van allen automatisch gediend wordt door het algemeen belang te dienen. De sterke nadruk, die in de jaren na de oorlog gelegd is op het algemeen belang, heeft een zeer positieve betekenis gehad. Levende vanuit het "Nederland zal herrijzen" is er een grote eenheid in ons volk geweest, die grote inspanningen en opofferingen heeft mogelijk gemaakt.

Hoe dankbaar we daarvoor ook mogen zijn, niet ontkend kan worden dat er ook in die jaren latente conflicten waren, die echter door de leiders van de verschillende samenlevingsverbanden konden worden onderdrukt. Zo is bijv. de arbeidsrust in Nederland in die jaren vooral te danken aan de nauwe samenwerking van de werkgevers en de vakbondsleiders.

De huidige scherpere opstelling van deze laatsten moet voor een belangrijk deel worden toegeschreven aan een betere communicatie met de leden. De houding van een aantal vakbonden op dit moment dekt meer dan in het verleden het gevoel, dat er onder de leden leeft. Toch zijn velen nog altijd geneigd het conflict te zien als een gevaarlijke afwijking. Zij realiseren zich waarschijnlijk onvoldoende dat volstrekte eensgezindheid vooral ten goede komt aan hen die in de goede hoek zitten. Het is volkomen begrijpelijk, dat allen, die profiteren van een status quo, trachten deze in stand te houden. Het is echter even begrijpelijk, dat zij, die door de bestaande toestand benadeeld worden, trachten deze te veranderen.

Niet alleen wordt er door verschillende groepen anders gedacht, maar ook hebben verschillende groepen in onze bevolking verschillende belangen. Zo is het bijv. een fictie, dat het belang van de ondernemer altijd hetzelfde zou

zijn als dat van de werknemers, die bij hem werken. De recente bedrijfs-sluitingen kunnen in deze als illustratie dienen.

In een democratisch land hebben alle groepen er recht op, op te komen voor hun belangen.

Erkenning hiervan houdt in de aanvaarding van het conflict.

Alinsky stelt terecht, dat elke waardevolle zaak controversieel is. Dit komt in de praktijk van het opbouwwerk in Nederland nog te weinig tot uiting.

Dit wordt enerzijds veroorzaakt doordat het werk voor het allergrootste gedeelte geschiedt onder de controle van hen, die de dienst uitmaken. Zodra er zich binnen de bestaande organisaties een controversiële zaak voordoet, wordt deze meestal onder de tafel gewerkt. Het gevolg is, dat belangrijke zaken meestal slechts buiten het opbouwwerk aan de orde komen in spontane processen of door toedoen van pers, radio en televisie.

Anderzijds — mede voortvloeiend uit voorgaand probleem — kan de vraag gesteld worden of conflicten binnen het kader van het opbouwwerk zo gering in aantal zijn, omdat er geen belangrijke zaken — en dus geen controver-siële — aan de orde worden gesteld.

Hoe er ook gewerkt wordt — met of zonder conflicten — in alle gevallen zullen wij moeten leren, dat resultaten alleen bereikt kunnen worden, wanneer we bereid zijn macht te vormen en macht te gebruiken.

Ook op dit punt geeft Alinsky ons belangrijke aanwijzingen.

Hoewel er links en rechts in onze samenleving van macht gebruik gemaakt wordt, schijnt het nog altijd minder netjes er over te praten. Men krijgt al snel het verwijt te horen, dat men van de samenleving een wilde-beesten-spul wil maken.

Hieruit blijkt wel hoe weinig men zich realiseert welk een belangrijke rol het gebruik van macht in onze samenleving speelt. Alinsky wijst twee bronnen van macht aan: een gevestigde positie, meestal gebaseerd op kapitaal of het getal. Het principe van de macht van het getal wordt al jaar en dag in onze samenleving gebruikt. Het is het organsiatie-principe van vakbonden, standsorganisaties en tal van organisaties op het terrein van de maatschappelijke dienstverlening.

De Rooms-Katholieke bevolkingsgroep heeft van dit principe gebruik gemaakt in zijn emancipatie-strijd. Een deel van het protestantse volksdeel heeft er gebruik van gemaakt in zijn schoolstrijd. De kerken steunen er — wellicht onbewust — op, in hun pogen subsidie van de Rijksoverheid te krijgen voor hun kerkelijke activiteiten.

Ik refereer hier niet in de eerste plaats aan om aan te tonen dat onze woorden niet in overeenstemming zijn met onze daden of om te laten zien hoe slecht wij zijn, maar om te illustreren dat het gebruik van macht gebaseerd op het getal van georganiseerden een normaal verschijnsel is in onze samenleving — ook buiten de politieke arena.

Velen vragen zich af hoe ver de macht reikt, die uitgeoefend wordt op grond van het bezit van kapitaal. De werking hiervan is vaak moeilijk aantoonbaar, maar grote delen van onze bevolking zijn er van overtuigd, dat op deze wijze veel beslissingen worden beïnvloed. Zolang de macht achter de schermen wordt uitgeoefend wordt hij blijkbaar aanvaard. Zodra echter expliciet over

het hanteren van macht gesproken wordt, zeggen velen: o foei toch! Waarom? Ook in deze zet Alinsky iets recht n.l. het foutief citeren van Lord Acton. Hij zei niet: "Power corrupts and absolute power corrupts absolutely", maar: "Power tends to corrupt and absolute power corrupts absolutely".

We moeten ons wel realiseren, dat, wanneer de macht ongelijk verdeeld is, we hen, die over de macht beschikken, uitnodigen er misbruik van te maken.

Zij hebben in dat geval immers een onvoldoende sterke tegenpartij. Ik zou dan ook willen stellen, dat het niet verwerven van macht als zou dat onzedelijk zijn, op zich onzedelijk is. Het lijkt fatsoenlijk, maar het is in wezen onzedelijk

Het houdt ten nauwste verband met het niet-willen-handelen, het geen-beslissingen-willen-nemen, het geen-partij-willen-kiezen, waartegen Alinsky stelling neemt in "Is there life after birth" en in zijn referaat "The church and social change" (Church in Metropolis' fall 1965).

Wat hij daar zegt heeft mij ook doen denken aan wat Karl Barth zegt over de zonde van de traagheid.

God kan werken door mensen, die handelen, ook wanneer ze verkeerd handelen, maar Hij kan niets met mensen, die weigeren te handelen. Het niet gebruik willen maken van macht betekent in onze samenleving niet willen handelen.

Ook in het geweldloos verzet, ook in zgn. macht van de machteloosheid gaat het om macht. Er is een grote verscheidenheid van machtsmiddelen. Invloed kan men echter alleen uitoefenen, wanneer men van macht gebruik wil maken.

Op het moment dat er macht gebruikt wordt, zal ook in Nederland wel blijken, waar de grens loopt tussen "liberals" en "radicals". De eersten zullen dan ook hier de leuze aantreffen "ik ben het eens met uw doeleinden, maar niet met uw middelen".

Heel opmerkelijk is ook de rol, die het kwaad speelt in de gedachten van Alinsky. Het kwaad wordt in die zin positief gewaardeerd, dat het gebruikt kan worden om het goede te realiseren. Mijns inziens sluit Alinsky hier aan bij een diepe Joodse notie. In de Bijbel, met name in het Oude Testament zien we steeds hoe ook het kwade door God gehanteerd wordt ten einde het goede te realiseren.

Allerlei "boze" machthebbers werken ongewild mee aan de realisering van Zijn plan. Ook op deze plaats zij er op gewezen, dat de Bijbel één van de strategische handboeken voor de organizers van Alinsky is.

De onderdrukking door de farao's van het volk Israël werkt positief. Zonder deze onderdrukking zou Israël er wellicht nooit behoefte aan gehad hebben om uit Egypte weg te trekken.

Zelfs in de woestijn verlangen ze nog terug te keren naar de vleespotten van Egypte. De onderdrukking door de Egyptenaren is een belangrijk organisatie-principe voor het volk geweest.

Later, wanneer het volk zich in Kanaän heeft gevestigd, blijkt de druk van buitenaf steeds weer een middel om het volk terug te brengen op de weg van Jahwe.

Het boek Richteren is vol van deze gedachte.

110 Ook in het Nieuwe Testament is dit te vinden. De eerste christenen piekerden

er niet over het zendingsbevel van hun Heer op te volgen. Dan worden ze vervolgd, opgejaagd en — met name de griekssprekende christenen — uit Jeruzalem verstrooid over het omringende land. De eerste christelijke zendings-aktie is een rechtstreeks gevolg van het feit, dat men ze wilde uitroeien. In zijn gevangename ziet Paulus de mogelijkheid om te getuigen voor de groten der aarde.

Zo kan het kwaad, mits gehanteerd ter realisering van het goede, een positieve betekenis hebben.

Heel belangrijk lijkt mij ook Alinsky's gedachte, dat er gehandeld moet worden in de wereld-zoals-die-is en niet in de wereld-zoals-wij-hem-graag-zouden-willen. Een ethiek, die niet opgebouwd is voor de wereld-zoals-die-is, kan niet operationeel gemaakt worden. Een dergelijke ethiek werkt verlamdend.

Alinsky stelt mijns inziens terecht, dat een daad nooit 100% goed is. Als er altijd voor 100% juiste beslissingen mogelijk waren, dan zou het minder moeilijk zijn te kiezen.

Zo is het echter niet. Wanneer wij wachten op 100% goede oplossingen, dan wordt ons handelen daardoor verlamd.

Dit betekent, dat ons kiezen ook altijd schuld op ons laadt. Het is niet mogelijk om in deze wereld te kiezen zonder "vuile handen" te maken.

Deze gedachte kan ons er voor behoeden "ijveraars" te worden gewapend met een ideologie die menen een 100% goede zaak voor te staan.

Het zorgt er ook voor, dat we gewone mensen blijven en nooit de illusie kunnen hebben supermensen te zijn.

Als we van deze gedachte goed doordrongen zijn, dan blijft er ook altijd de mogelijkheid voor het gesprek met de anderen.

Het feit, dat een zaak nooit 100% goed is, kan ook geïllustreerd worden aan de wijze van werken van Alinsky zelf.

De meeste kritiek, die op hem uitgeoefend wordt, snijdt mijns inziens weinig hout.

Belangrijk acht ik echter de kritiek op de methode door Frank Riessman en de kritiek op de ethische fundering door Ronald Stone. Om te beginnen de kritiek van Frank Riessman: het model is te zeer plaatselijk beperkt en het ontbreekt het model aan planning op langere termijn.

Ik zou me kunnen voorstellen, dat Alinsky hierop zou antwoorden:

— democratie begint bij het volk en dus op plaatselijk niveau;

— in het model kan geen planning op langere termijn opgenomen worden, omdat de mensen beslissen.

Ik, Alinsky, ben geen leider van een volksbeweging. Ik stel de mensen alleen maar in staat om voor zichzelf op te komen. Planning op langere termijn vindt — afhankelijk van de beslissing van de mensen — plaats in de afzonderlijke organisaties.

— toch gaat er een bredere, zelfs nationale invloed uit van het model. In sommige gevallen hebben de mensen inderdaad onderkend, dat ze om plaatselijke misstanden uit de weg te ruimen, er naar moesten streven de nationale politiek te beïnvloeden.

Het model is ook van invloed doordat ik, Alinsky, tal van gezelschappen 111

OBA

Picture of people living slum buildings meeting with the owners of these slums. Tenants are black people. Priest standing at front table is Chairman of the OBA Housing Committee. Short, bald man is Hector Coates, manager and owner of many slum buildings in South Austin (the black area).

People demanded Coates to sign an agreement that he would begin immediate rehabilitation work in one of his buildings, and finish the work in 2 months. Coates signed the agreement.

This sort of meeting, called a Housing Compliance Meeting, is held every two months. The tenants meet with the slum landlords, and demand that these building owners fix up their buildings. These meetings are very successful. The landlords comply with the tenants demands, or else the tenants visit the landlord at his own home, which is usually in the suburb where the landlord does not want to be exposed to his neighbors as a slum landlord.

Meeting held in June, 1970. 150 people attended, predominantly a black group of people.

-- kamers van koophandel, organisaties van maatschappelijk werkers, kerken, universiteiten enz. — over dit model mag toespreken. Men vraagt mij echter slechts, omdat de mensen hun akties efficiënt voeren.

Het feit, dat er geen nationale organisatie van Alinsky-organisaties bestaat — er soms nauwelijks samenwerking is van verschillende plaatselijke organisaties (er is in Chicago een voorzichtig gesprek op gang tussen de Alinsky-organisaties) — wordt mijns inziens voor een belangrijk deel veroorzaakt door de streng doorgevoerde non-direktieve wijze van werken.

Alinsky schrijft echter zelf over de vorming van plaatselijke leiders, dat zij zich, werkend in organisaties, die zich met deelproblemen bezighouden, moeten ontwikkelen tot mensen met een over-all visie. Men zou in deze gedachten-gang voort kunnen denken en zeggen, dat de plaatselijke leiders moeten leren om het verband te zien tussen hun plaatselijke problemen en de nationale politieke en sociale problemen.

Daarom acht ik de kritiek van Riessman gerechtvaardigd en sluit ik mij graag aan bij zijn hoop, dat de Alinsky-organisaties ook op nationaal niveau meer bondgenoten zullen gaan zoeken.

Uit het recente interview van Marion Sanders met Alinsky in het januari-nummer 1970 van Harpers' Magazine blijkt overigens, dat Alinsky zich deze kritiek ter harte neemt en dat hij zich op dit moment wel degelijk inspant om een bredere beweging op te bouwen.

Als ik de kritiek van Stone goed begrijp, dan komt die kort gezegd hierop neer:

— Alinsky gaat uit van een grof lustprincipe;

(het doel is wat men wil)

— Alinsky verwacht het normatieve en het normale.

Ik geloof, dat Alinsky zich in zijn artikel "On means and ends" zelf deze kritiek op de hals haalt. Hij geeft er zelf aanleiding toe. Toch geloof ik dat het eerstgenoemde verwijt van Stone gezien de totale wijze van werken van Alinsky niet gerechtvaardigd is.

Alinsky haat het onrecht en hij houdt van de mensen en laat zich daardoor leiden bij de keuze van zijn doeleinden.

Hij laat zich zeker niet leiden door een ongebonden wil. Ten bewijze hiervan moge het feit gelden, dat hij graag een organisatie zou vinden, die één van de eerste organisaties die hij fundeerde — Back of the Yards in Chicago — zou willen bestrijden en wel omdat deze organisatie zelf reaktionair geworden is en onder andere anti-negro.

Wanneer Alinsky zich door een grof lustprincipe zou laten leiden, dan zou hij dit standpunt moeten aanvaarden onder het motto "de mensen willen het en dus is het goed". Hij doet dit echter niet.

Dit wordt bevestigd door Arthur Brazier in „Black Self-Determination" (blz. 27), waar hij uit een brief van Alinsky het volgende citeert:

"The Industrial Areas Foundation oefent alleen invloed en controle uit (op een organisatie die zij helpt. P.C.J.) voor zover het erom gaat hulp en aan-sporing te weigeren aan groepen en individuen, wier eigenlijke doel in strijd is met de letter of de geest van de wetten van het land".

Er wordt niet samengewerkt met bijvoorbeeld negerhaters, kommunisten of gangsters. "Door het uitschakelen van deze gevaarlijke extremen is ons beleid

erop gericht wegen te vinden om de mensen en de organisaties aan het werk te krijgen in een gemeenschap en wanneer de middelen van die organisatie worden aangevallen als zijnde niet in overeenstemming met "zedelijke principes" dan moeten zij die deze beschuldiging uiten, geen verklaring of verdediging van ons verwachten. Zij moeten dan maar naar de kerken, de zakenlieden en al de georganiseerde krachten in de gemeenschap gaan, want het gaat om *hun* beleid, niet het onze. Wij kunnen niet beschikken over het geweten van andere mensen. Dat betekent niet, dat wij onverschillig staan tegenover zedelijke kwesties. Integendeel, juist daarom geloven wij dat iedere persoon en iedere organisatie zijn eigen zedelijke verantwoordelijkheden waar moet maken en wij hebben er vertrouwen in, dat ons werk velen reeds geholpen heeft om nu uitgerekend dat te bereiken".

Waarom is hij bevreesd ook deze keuze ethisch te funderen? Is hij bang, dat zijn non-direktieve, democratische werkwijze er door in gevaar zal komen?

Het tweede verwijt van Stone is wel volkomen terecht. Het lijkt er op, dat Alinsky zo bevreesd is voor een niet-empirisch zedelijk principe, dat hij de fundering van zijn wijze van werken koste wat het kost in de empirie wil vinden. Hij slaagt daar mijns inziens niet in.

Een belangrijk gegeven voor een zedelijke fundering is te vinden in de regels, die hij geeft in *Reveille for Radicals* nl. de eis tot consistentie van woord en daad.

Dat is echter op zich niet voldoende. Het is niet zo moeilijk je in te denken, dat woord en daad volledig met elkaar overeenstemmen, terwijl er misdaden tegen de mensheid worden begaan. De recente geschiedenis geeft daarvan duidelijke voorbeelden o.a. de jodenvervolgingen door de Nazi's.

De consistentie van woord en daad zal echter moeten worden getoetst aan een zedelijk principe.

Ik begrijp, dat Alinsky hiermee moeilijkheden heeft, omdat hij pleit voor een open ethiek. In het verleden hebben we van gesloten ethische stelsels vaak grote narigheden gezien.

Een gesloten zedelijk stelsel tendert altijd weer naar een rechtlijnige ideologie en dus naar wetticisme.

Het is echter de moeite waard de vraag onder ogen te zien of het hanteren van een transcendent zedelijk principe in verband gebracht kan worden met een open ethiek.

Het is zelfs niet ondenkbaar dit principe op empirische wijze te hanteren in de tactiek.

Wanneer ik zelf een poging zou moeten doen de wijze van werken van Alinsky ethisch te funderen, dan zou ik dat proberen op de basis van de gerechtigheid in Joods-Oud-Testamentische zin (en dus niet in de Grieks-Romeinse zin van ieder het zijne).

In het *Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament* uitgegeven door Gerhard Kittel deel 2 blz. 179 zegt Quell: Aus sedaka als Norm für den vollendeten shalom-zustand erwächst sedaka als Aktion, als das jenen Zustand herbeiführende, erneuernde und ihn sichernde Verhalten.

Gerechtigheid is de norm voor de vrede, het heil, zoals God die/dat bedoelt.

114 In de shalom (vrede, heil) is de volle gerechtigheid. Dit is echter niet alleen

een verwachting voor de toekomst, maar een toekomstperspektief, dat gevolgen heeft voor het heden. Immers, zegt Quell, er volgt actie uit. Deze actie bedoelt de situatie om te buigen in de richting van de gerechtigheid, die er in de shalom is. Deze norm van de gerechtigheid betekent, dat men geen vrede kan hebben met een heden, dat niet in overeenstemming is met de vrede.

In hetzelfde werkt zegt Schrenk (blz. 197): Gerecht ist, wer Ansprüchen gerecht wird, die jemand an ihn kraft eines Verhältnisses hat. Met andere woorden gerechtigheid is een "Verhältnisbegriff". Daarmee krijgt de gerechtigheid een sociale dimensie. Gerechtigheid betekent niet: ieder het zijne en de kwaden niets of ieder voor zich en God voor ons allen. Er zijn relaties in de samenleving op grond waarvan men zich op claims kan beroepen.

Pop zegt (in Bijbelse woorden en hun geheim I, blz. 54): "Van 't grootste belang is, dat wij helder zien wat in 't Oude Testament recht en onrecht is. In het algemeen kan men zeggen, dat iemand dan rechtvaardig behandeld wordt als hij krijgt wat hem toekomt. Dit is echter te algemeen gezegd. Want voor Israël geldt, dat het rechtvaardig behandeld wordt, als het krijgt wat het naar Gods beloften toekomt. Daarom ziet Israël Gods gerechtigheid dáárin, dat Hij er over waakt, dat het de vervulling van zijn beloften krijgt. Israël kent niet een algemeen universeel begrip van gerechtigheid; het kent alleen Gods gerechtigheid en het verwacht daarom van Hem, dat Hij zijn volk alles zal geven, wat Hij het toegezegd heeft.

Een voorbeeld zal dit verduidelijken: In het lied, dat Debora in Ri 5 zingt naar aanleiding van de overwinning op Jabin, de koning der Kanaänieten, zegt zij: "Spreekt op alle plaatsen, waar het volk pleegt samen te komen van de gerechtigheden des Heren" (Ri 5, 11). Jahwe's gerechtigheden zijn immer overweldigend gebleken in de behaalde overwinning. Want Jabin was er op uit Israël onrecht aan te doen. Hij zag het als een indringer in Kanaän en wilde het daaruit verdrijven. Hoe onrechtvaardig en boos was dit plan!

Want Jahwe had het land Kanaän aan zijn volk beloofd en geschonken, en daarom was het de meest rechtvaardige zaak van de wereld, dat Israël daar woonde. Die Jabin trad het recht met voeten, toen hij de Israëlieten aanviel. Gelukkig echter was Jahwe een rechtvaardig rechter. Want toen Israël een beroep op Hem deed, koos Hij terstond de partij van de onrechtmatig verdrukten en zorgde Hij voor een éclatante overwinning van het recht op het onrecht.

Om dezelfde reden strijdt Hij vóór Israël tegen de Egyptenaren, de Amalekieten, de Moabieten, de Filistijnen e.a. Steeds neemt Hij het vóór zijn volk op als anderen het aanvallen en verdrukken. Want Hij heeft het beloofd, dat het in Kanaän mocht leven".

In "Is there life after birth" geeft Alinsky er ook een voorbeeld van wanneer hij citeert hoe Mozes onderhandelt met God na de dans om het gouden kalf. (Exodus 32:7-14).

Alinsky zegt hiervan: kijk eens wat een goede onderhandelaar Mozes is. Hij laat God zien, dat Hij niet kan doen wat Hij van plan was. Inderdaad, maar dan omdat Mozes Hem aanspreekt op het verbond dat God met Israël heeft, op de beloften, die God Israël heeft gedaan.

Gerechtigheid is, dat de mensen krijgen wat hun naar Gods beloften toekomt.

Het is niet zo moeilijk op te sporen wat de Bijbel daarmee bedoelt in de situatie, waarin deze geschreven werd.

Zonder in details te treden kan gezegd worden dat de verdrucken steeds worden beschermd door de gerechtigheid Gods.

Weduwen en wezen, die niet konden optreden in rechtszaken; vreemdelingen, die aangezien ze geen burgers waren ook geen burgerrechten hadden; de kleine boeren, die hun grond waren kwijtgeraakt en daarmee hun bestaansmogelijkheid (ieder leefde in die agrarische situatie immers rechtstreeks of indirekt via ruilhandel van de produkten van zijn eigen grond). Zie Sociaal besef in Israël van Dr. C. v. Leeuwen.

Hoewel je dat in de praktijk niet zou zeggen, bestaat er in onze samenleving een grote mate van overeenstemming over de rechten van de mens. Zie de Verklaring over de rechten van de mens, de diverse Europese verdragen e.d.

In het algemeen zijn we het wel eens over de rechten van groepen en individuen. Hier wil ik aansluiten bij de empirische aanpak van Alinsky.

Gerechtigheid betekent dat de mensen krijgen wat ze in officiële verklaringen en allerlei andere statements is beloofd.

De armen en verdrucken behoeven niet om liefdadigheid te vragen. Zij kunnen hun recht eisen. Dat ze zich om hun recht te krijgen sterk moeten maken kan men hen moeilijk verwijten. De scherpste van hun strategieën wordt hen opgedrongen door hun onrechtvaardige tegenstanders. Onrechtvaardig is men immers, wanneer men de ander onthoudt wat hem op grond van beloften toekomt. Niet zij, die zich organiseren behoeven zich te verontschuldigen, maar zij, die hun beloften niet houden.

Zij, die hun beloften niet houden, schenden de gerechtigheid. Men zou zelfs kunnen zeggen, dat zij er zedelijk mee gediend zijn, wanneer zij door de anderen aan hun woord worden gehouden. In dit verband wil ik nogmaals verwijzen naar het hierboven genoemde citaat van Schrenk: rechtvaardig is, wie recht doet aan de aanspraken, die iemand aan hem heeft krachtens een verhouding. Er zijn verdragen, verklaringen, uitspraken, die verplichten (ook al zouden ze slechts diplomatiek bedoeld zijn).

Bij een verdrag is er een partner, bij verklaringen en uitspraken toehoorders. Er is een relatie, omdat men tot dezelfde gemeenschap, stad, land behoort. In onze wereld gaat het zelfs nog verder: er zijn wereldomvattende relaties.

We gaan graag handelsrelaties aan. Ook die relaties geven echter claims. Het eenzijdig begrip ontwikkelingshulp wordt toch niet voor niets vervangen door het begrip ontwikkelingssamenwerking.

Ook deze wereldomvattende relaties worden vaak meer met de mond dan met de daad bedreven. Dit neemt niet weg, dat ze beloften inhouden op grond waarvan de andere kan claimen.

"Heiligt dit doel het gebruik van deze middelen?" is de vraag die Alinsky stelt. Ik zou bij dit doel willen denken aan: de gerechtigheid gekonkretiseerd in een bepaald aktiedoel. Daarmee is er ook een norm gegeven waarmee dit aktiedoel zal kunnen worden gemeten. Men kan het doel meten aan wat er in mooie verklaringen over beloofd is.

Vanuit een geloof of levensovertuiging kan men nog verder gaan, nl. beoordelen of wat beloofd is overeen komt met wat rechtvaardig is.

Met name van christenen moet men kunnen verwachten, dat zij de uitspraken in bovengenoemde verklaringen toetsen aan wat de Bijbel zegt over de gerechtigheid Gods. Zij zullen ook de eersten zijn, die de verdrucken bijstaan in het stellen van hun eisen. Ook in die zin, dat zij bereid zijn zodanig krachtige middelen te gebruiken, dat de onrechtvaardigen bereid gemaakt worden recht te doen. Het is onzedelijk in te stemmen met iemands doeleinden zonder bereid te zijn deze te helpen realiseren. Dan houdt men immers het onrecht in stand.

Wanneer alleen het gebruik van scherpe middelen hen, die onrecht doen, ertoe kan brengen recht te doen, dan zegt dat in kwade zin niets over hen, die de aktie voeren, maar over degenen tegen wie de aktie gericht is.

De wijze waarop Alinsky in "Of means and ends" ons met de neus op historische feiten drukt, werkt verhelderend. Op die wijze zijn onze geschiedenisboeken tot nu toe niet of nauwelijks geschreven. Daar treft men doorgaans nog de zwart-wit tekening van goed en kwaad. Goed waren dan natuurlijk altijd onze heldhaftige voorvaders en slecht hun tegenstanders. Degenen, die getracht hebben die schone schijn aan de kaak te stellen, zijn altijd op veel weerstanden gestuit. Dat was wat het beleid van Nederland ten opzichte van Indië betreft al het geval met Multatuli, recent ondervonden de mensen van de aktualiteitenrubriek "Achter het Nieuws" het. Het zou voor onze geestelijke gezondheid van groot belang zijn, wanneer de geschiedenis eindelijk eens wat objektiever beschreven zou worden. Het is voor de bepaling van het politiek beleid zonder meer een noodzaak. De wijze, waarop Malcolm X in zijn Autobiografie aantoont hoe de zwarte mensen gehersenspoeld zijn en wij blanken daarmee ook ons zelf gehersenspoeld hebben, is onthullend.

Een verder hierop ingaan gaat, helaas, buiten het bestek van dit geschrift.

Hier moet volstaan worden met de opmerking, dat wat Alinsky doet in "Of means and ends" bijzonder waardevol is. Wat hij daar schrijft is echter niet voldoende voor een zedelijke fundering.

Een onzedelijk handelen in het verleden geeft ons nog niet het recht eveneens onzedelijk te handelen.

Niet de geschiedenis is de maatstaf van ons handelen, maar de zedelijke norm. Wanneer de gerechtigheid zoals boven beschreven hiervoor gehanteerd wordt, dan is niet alleen voorzien in de behoefte aan een norm, waaraan het handelen gemeten kan worden, maar dan is daarmee ook een norm gegeven, die een situationeel bepaald handelen mogelijk maakt. De gerechtigheid als "Verhältnissbegriff" is immers dynamisch. Uit de norm zelf is niet zonder meer af te leiden wat rechtvaardig is en wat niet.

Alleen uit de verhouding van situatie en "belofte" kan blijken wat in een situatie rechtvaardig is.

---

literatuur

■ Boeken en artikelen van Alinsky

- Behind the mask. *American child*, vol. 47 (1965) no. 4, blz. 7-9.
- Citizen participation and community organization in planning and urban renewal. Chicago, Industrial Areas Foundation, 1962.
- From Citizen Apathy to Participation. Chicago: Industrial Areas Foundation, 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611. Oct. 19, 1957. 12 p.
- Is There Life After Birth? Evanston: Anglican Theological Review (50:1). Source— I.A.F., 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611 January 1968. 22 p. Footnotes throughout.
- John L. Lewis; an unauthorized biography. New York, Putnam's sons, 2 j. Behandelt de geschiedenis van de C.I.O. (Bestellen bij: University Microfilms Axerox Company, Ann Arbor).
- Of Means and Ends. N.Y.: Union Seminary Quarterly January 1967. 18 p. Footnotes throughout.
- Reveille for radicals. Chicago/Illinois, University of Chicago Press, 1945. In herdruk verschenen in pocket-vorm bij Random House New York, 1969.
- The poor and the powerfull. *International Journal of Psychiatry*, vol. 4 (1967) no. 4, blz. 304-309.
- The Urban Immigrant. In: McAvoy, T. T. (ed.): *Roman Catholicism and the American Way of life*. Notre Dame, 1960, blz. 142-155.
- The War on Poverty; a political pornography. *Journal of Social Issues*, vol. 21 (1965) no. 1, blz. 41-47.
- We Hold These Truths To Be... Relative. Paper. Parts of this statement are excerpts from addresses by Saul. D. Alinsky before: The Harvard Medical School Conference, June 22, 1969. The Willis D. Wood Fellowship Lecture, Amherst College, May 2, 1969. The Chamber of Commerce of the United States, Washington, D.C., March 26, 1968.
- What Is The Role of Community Organization in Bargaining with the Establishment for Health Care Services? Presented before "Medicine in the Ghettos", a National Conference Sponsored by Harvard Medical School, The Boston Globe and National Center for Health Services Research and Development, June 22 1969, Wentworth-by-the-Sea, Portsmouth, New Hampshire.
- You Can't See the Stars Through the Stripes. Chicago: Industrial Areas Foundation, 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611. March 26, 1968. 9 p.

■ Boeken en artikelen over Alinsky en zijn werk

- ANDERSON PATRICK, Making Trouble Is Alinsky's Business. The New York Times Magazine, October 9, 1966.
- ASTOR GERALD en BARRY THOMAS, The "Apostle" and The "Fool". Look, June 25, 1968.
- BLACK, H. This is War. The Saturday Evening Post, (1964).
- BLAKELY, V. B., and C. T. LEBER (JR). Woodlawn begins to flex its Muscles, in: Presbyterian Life (1962) September, blz. 12-15 en 41-42.
- BUSINESS WEEK, february 8, 1969. Agitator Zeroes in on The Suburbanites.
- COMPARISON, A., of two social action approaches: Saul Alinsky and the New Student Left. New York State Psychologist, vol. 18 (1964) no. 2.
- CURRENT BIOGRAPHY. Saul D. Alinsky. n.a. Bronx. (29:10) Source—I.A.F., 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611. November 1968. 8 p. Footnotes p. 6. A biographical sketch of Saul D. Alinsky.
- DISCUSSION. Saul Alinsky and the Ethics of Social Change. White, Herbert D.; Steiple, Donald R.; Stone, Ronald. N.Y.: Union Seminary Quarterly Review (22:2). Source—I.A.F., 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 69611. Jan. 1967. 14 p.
- DODSON, DAN. The Church, Power and Saul Alinsky. Nashville: Religion in Life. Source—I.A.F., 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611. Spring 1967. 12 p.
- FEY, H. E. The Industrial Areas Foundation: An interpretation. Chicago, 1964.
- GORDON MITCHELL. Shaking Things Up: Alinsky Offers Radical Methods to Middle Class. The Wall Street Journal, April 4, 1969.
- HAGSTROM, W. C. The power of the poor, in: Riessman, F.; R. A. Cohen and J. Pearl (eds). Mental health of the poor. Londen, 1964, blz. 205-223.
- HOFFMAN, N. VON. Reorganisation in the Casbah. Social Progress, vol. 52 (1962) no. 6.
- LEE, R., and R. GALLOWAY. The schizophrenic church; with assistance of W. Eichorn. Philadelphia, The Westminster Press, z.j.
- LONDON: ECONOMIST. American Survey: Plato on the Barricades. Source—I.A.F., 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611. May 13-19, 1967. 1 p.
- MARTIN RICHARD. Heard on the Street. The Wall Street Journal, November 1969.
- MILLER, S. M., and F. RRIESSMAN. Social class and social policy. New York/Londen, 1968, blz. 225-236.
- OGLE, ALICE. The Power of Community Action. Palaski, Wisc: Franciscan Messenger (19:9). Source—I.A.F., 528 N. Michigan Avenue, Chicago, Illinois 60611. March 1966. 7 p.
- RIDGEWAY, JAMES. Attack on Kodak. Chicago: Industrial Areas Foundation, 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611. (Reprint from New Republic.) Jan. 21, 1967. 4 p.
- RIESSMAN, FRANK. Self help among the poor: New styles of social action. Transaction, vol. 2 (1965) blz. 35 e.v.
- RIESSMAN, FRANK. The New Social Action Trend and The Alinsky Model. Paper.
- ROSE, STEPHEN C. Saul Alinsky and His Critics. N.Y.: Christianity and Crisis (24:13), July 20, 1964. 10 p.
- ROSE, STEPHEN C. Power play in the city; winning the Ghetto. Reprinted from Crossroads, January-March 1967. Copyright 1966 by W. J. Jenkins.
- ROSE, STEPHEN C. Winning the Ghetto. Crawfordsville: Crossroads, Source—I.A.F., 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611. Jan-March 1967. 6 p. Footnotes p. 9.
- ROSE, STEPHEN C. Saul Alinsky, The Industrial Areas Foundation and The Church's Millions Renewal, March 1968.
- ROYKO MIKE. Alinsky Wars on Polluters. Chicago Daily News, November 14, 1969.
- SANDERS, MARION K. Conversations with Alinsky. The Professional Radical. Haper's Magazine, June 1965. A Professional Radical Moves In On Rochester. Harper's Magazine, July 1965. The Professional Radical, 1970. Harper's Magazine, January 1970.
- SHERRARD, Th. D., and R. C. MURRAY. The Church and Neighbourhood Community Organization. Social Work, vol. 10 (1965) no. 3, blz. 3-14.
- SILBERMAN, Ch. E. Crisis in Black and White. New York, Random House, 1964. (Vintage books). Hoofdstuk 10 van dit boek, getiteld "The revolt against welfare colonialism", behandelt de Woodlawn Organization.
- SILBERMAN, Ch. E. The deepening crisis in Metropolis, in: Gold, H., and F. R. Scarpitty (eds.). Combatting social problems, Technique of intervention, blz. 168 e.v.
- SILBERMAN, Ch. E. Up from apathy - The Woodlawn Experiment. In: Commentary, vol. 37 (1964) no. 5.
- TERRY, DICKSON. Fiery Leader of Social Reforms. St. Louis: Post Dispatch. Source—I.A.F., 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611. April 5, 1970, 1 p.
- TIME, august 8, 1969. Time to Remember "Forgotten America". March 1970. Radical Saul Alinsky: Prophet of Power.
- WILLE, LOIS. That Man Alinsky Loves a Good Hassle. Chicago: Inland Architect and News Record. Source—I.A.F., 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611. February 1969. 2 p.
- WILSON, CHARLES R. The Church and Social Change Church in Metropolis, fall 1965.
- YLVISLAKER, PAUL N. The Responsibility of the Individual in His Community. Bloomfield Mills, Michigan: Robert L. DeWitt Lectureship, Christ Church Cranbrook. Source—I.A.F., 528 N. Michigan, Chicago, Illinois 60611. November 19, 1965. 12 p.

— eindredactie: drs. L. P. H. Hensgens
— vormgeving: Brakkee
— druktechnische verzorging:
drukkerij uitgeverij H. Gianotten n.v., Tilburg

----- end of text -----

This publication is made available in the context of the history of social work project.

See www.historyofsocialwork.org

It is our aim to respect authors' and publishers' copyright. Should you feel we violated those, please do get in touch with us.

Deze publicatie wordt beschikbaar gesteld in het kader van de canon sociaal werk.

Zie www.canonsociaalwerk.eu

Het is onze wens de rechten van auteurs en uitgevers te respecten. Mocht je denken dat we daarin iets fout doen, gelieve ons dan te contacteren.

----- einde van de tekst -----